

แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่
ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain
ที่มีประสิทธิภาพ

โดย

นายคมกฤษ จูตะกานนท์
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท เวิร์ทรานส์ อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพ” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นายคมกฤษ จูตะกานนท์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ – ๒๕๖๕

พลโท

(ไพศาล งามวงษ์วาน)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย คมกฤษ จูตะกานนท์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

งานวิจัย เรื่องแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพ ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ และหาแนวทางการพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกัน ระหว่างสหกรณ์กับภาคเอกชนโดยธุรกิจกิจการเพื่อสังคม และยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ของสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูปของไทย

ผู้วิจัยพบว่า สหกรณ์ประสบปัญหาในหลายด้านที่ส่งผลให้สหกรณ์ขาดความเข้มแข็ง และไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามความประสงค์ของสหกรณ์ ซึ่งมีปัจจัยหลัก คือ 1. ด้านบุคลากรที่ขาดประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการบริหารงานสหกรณ์ รวมไปถึงการให้ความร่วมมือของสมาชิกในสหกรณ์ 2. ข้อกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการปรับรูปแบบการทำงานที่คล่องตัว เพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันกับธุรกิจเอกชน 3. ความเข้มแข็งในด้านการประสานความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และสหกรณ์ การใช้จุดแข็งของสหกรณ์มาทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และ 4. ขาดการพัฒนาในด้านการตลาดและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนสู่การเป็นสหกรณ์วิถีใหม่ ที่สามารถทำได้ อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการเชื่อมโยงกับภาคเอกชนโดยธุรกิจเพื่อสังคมในการจัดทำสถาบัน เพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อการพัฒนางานสหกรณ์ รวมไปถึงการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความเจริญของสหกรณ์ ยกระดับมาตรฐานการขนส่งและการตลาด เพื่อการเติบโตร่วมกันอย่างยั่งยืน

Abstract

Title Way to drive traditional agricultural cooperative to the modern cooperative concept through efficient Logistics & Supply Chain systems

Field Economics

Name Mr. Komkrich Jutakanon **Course** NDC Class 64

Research “Way to drive traditional agricultural cooperative to the modern cooperative concept through efficient Logistics & Supply Chain systems” aims to identify the problem of the development on the cooperative's strategy to improve its competitiveness and find the ways to make the collaboration between the cooperative and social enterprise to enhance the competitiveness of Thai agricultural products.

The results of the research show that the major problems are consist of 1. Human resource lack of experiences, knowledge, and abilities to manage the cooperative as well as lack of the cooperation among the member 2. Laws and Regulations did not promote working flexibility to the cooperative to create the business competitive advantages 3. Lack of a strengthen cooperation between group of cooperatives and 4. Lack of efficient logistics and marketing tools.

Therefore, This research concretely suggests that the cooperative have to collaborate with the social enterprise in establishing an institution for Human Resource Development for the Cooperative as well as connecting with an efficient logistics & supply chain system to increase productivity and quality standards of the cooperative for mutual sustainable growth.

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์และหาแนวทางการพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกัน ระหว่างสหกรณ์กับภาคเอกชนโดยธุรกิจกิจการเพื่อสังคมในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และสินค้าแปรรูปของไทย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษางานวิจัยฉบับนี้จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสหกรณ์ ในประเทศไทยที่ถือเป็นรากฐานการผลิตภาคเกษตรกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การพัฒนาและ เติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของประเทศ

หากการศึกษานี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขออภัยและน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้

(นายคมกฤช จุตะกานนท์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 64

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพ” ฉบับนี้ คงไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้ หากผู้วิจัยไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน เพื่อนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 64 และคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ชี้แนะแนวทางการจัดทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้ มีความถูกต้องและสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกถึงคุณบิดา มารดา ครอบครัว และ เพื่อน พี่ น้อง ที่เป็นเพื่อนร่วมงานในวงการสหกรณ์ รวมถึงพนักงานบริษัท เวิร์ทรานส์ อินเทอร์เน็ต จำกัด และพนักงาน บริษัท ออมไทย จำกัด ทุกท่าน ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 64

(นายคมกฤษ จูตะกานนท์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 64

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
คำจำกัดความ	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	5
หลักการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development)	7
ความหมายคำว่า “สหกรณ์” (Cooperatives)	9
หลักสหกรณ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	12
การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในอนาคต	16
แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดสมัยใหม่	18
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)	19
(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)	25
แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
กรอบแนวคิดของการวิจัย	46
สรุป	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย	48
ขั้นตอนการจัดตั้งสหกรณ์	48
องค์ประกอบของสหกรณ์	50
ข้อเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์กับธุรกิจอื่น	54
สหกรณ์การเกษตร	56
จำนวนสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทย	58
การดำเนินธุรกิจการขายของสหกรณ์การเกษตร	67
สรุป	68
บทที่ 4 แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่	69
ผลกระทบจากสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อสหกรณ์ภาคการเกษตร	69
ภาพรวมสภาพปัญหาของระบบสหกรณ์	84
ปัญหาในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยจากมุมมอง	
ของข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์	87
ปัญหาของระบบตลาดสินค้าเกษตรของไทย	94
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสหกรณ์ตามหลัก SWOT Analysis	97
แนวทางการพัฒนาสหกรณ์	100
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์	
ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	103
แนวทางในการแก้ไขปัญหาสหกรณ์	106
การพัฒนาสินค้าเกษตรสู่การค้าที่เป็นธรรม	109
สหกรณ์ภาคการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงสู่ Digital Market	111
ตัวแบบสหกรณ์การเกษตรที่น่าสนใจและนวัตกรรม	115
สรุป	117
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	118
สรุป	118
ข้อเสนอแนะ	119
บรรณานุกรม	126
ประวัติย่อผู้วิจัย	129

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3-1	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสหกรณ์กับห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัด	55
3-2	จำนวนสหกรณ์ทั้งหมดในประเทศไทย (รวมสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์) ณ 31 ธ.ค. 2564	58
3-3	จำนวนสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ (สถานะ Active) แยกตามประเภทสหกรณ์	59
3-4	จำนวนสมาชิกสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ (ณ 31 ธ.ค. 2564)	60
3-5	จำนวนสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ (ณ 31 ธ.ค. 2564)	61
3-6	จำนวนสหกรณ์ทั้งหมดในประเทศไทย แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	61
3-7	จำนวนสหกรณ์ (Active) ในประเทศไทยแยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	62
3-8	อัตราการเพิ่ม/ลดของจำนวนสหกรณ์ (Active) แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	63
3-9	จำนวนสมาชิกสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	64
3-10	สัดส่วนการรับจดทะเบียนสหกรณ์ต่อการเลิกสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2564	65
3- 11	สัดส่วนการรับจดทะเบียนสหกรณ์ต่อการเลิกสหกรณ์ ปี 2555- 2564	65

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2-1	องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน	8
2-2	โครงสร้างพื้นฐานของสหกรณ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	15
2-3	วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580	21
2-4	ความเชื่อมโยงระหว่างหมุดหมายการพัฒนากับเป้าหมายหลัก	29
3-1	แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์	51
3-2	จำนวนสหกรณ์และร้อยละของสหกรณ์ทั้งหมด แยกตามประเภทสหกรณ์	59
3-3	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์ (สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ สถานะ Active)	60
3-4	จำนวนสหกรณ์ทั้งหมดในประเทศไทย ปี 2555 – 2564	62
3-5	จำนวนสหกรณ์ (Active) ปี 2555 – 2564	63
3-6	อัตราเพิ่ม/ลด (%) ของสมาชิกสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	64
3-7	เปรียบเทียบสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสหกรณ์กับเลิกสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	66
3-8	สัดส่วนสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสหกรณ์ต่อเลิกสหกรณ์ ปี 2555 – 2564	66
4-1	การเปลี่ยนแปลงต่อระดับน้ำทะเลเฉลี่ยของโลกตามแต่ละภูมิภาค ในระดับอุณหภูมิสูงขึ้น 2°C และ 4.5°C (เปรียบเทียบระหว่างช่วง พ.ศ. 2529-2548 และ 2624-2634)	73
4-2	ความสัมพันธ์ของปัญหาการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย	87
4-3	การตลาดดิจิทัล 6 ขั้นตอน	112
5-1	รูปแบบการผสมผสานความร่วมมือทุกภาคส่วน	121

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสหกรณ์เกิดขึ้นในประเทศไทยมานานมากกว่า 100 ปี แล้ว โดยพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ในขณะที่ทรงเป็นอธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ ในปี พ.ศ.2458 ด้วยทรงเห็นว่าหลักสหกรณ์นี้จะสามารถอุปถัมภ์คนจนและผู้ประกอบกิจการย่อยๆ ได้ เนื่องจากขณะนั้น ท่านต้องการแก้ปัญหาที่ชาวนาต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนมาทำการค้าและขยายการผลิต แต่ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูง บางปีชาวนาได้รับผลกระทบจากสภาพดินฟ้าอากาศ ผลผลิตไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ ก็ส่งผลให้ชาวนาไม่สามารถชำระหนี้ได้ หนี้สินเพิ่มมากขึ้นจนต้องขายที่นาให้เจ้าหนี้ กลายเป็นผู้เช่าที่นาของตนเอง เมื่อศึกษาถึงวิธีการของสหกรณ์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในขณะนั้นแล้ว ในที่สุดก็เกิดเป็นสหกรณ์เพื่อการกู้ยืมเงินที่มีขนาดเล็ก สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกัน โดยสหกรณ์แห่งแรก คือ "สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้" จ.พิษณุโลก จัดทะเบียนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2459 ซึ่งผลปรากฏว่าในปีแรกสมาชิกสามารถส่งคืนเงินต้นได้มากกว่ามูลค่าที่กำหนด ทั้งยังส่ง ดอกเบี้ยครบทุกราย ทำให้ทางราชการต้องการขยายกิจการสหกรณ์ให้มากขึ้น เนื่องจาก เห็นพ้องต้องกันแล้วว่าวิธีการสหกรณ์สามารถช่วยแก้ไขความเดือดร้อนของชาวนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงประกาศพระราชบัญญัติสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้การขยายกิจการสหกรณ์เป็นไปได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสหกรณ์ทั้งสิ้น 7 ประเภท คือ 1. สหกรณ์ การเกษตร 2. สหกรณ์ ประมง 3. สหกรณ์ นิคม 4. สหกรณ์ ร้านค้า 5. สหกรณ์ บริการ 6. สหกรณ์ ออมทรัพย์ และ 7. สหกรณ์ เคาริต ยูเนียน

เห็นได้ชัดว่าหลักการสหกรณ์นั้น ถือเป็นหลักการที่สร้างความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการควบคุมและพัฒนาคุณภาพการผลิต ด้านอำนาจเจรจาต่อรองด้านการเงิน และด้านการบริหารงาน แต่เกษตรกรและสมาชิกในสหกรณ์ยังเป็นหนี้ความเหลื่อมล้ำในสังคมยังไม่ได้รับการแก้ไข ประกอบกับการขายสินค้าที่ผลิตโดยสหกรณ์ ยังไม่สามารถพัฒนาด้านคุณภาพให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้กระทั่งการแข่งขันกับตลาดในประเทศ

ผู้วิจัยจึง มีความสนใจที่จะศึกษา และหาแนวทางการพัฒนาการยกระดับการทำงานที่ประสานกันระหว่างภาคการสหกรณ์และภาคเอกชนโดยธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เป็น “สหกรณ์วิถีใหม่” พร้อมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย โดยการขับเคลื่อนผ่านด้านการตลาดที่ทันสมัยและระบบ Logistics และ Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำธุรกิจร่วมกันของธุรกิจเพื่อสังคมกับสหกรณ์วิถีใหม่ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ให้กับประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลให้หลักการ อุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรมขาดหายไป จากสหกรณ์ไทยในปัจจุบันและปัจจัยที่สำคัญต่อการส่งเสริมการเป็นสหกรณ์วิถีใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์วิถีใหม่โดยใช้ปัจจัยด้านการตลาด ที่ทันสมัยและระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในระดับภูมิภาค และระดับโลก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารูปแบบของการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรและชุมชนสหกรณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของสหกรณ์ และวิเคราะห์หาสาเหตุที่เป็นต้นเหตุและอุปสรรคของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูปของไทย เพื่อนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ ของประเทศไทย

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 - พฤษภาคม 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ ด้วยระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพ”

1. การรวบรวมข้อมูล

ศึกษาจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคำว่า “สหกรณ์” (Cooperatives) หลักสหกรณ์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของ อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในอนาคต ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และ (ร่าง) แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการศึกษาทฤษฎีที่ได้ทบทวนไว้แล้ว ดำเนินการโดยวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ เนื้อหา ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

3. การนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ จากข้อมูลการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบแนวทางการจัดทำธุรกิจเพื่อสังคมสู่สหกรณ์วิถีใหม่ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ให้กับประเทศไทย
2. ทราบปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูปของสหกรณ์ในประเทศไทย ผ่านหลักการ อุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม
3. ทราบแนวทางในการพัฒนาการทำงานร่วมกันระหว่างสหกรณ์กับภาคเอกชน โดยธุรกิจกิจการเพื่อสังคมในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูปของไทย
4. ทราบแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์วิถีใหม่โดยใช้ปัจจัยด้านการตลาดที่ทันสมัย และระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับโลก

คำจำกัดความ

สหกรณ์	หมายถึง	การทำงานร่วมกัน โดยใช้ความสามารถของตนผ่านความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความมีวินัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อแต่ละบุคคลที่เป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มสหกรณ์
ชุมนุมสหกรณ์	หมายถึง	การรวมกันของสหกรณ์ประเภทเดียวกัน ตั้งแต่ 5 สหกรณ์ขึ้นไป ร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ร่วมกัน
วิสาหกิจชุมชน	หมายถึง	กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า หรือการให้บริการ ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว
ธุรกิจเพื่อสังคม	หมายถึง	หน่วยงาน/องค์กรที่ดำเนินงานโดยใช้ยุทธศาสตร์แบบกลไกตลาด เพื่อเป้าหมายทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงินเป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

สหกรณ์วิสาหกิจใหม่

หมายถึง แนวคิดของการทำงานร่วมกัน (สหกรณ์) ของธุรกิจในกลุ่มชน
กับธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อเสริมสร้าง ยกระดับ และต่อยอด
ทฤษฎีใหม่ ขั้นก้าวหน้า (Advance) ในการทำธุรกิจบนพื้นฐาน
การแบ่งปัน เน้นการร่วมกันพัฒนาคุณค่าทั้งห่วงโซ่อุปทาน
สร้างมูลค่าให้เกิด กับชุมชนและสังคม เพื่อการเติบโตไปด้วยกัน
ได้อย่างมั่นคงและ ยั่งยืน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและยกระดับสู่สหกรณ์วิถีใหม่ เพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)
3. ความหมายคำว่า “สหกรณ์” (Cooperatives)
4. หลักสหกรณ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในอนาคต
6. แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดสมัยใหม่
7. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
8. (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)
9. แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัส เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของพสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคน ในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร

มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและวิถีการปฏิบัติ โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติร่วมกับ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้สังเคราะห์และสรุปเพื่อสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข ความรู้คู่คุณธรรม

1. ความพอประมาณ หมายถึง การดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความพอดีที่ไม่มากเกินไปและน้อยเกินไป

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรมและวัฒนธรรม ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ รู้จักเลือกและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ

โดยมีเงื่อนไขในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมอย่างพอเพียง ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย

1.1 ความรอบรู้ เกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการ ครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่างๆ

1.2 ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันประกอบการวางแผน ก่อนจะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

1.3 ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งจะต้องเสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม คือ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม

2.2 ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญา และความรอบคอบ¹

สรุป

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางการปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เพื่อการพัฒนาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในทางสายกลาง โดยคำนึงถึงเรื่องความพอประมาณ และความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกันของตนเองที่สามารถรับมือกับผลกระทบทั้งภายในและภายนอกที่จะมากระทบได้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงไปปรับใช้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันบนเงื่อนไข ความรู้คู่คุณธรรม

หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่เกิดจากผลกระทบทางลบต่อความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางในระบบทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การดำเนินการของกลไกตลาด ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการผลิตและการบริโภคเพิ่มขึ้นในโลกหลายเท่าทวีคูณ อันส่งผลเสียคือสิ่งแวดล้อมชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชต่างๆ หากมนุษย์ยังคงใช้แนวทางการพัฒนาตามแนวทางทุนนิยมเสรีต่อไปอย่างไร้ขอบเขต และไม่คำนึงถึง ข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการผลิต และบริโภคเพื่อสนองความต้องการอย่างไม่มีขีดจำกัดแล้ว อีกไม่นานมนุษย์อาจไม่สามารถอยู่บนโลกนี้ได้อีกต่อไป เมื่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ถูกทำลายลงจนอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้อสำหรับมนุษย์ที่จะดำรงชีพได้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดที่จะหยุดยั้งหรือป้องกันมิให้โลกต้องเดินทางไปสู่จุดนั้น

ในปี ค.ศ. 1987 เมื่อคณะกรรมการธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nation's World Commission on Environment and Development) โดยคณะกรรมการบรันด์แลนด์ (The Brundtland Commission) ได้ตีพิมพ์รายงานที่ชื่อ "Our Common Future" ที่ได้ให้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ไว้เป็นครั้งแรก โดยได้ให้นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า "Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs" หรือ "การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปต้องลดลง" นิยามคำว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน" มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ภายหลังจากเกิดรายงานที่ชื่อว่า "Our Common Future" หรือ Brundtland Report ในทุกๆ นิยามของ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" มีจุดเน้นร่วมกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศวิทยาของโลก

การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ Edward Barbier คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่างๆว่าจะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ถ้าให้ลำดับความสำคัญทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องชดเชยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง

ส่วนประกอบของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ และทุนธรรมชาติ เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ

1. การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ
2. การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความยากจน
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการนี้จะต้องดำเนินการในแนวทางที่ยั่งยืน

ในส่วนประกอบทางด้านสังคมของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จะต้องวางอยู่บนรากฐานของ 2 หลัก คือ หลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชน และผลประโยชน์อื่นๆ เช่น อาหาร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัยและโอกาสในการพัฒนาตนเอง ความเป็นธรรมในสังคมนี้นี้ยะถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในด้านการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างผลิตภาพให้แก่สังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เป้าหมายทางสังคม ทั้งด้านของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมในสังคม ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ

ในส่วนประกอบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุอันเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ที่ควรจะดำรงอยู่ที่ทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ความมีเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ของโลกจะไม่ถูกรบกวนกระทบกระเทือน

แผนภาพที่ 2-1 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากภาพแสดงส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก อันได้แก่ ส่วนของระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นในส่วนที่ทับซ้อนกันของ 3 องค์ประกอบ กล่าวคือ มีการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและมีการปกป้องสิ่งแวดล้อมด้วยในขณะเดียวกัน

สรุป

หลักการพัฒนาย่างยั่งยืน คือแนวคิดที่สนับสนุนการพัฒนาและสร้างการเติบโตของเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยควบคู่ไปกับการคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่สนับสนุนธุรกิจที่สร้างความเสื่อมโทรมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีความสัมพันธ์กันและพึ่งพาอาศัยกัน มีเป้าหมายคือ สร้างความเป็นธรรม และ ความเท่าเทียมกันในสังคมควบคู่กับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คนรุ่นหลังยังได้เข้าถึงและสามารถ ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปได้

ความหมายคำว่า “สหกรณ์” (Cooperatives)

สหกรณ์ คือ องค์กรปกครองตนเองของคณะบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจ ในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการอันจำเป็น และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1. จุดมุ่งหมายสหกรณ์

จุดมุ่งหมายสหกรณ์ คือ ดำเนินการให้สมาชิกเกิดความประหยัดและมีรายได้เพิ่ม เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว ให้มีฐานะความเป็นอยู่หรือมาตรฐานการดำรงชีวิตดีขึ้นและสังคมมีสันติสุข

2. คุณค่าของสหกรณ์ (Cooperative Values)

คุณค่าของสหกรณ์ คือ สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ สมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่ม การสหกรณ์

3. อุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology)

อุดมการณ์สหกรณ์ คือ ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์จะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี ความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

3.1 การช่วยเหลือตนเอง

สมาชิกสหกรณ์ต้องเริ่มต้นด้วยการคิดและทำเพื่อช่วยเหลือตนเอง โดยการ “ขยัน” ในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ “ประหยัด” รายจ่ายไม่มากเกินไปกว่ารายได้ และ “การพัฒนาตนเอง” เป็นอุดมการณ์ที่สำคัญมาก เป็นพื้นฐานที่ต้องการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ต้องอาศัยความขยัน มานะ อดทน และวิสัยทัศน์ที่มองไปข้างหน้า การพัฒนาตนเองนี้จะนำมาซึ่งผลตอบแทนของสมาชิกที่เพิ่มขึ้นได้ หากรู้พัฒนาต้นทุนการผลิต หรือต้นทุนทางการตลาดให้ต่ำลง

3.2 การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย “การร่วมแรง” ตามลำพังคนเดียว สมาชิกไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหรือสังคมโดยรวมได้ สมาชิกต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคำกล่าวที่ว่า “สหกรณ์ใดจะก้าวหน้าอย่างมั่นคงอย่างไร ขึ้นอยู่กับคุณภาพและการปฏิบัติของ

สมาชิกในสหกรณ์นั้นๆ การร่วมแรงในที่นี้ หมายรวมถึง การร่วมร่างกาย แรงความคิด/ปัญญา และแรงทรัพย์ ส่วนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอีกประเภทคือ “การร่วมใจ” อันประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ เสียสละ สามัคคี และความมีวินัยต่อกัน บุคลากรทุกคนของสหกรณ์ต้องมีความซื่อสัตย์ ต่อตนเองและต่อส่วนรวม จึงจะทำให้สมาชิกเกิดความมั่นใจและร่วมมือกันในสหกรณ์ สมาชิก จำเป็นต้องเสียสละเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือป้องกันไม่ให้อส่วนรวมเกิดความเสียหายในระยะยาว และ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย บุคลากรทุกคนของสหกรณ์ต้องมีความสามัคคีเพื่อเกิดพลังในการปฏิบัติ สู้ภัยบุคลากรต้องมีความมีวินัย เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของบุคคลจำนวนมากอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข

4. หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) 7 ประการ ได้แก่

หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง

1. พึงตระหนักว่าการเข้าและออกจากการเป็นสมาชิก จะต้องเป็นไปโดย ความสมัครใจของบุคคล (คำว่า "บุคคล" หมายถึง ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล) ไม่ใช่ถูกชักจูง โน้มน้าว ล่อลวง บังคับ ช่มชู้จากผู้อื่น

2. อย่งไรก็ดี การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกของสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้บุคคลที่เข้ามา เป็นสมาชิกแล้วสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมในสหกรณ์ได้ และไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อน ให้แก่เพื่อนสมาชิกและสหกรณ์ ไม่ถือว่าขัดกับหลักการสหกรณ์ข้อนี้

3. สมาชิกสมทบนั้น ควรมีแต่เฉพาะกรณีของสหกรณ์บางประเภทที่มีลักษณะ พิเศษและจำเป็นเท่านั้น ไม่ควรให้มีในสหกรณ์ทั่วไปหรือทุกประเภท เพราะตามปกติสมาชิกสมทบ มาจากบุคคลซึ่งขาดคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกธรรมดา หากสหกรณ์ได้รับสมาชิกสมทบจำนวนมาก ก็อาจกระทบต่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิกธรรมดาได้ แม้ว่ากฎหมายจะได้ห้ามมิให้สมาชิก สมทบบมีสิทธิบางประการก็ตาม

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย

พึงตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่จะต้องร่วมแรงกายใจ และสติปัญญา ในการดำเนินการและควบคุมดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผ่านช่องทางหรือองค์กรต่างๆ เช่น คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และที่ประชุมใหญ่

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

1. หลักการสหกรณ์ข้อนี้ มุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนพึงตระหนักว่าบทบาทที่สำคัญ ของตนคือ การที่ต้องเป็นทั้งเจ้าของและลูกค้าในคนเดียวกัน (Co-owners and Customers) จึงต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้สมทบทุน ผู้ควบคุม และผู้อุดหนุน หรือผู้ใช้บริการของสหกรณ์ มิใช่มาเป็นสมาชิก เพียงเพื่อมุ่งหวังได้รับประโยชน์จากสหกรณ์เท่านั้น

2. ในการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อความ เป็นธรรมแก่สมาชิก ส่วนหนึ่งต้องกันไว้เป็นทุน สำรอง ซึ่งจะนำไปแบ่งกันมิได้ แต่เป็นทุนเพื่อพัฒนาสหกรณ์ของพวกเขาเอง ถือว่าเป็นทุนทางสังคม นอกนั้นอาจแบ่งเป็นเงินปันผลในอัตราจำกัด และเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งธุรกิจ

หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและอิสรภาพ

1. สมาชิก กรรมการ และพนักงานสหกรณ์ รวมทั้งหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์ต้องสำนึกและตระหนักอยู่เสมอว่าสหกรณ์เป็นองค์กรช่วยตนเอง และปกครองตนเอง เพราะฉะนั้นสหกรณ์ต้องเป็นอิสระในการตัดสินใจ หรือทำสัญญาใด ตามเงื่อนไขที่สหกรณ์ยอมรับได้กับบุคคลภายนอกหรือรัฐบาล

2. การรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากรัฐ หรือบุคคลภายนอกไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระของสหกรณ์ หากผู้ให้ความช่วยเหลือมุ่งหมายให้สหกรณ์ช่วยเหลือตนเองได้ และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งธำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองของสหกรณ์

หลักการที่ 5 การให้การศึกษ การฝึกอบรม และสารสนเทศ

1. หลักการข้อนี้เป็นจุดอ่อนของสหกรณ์ในประเทศไทยทุกระดับ ทั้งสหกรณ์ขั้นปฐมและสหกรณ์ขั้นสูง เพราะขาดแผนแม่บทในการพัฒนาการศึกษาทางสหกรณ์ให้เป็นบทบาทและความรับผิดชอบของขบวนการสหกรณ์อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ได้ริเริ่มให้จัดตั้งกองทุนสะสมจัดสหภาพสหกรณ์จากกำไรของสหกรณ์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2492 และแม้จะมีการจัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและมีชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติบ้างแล้ว ส่วนราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ก็ยังคงดำเนินการให้การศึกษและฝึกอบรมทางสหกรณ์แทบจะเรียกได้ว่าซ้ำซ้อนกับขบวนการสหกรณ์โดยไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนให้ขบวนการสหกรณ์สามารถรับผิดชอบการให้การศึกษและฝึกอบรมทางสหกรณ์ได้ด้วยตนเองในที่สุด โดยมีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ ตามความจำเป็นและเน้นการฝึกอบรมข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การศึกษาฝึกอบรมและสารสนเทศมีความมุ่งหมายและเน้นกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ การศึกษามุ่งให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่จะเป็นสมาชิกในอนาคตมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ รวมทั้งมีความสำนึก และตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ของสมาชิก หรือให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณสหกรณ์

การฝึกอบรมมุ่งให้กรรมการ ผู้จัดการ และพนักงานสหกรณ์ มีความรู้ความสามารถ และทักษะ รวมทั้งความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน

ส่วนสารสนเทศนั้นมุ่งให้บุคคลทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับเยาวชน และผู้นำด้านความคิดเป็น เช่น ผู้นำชุมนุม นักหนังสือพิมพ์ นักเขียน ผู้นำองค์กร พัฒนาชุมชน ฯลฯ โดยเน้นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง

3. หลักสูตรและเนื้อหาของการศึกษาอบรม ควรครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์

1. แท้จริงการร่วมมือระหว่างสหกรณ์เป็นหลักการเดียวกันกับการร่วมมือระหว่างบุคคลธรรมดาในการจัดตั้งสหกรณ์นั่นเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการประหยัดด้วยขนาด มีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น และนำไปสู่การรับใช้สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์อาจทำได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง ในแนวนอน สหกรณ์ทุกสหกรณ์ไม่ว่าประเภทเดียวกันหรือไม่ สามารถร่วมมือกันได้ในทุกระดับเพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิก และขบวนการสหกรณ์ในแนวตั้งสหกรณ์ท้องถิ่นประเภทเดียวกันควรรวมตัวกันทางธุรกิจ เป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ และสหกรณ์ทุกประเภท ทุกระดับ ทุกสหกรณ์ควรรวมตัวกันเป็นองค์กรสหกรณ์สูงสุด (Apex Organization) เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรม การศึกษา การฝึกอบรม การส่งเสริมแนะนำ การกำกับดูแล การตรวจสอบ การวิจัย และการพัฒนา ฯลฯ

3. วัตถุประสงค์สำคัญของการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ คือ เพื่อให้สหกรณ์ สามารถมีอำนาจต่อรองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นสหกรณ์ท้องถิ่นแต่ละสหกรณ์ และสหกรณ์ชั้นสูงต้องเป็นสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีชีวิตชีวา (Viable & Sustainable) และร่วมมือกันในลักษณะของ "ระบบรวม" หรือเป็นเอกภาพ

หลักการที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

1. สหกรณ์เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ เพราะฉะนั้น การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของชุมชนนั้นๆ ซึ่งหมายความว่า เป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หรือเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการและความใฝ่ฝันของคน รุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาส ความสามารถ และอนาคตของคนรุ่นหลัง

2. เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์ก็เป็นสมาชิกของชุมชนนั่นเอง สหกรณ์จึงควรมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนนั้นแบบยั่งยืน³

สรุป

สหกรณ์ คือ การรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินกิจการต่างๆ ที่สมาชิกเป็นเจ้าของร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้นจากการสร้าง รายได้เพิ่ม ควบคุมกันตามหลักประชาธิปไตย ทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง และ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หวังผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อาศัยหลักการดำเนินงาน 7 ประการ คือ 1. การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง 2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลัก ประชาธิปไตย 3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก 4. การปกครองตนเอง และอิสรภาพ 5. การให้การศึกษา การฝึกอบรม และสารสนเทศ 6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์และ 7. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

หลักสหกรณ์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวทางหลักการดำเนินชีวิตและกิจการที่เรียกว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ.2517 ซึ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก โดยไม่ได้พัฒนาเฉพาะเรื่องเงินทอง รายได้เป็นหลักเท่านั้น แต่ยังรวมถึงหลักการของการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ดังรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการ

ดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระองค์ท่านทรงวางหลักการพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ตามที่กล่าวข้างต้น คือ

- 3 ห่วง ได้แก่ 1. ความพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล 3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2 เงื่อนไข ได้แก่ 1. เงื่อนไขความรู้ 2. เงื่อนไขคุณธรรม

ส่วนสหกรณ์มีหลักการ คือ เป็นการรวมตัวกันของบรรดาผู้มีความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ การดำรงชีพได้ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ดังคุณค่าของสหกรณ์ที่อยู่บนพื้นฐานแห่งการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ สมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์ นอกจากนี้สหกรณ์ยังมีอุดมการณ์สหกรณ์ที่เชื่อว่าวิธีการสหกรณ์จะช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิกให้มีความกินดีอยู่ดีและมีสันติสุขโดยการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้วิธีการสหกรณ์ คือ การนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป เช่น การจัดตั้ง การระดมทุน การบริหารงาน การดำเนินธุรกิจ และการส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกโดยกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในข้อบังคับสหกรณ์ ซึ่งสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (The International Co-operative Alliance: ICA) ได้กำหนดหลักสหกรณ์ให้สหกรณ์ทั่วโลกใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ มี 7 ประการ ได้แก่

- หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง
หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย
หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก
หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและอิสระภาพ
หลักการที่ 5 การให้การศึกษ การฝึกอบรม และสารสนเทศ
หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์
หลักการที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

จากแนวคิดของระบบสหกรณ์ข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้วก็พบว่ามีความสอดคล้องและเอื้อประโยชน์ต่อกันกับแนวทางหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น เนื่องจากยึดหลักของการพึ่งพาตนเอง การช่วยตนเองบนพื้นฐานของความร่วมมือกัน ซึ่งสามารถนำหลักการสหกรณ์วิธีการ และแนวคิดสหกรณ์มาปรับใช้กับแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

1. ความพอประมาณ เป็นการกระทำอะไรก็ตามที่มีความพอดี ไม่น้อยไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งการดำเนินงานสหกรณ์ก็ใช้แนวทางการทำงานธุรกิจหรือกิจกรรมตามความต้องการของสมาชิก และปริมาณที่สมาชิกต้องการเท่านั้น ไม่ดำเนินกิจกรรมที่เกินความต้องการของสมาชิกและกิจกรรมนั้นต้องเป็นการแก้ไขความเดือดร้อนของสมาชิก ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่พอเพียงกับความต้องการของสมาชิก และปริมาณหรือขนาดที่แก้ไขปัญหาของสมาชิกได้เท่านั้น รวมถึงหลักสหกรณ์ที่ให้สมาชิกมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ โดยเป็น

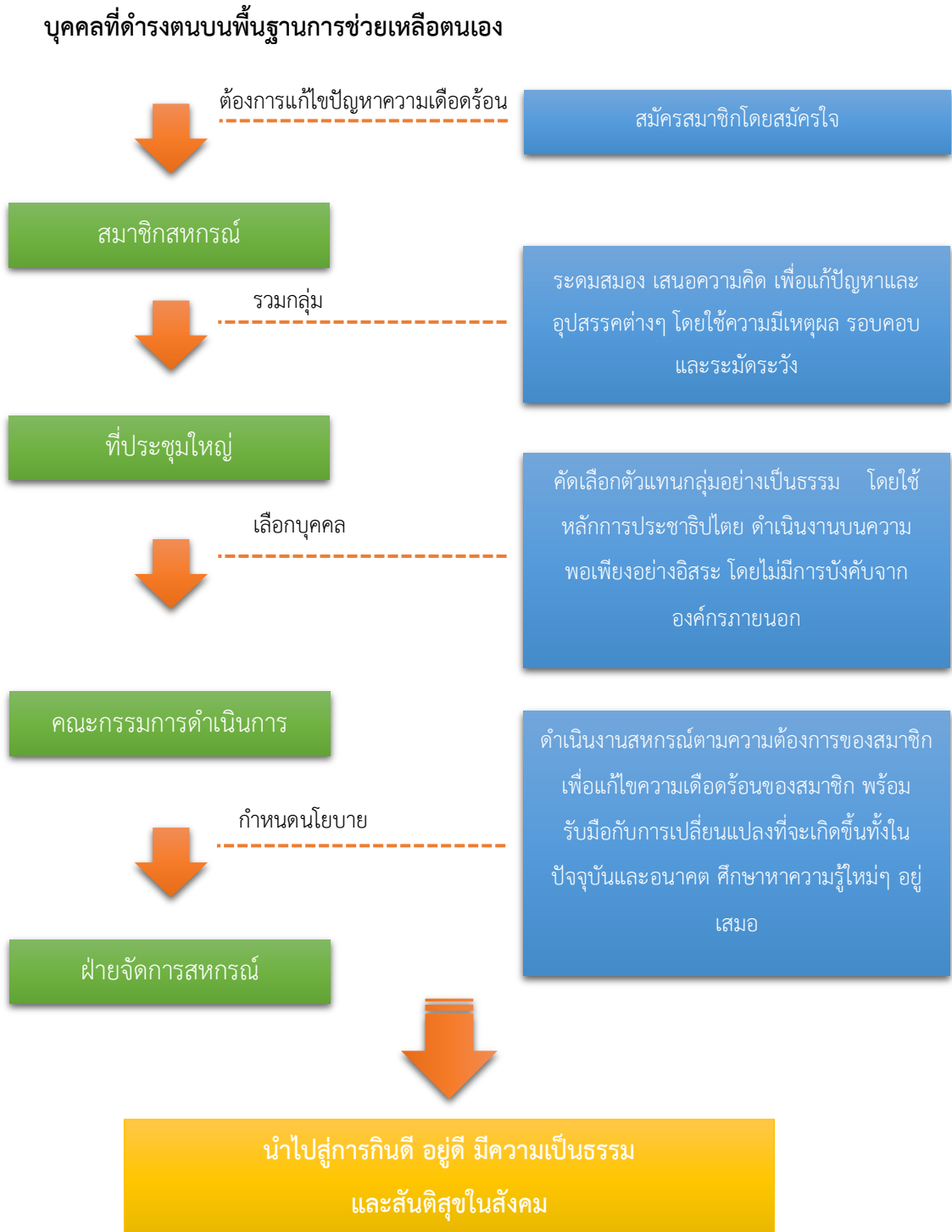
การให้สหกรณ์ไม่มุ่งเน้นทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกให้มีความพอประมาณในขอบเขตเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในท้องที่การดำเนินงานของสหกรณ์เท่านั้น เนื่องจากสหกรณ์มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานไม่ขึ้นอยู่กับการเมือง สังคม ลัทธิต่างๆ จึงทำให้สหกรณ์มีการพิจารณาความพอเพียงอย่างอิสระ โดยไม่มีการบังคับจากองค์กรภายนอก

2. ความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจกระทำด้วยเหตุผลโดยการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และมีผลถึงสาเหตุในการที่ต้องกระทำและผลที่เกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำแล้ว ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ที่มาจากเหตุผลที่เป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องมีเหตุผลมาจากให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกเสมอ รวมทั้งหลักการควบคุมโดยหลักประชาธิปไตยซึ่งเป็นการดำเนินงานตามความเห็นของเสียงข้างมากภายในสหกรณ์ที่ลงมติโดยการร่วมกันพิจารณาอย่างรอบคอบในที่ประชุม โดยให้ สมาชิกแสดงความคิดเห็น แสดงเหตุผลอย่างเสรีภาพ

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับกับผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นไปตามหลักการสหกรณ์ที่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจจากสมาชิก ซึ่งสมาชิกต้องเป็นผู้ลงทุนร่วมกัน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านเงินทุนที่มาจากภายใน (หุ้น) และการสร้างเงินออมโดยรับเงินฝากจากสมาชิกเป็นการพึ่งพิงเงินทุนภายในมากกว่า ภายนอก รวมทั้งการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสำรองเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สหกรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการสหกรณ์ที่ต้องให้การศึกษา อบรม และสารสนเทศ แก่ทุกฝ่ายในขบวนการ สหกรณ์ให้มีความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อรับมือกับสังคม เศรษฐกิจ และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งหลักประชาธิปไตยที่ให้สมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของร่วมกันได้ร่วม รับทราบ และลงมติในการดำเนินงานต่างๆ ของสหกรณ์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการทะเลาะหรือไม่เข้าใจกัน โดยหากมีการลงมติร่วมกันก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันจากการดำเนินงานของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ไม่ขึ้นอยู่กับการเมือง สังคม ลัทธิต่างๆ จึงทำให้สหกรณ์มีการพิจารณาแก้ไข ป้องกันเหตุอันที่เกิดจากการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างอิสระและเต็มที่ การที่สหกรณ์จะทำให้กิจกรรมหรือธุรกิจต่างๆ ดำเนินไปอย่างมั่นคงและเข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับเหตุการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สหกรณ์ย่อมต้องร่วมมือกับสหกรณ์อื่นๆ ในขบวนการสหกรณ์ด้วย และเมื่อสหกรณ์ดำเนินงานประสบความสำเร็จแล้วก็ต้องหันไปดูแลรอบๆ ข้างตนเองด้วย ชุมชน ประชาชนภายในชุมชน ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนที่ใช้ร่วมกัน หากสภาพแวดล้อมพื้นฐานของชุมชนของสหกรณ์สมบูรณ์แบบย่อมทำให้สหกรณ์ดำเนินงานไปอย่างราบรื่นเจริญรุ่งเรืองขึ้นไป เป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสหกรณ์

สรุปว่าหลักการสหกรณ์เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับสหกรณ์ทั่วโลก ถือเป็นหลักสากลปัจจุบันมี 7 ข้อ ได้แก่ 1. การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง 2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย 3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก 4. การปกครองตนเองและอิสระภาพ 5. การให้การศึกษา การฝึกอบรม และสารสนเทศ 6. การร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ และ 7. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน ซึ่งหลักการสหกรณ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกัน

แผนภาพที่ 2-2 โครงสร้างพื้นฐานของสหกรณ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุป

หลักสหกรณ์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องและเอื้อประโยชน์ต่อกัน ในด้านการพึ่งพาตนเอง การช่วยตนเองบนพื้นฐานของความร่วมมือกัน ทำงานร่วมกันด้วยความพอ ประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ดำเนินการเพื่อแก้ไขความเดือดร้อน ไม่ดำเนินการเกิน ความต้องการของสมาชิก ทำงานร่วมกันด้วยความมีเหตุผล เสมอภาค ใช้หลักประชาธิปไตยในการ ดำเนินงาน และทำงานร่วมกันโดยการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เตรียมพร้อมรับมือกับผลกระทบหรือ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่ม

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในอนาคต

เทคโนโลยีดิจิทัลได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม อย่างมาก ซึ่งเป็นความท้าทายที่ทุกอุตสาหกรรมต้องปรับตัว และใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ ในทศวรรษหน้า ได้แก่ (World Economic Forum White Paper Digital Transformation of Industries : Logistics Industry, 2016)

1. แนวโน้มทางเทคโนโลยี (Technology Trends) ที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ในอนาคต ได้แก่

1.1 อินเทอร์เน็ตของทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things : IoT) เครือข่ายของ อุปกรณ์อัจฉริยะ เซ็นเซอร์ และระบบคลาวด์ ที่ยอมให้โลกและระบบคอมพิวเตอร์โต้ตอบได้ โดยตรง ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อเนื่องกับระบบ Cloud Computing เชื่อมต่อกับเครือข่าย สามารถเก็บ บันทึก และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ สามารถประยุกต์ใช้กับอุปกรณ์ทุกอย่าง ที่ถูกออกแบบมาให้ เชื่อมโยงกัน ได้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อที่จะสามารถสื่อสารกันในระบบได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น IoT ควบคู่กับเซ็นเซอร์เคลื่อนที่ จะปรับปรุงประสิทธิภาพ และความ น่าเชื่อถือ ของอุตสาหกรรม โลจิสติกส์

1.2 การเพิ่มขึ้นของ Platforms ต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญในการเชื่อมโยงผู้ซื้อ ผู้ขาย ผู้บริโภคทั่วโลกให้สามารถมาเข้าทำธุรกรรมซื้อขายบนระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิด ผู้ประกอบการ Startup และธุรกิจขนาดเล็กรายใหม่ๆ สามารถดำเนินธุรกิจในตลาดโลกได้ ทั้งธุรกิจ และผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการมีซัพพลายเออร์ทางเลือกที่หลากหลาย

1.3 การพัฒนา 3D Printing ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ปฏิวัติรูปแบบการผลิตอะไหล่ รวมถึงชิ้นส่วนที่จำเป็นต่อการผลิต โดยเทคโนโลยี 3D Printing ทำให้ผู้ประกอบการสามารถจัดพิมพ์ อะไหล่ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการผลิตในลักษณะ 3 มิติ โดยไม่ต้องสั่งซื้ออะไหล่ อุปกรณ์ต่างๆ นั้น จากภายนอกโรงงานทำให้ลดระยะเวลาการสั่งซื้อวัตถุดิบในการผลิต ตลอดจนเป็นการลดต้นทุน การขนส่งและการจัดเก็บสินค้าคงคลัง

1.4 การพัฒนายานยนต์ไร้คนขับ (Autonomous Vehicles) การพัฒนา ยานยนต์ไร้คนขับมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการพัฒนาของเทคโนโลยี 5G ซึ่งทำให้ยานยนต์ไร้คนขับสามารถตัดสินใจต่างๆ ได้อย่าง Real Time แม่นยำและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1.5 การพัฒนาด้านเทคโนโลยีหุ่นยนต์ Robotic และคลังสินค้าอัตโนมัติ (Automatic Warehouse) ใช้เทคโนโลยีด้านหุ่นยนต์ในการบริหาร ควบคุม เคลื่อนย้ายสินค้า ภายในคลังสินค้า ซึ่งสามารถลดความผิดพลาดในการทำงาน ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงาน

2. วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในทศวรรษหน้า (The Evolution of The Logistics Industry Over The Next Decade) ประเด็นดิจิทัล (Digital Theme) ที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ระบบให้บริการข้อมูลแบบดิจิทัล (Information Service) ระบบข้อมูล เป็นหัวใจสำคัญต่อการตัดสินใจบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ โดยการใช้ Big Data และ Cloud Monitoring ในการควบคุม วิเคราะห์ พยากรณ์ คาดการณ์ วางแผน สั่งการ ติดตามเก็บข้อมูล กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้า เพื่อลดต้นทุนและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในกระบวนการจัดการโลจิสติกส์ การริเริ่มที่สำคัญประกอบด้วยศูนย์ควบคุมโลจิสติกส์ (Logistics Control Towers) และการบริการการวิเคราะห์ (Analysis As Service)

2.2 การให้บริการโลจิสติกส์แบบดิจิทัล (Logistics Service) การริเริ่มที่สำคัญ ประกอบด้วย ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digitally Enhanced Cross Border Platforms) การขนส่งในเขตเมือง (City Logistics) และการขนส่งแบบภายในวันเดียว (Same - Day Delivery)

2.2.1 ดิจิทัลแพลตฟอร์ม จะช่วยให้บริษัทขนส่งสามารถตอบสนอง ความต้องการที่เพิ่มขึ้นของลูกค้าได้รวดเร็วขึ้น ส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะ กลุ่มขนาดกลาง และขนาดเล็กในการจัดสรรความต้องการระหว่างผู้ใช้บริการโลจิสติกส์ และผู้ให้บริการโลจิสติกส์ สร้างความร่วมมือทางธุรกิจให้ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ เพื่อให้บริการแบบ Door to Door ผ่าน Cross Border Platform

2.2.2 การขนส่งในเขตเมือง (City Logistics) โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ของกิจกรรมด้านโลจิสติกส์และการขนส่งในเขตเมือง คำนึงถึงสภาพ การจราจร ปัญหาความแออัด และการสิ้นเปลืองเชื้อเพลิง เป้าหมายสูงสุด คือ การลดจำนวน ยานพาหนะในเมือง โดยใช้ระบบ การจราจรอัจฉริยะ (Intelligent Transportation Systems, ITS) ระบบ Vehicle Routing Software, ระบบ Load Sharing Systems แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ระบบการ คมนาคมและการจราจร ให้ก้าวทันกับเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับบริบทความ ต้องการใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัยของภาคประชาชน

2.2.3 การจัดส่งสินค้าภายในวันเดียวกัน เป็นวิธีที่เร็วและยืดหยุ่นที่สุด สำหรับการ จัดส่งแบบเร่งด่วน ซึ่งเป็นความต้องการของธุรกิจ ค่าปลีก และสินค้าที่เน่าเสียง่าย

2.3 ความสามารถในการส่งมอบสินค้าในรูปแบบใหม่ (New Delivery Capability) การเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดส่งสินค้าด้วยวิธีการทางเลือกใหม่ๆ การริเริ่มการขนส่ง รูปแบบใหม่ ได้แก่ Autonomous Trucks, Drone, 3D Printing, Crowdsourcing

2.4 เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) พัฒนาระบบดิจิทัลด้านโลจิสติกส์ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ ควบคุมการขนส่งวัตถุดิบ สินค้าที่ผลิตเสร็จ ภาชนะที่บรรจุ สินค้า ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ในห่วงโซ่อุปทานให้เกิดประโยชน์และเกิดความคุ้มค่าสูงสุดในการใช้ ทรัพยากรภายใต้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ส่งเสริมการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.5 ความสามารถในการแบ่งปันทรัพยากรด้านโลจิสติกส์ (Shared Logistics Capability) การแบ่งปันทรัพยากร รวมถึงการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคม ขนส่ง เช่น ประชาชนในเมืองใหญ่ ซึ่งไม่เคยรู้จักกันมาก่อนมีการเดินทางโดยรถขนส่งไม่ประจำทาง ร่วมกัน โดยการจองผ่าน Platform การแบ่งปันและการใช้พื้นที่ในคลังสินค้าร่วมกัน (Sharing Warehouse) รวมถึงการบริหารจัดการการขนส่งเที่ยวเปล่า (Backhaul Sharing)

3. แนวทางการพัฒนาดิจิทัลโลจิสติกส์ (Logistics Digital Road Map) **แนวทางการพัฒนาดิจิทัลโลจิสติกส์ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้**

ระยะสั้น 1 - 2 ปี การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ Crowdsourcing ศูนย์ควบคุม โลจิสติกส์ (Logistics Control Tower) และ การบริการการวิเคราะห์ (Analytics as Service)

ระยะกลาง 2 - 5 ปี การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Enhanced Cross Border Platform) การขนส่งในเขตเมือง (City Logistics) และการขนส่งแบบภายในวันเดียว (Same Day Delivery)

ระยะยาว 5 ปี ขึ้นไป การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ Drones, 3D Printing และ Autonomous Trucks⁵

สรุป

เทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุกอุตสาหกรรมต้องปรับตัว และนำประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนี้มาใช้ ในส่วนของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ จะเกี่ยวข้องมากขึ้นกับกิจกรรมที่ใช้ข้อมูลในลักษณะดิจิทัล (Information) และใช้เทคโนโลยีในการจัดการเชื่อมโยง ประมวลผล เพื่อการบริหารต้นทุน และประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของลูกค้าได้รวดเร็วขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดสมัยใหม่

มีเชล บริโต (Micheal Brito, 2015) เสนอแนวคิดการตลาดสมัยใหม่ เป็นกิจกรรม 6C ได้แก่ 1.ลูกค้า (Customer) 2.ความคงที่ (Consistency) 3.ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 4. วัฒนธรรม (Culture) 5. การสื่อสาร (Communication) 6. การเปลี่ยน (Change)

1. ลูกค้า (Customer) ยุคปัจจุบันวิธีการทางการตลาด จำเป็นต้องมุ่งที่ลูกค้า (Customer focused) เป็นเรื่องของการเข้าใจลูกค้าเป้าหมาย ความต้องการลักษณะต่างๆ และแรงจูงใจ การตลาดไม่ใช่ทำโดยการนำเสนอทางกราฟฟิกรูปภาพอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องของการเข้าใจคน เข้าใจว่าทำไมเขาจึงทำสิ่งต่างๆ หรือไม่ทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. ความสม่ำเสมอ คงที่คงวา (Consistency) ธุรกิจจำเป็นต้องรักษาความคงที่ความสม่ำเสมอของการสื่อสารกับลูกค้าในลักษณะบูรณาการการสื่อสารการตลาด (Integrated marketing communication)

3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความคิดสร้างสรรค์ช่วยดึงดูดความสนใจ ทำให้ลูกค้าสนใจเนื้อหาสาระของเรา ทำให้ผลิตภัณฑ์โดดเด่นออกมาจากผลิตภัณฑ์อื่นๆ เป็นร้อยเป็นพันที่เขาพบเห็น ความคิดสร้างสรรค์สร้างให้เกิดสิ่งต่างๆ หลายประเด็น ได้แก่

- 3.1 ทำให้ลูกค้าเกิดการรับรู้ (creativity inform)
- 3.2 ความสร้างสรรค์ช่วยชักชวน (Creativity persuade) สิ่งที่มีความสร้างสรรค์ช่วยจูงใจ ชักชวนให้สนใจได้ดี
- 3.3 การสร้างสรรค์ช่วยเตือนใจ (Creativity reminds) ความสร้างสรรค์ช่วยทำให้สิ่งที่น่าเบื่อกลับมามีชีวิตชีวา ช่วยกระตุ้นเตือนใจคนได้ดีกว่าสิ่งที่ไร้ความสร้างสรรค์
4. วัฒนธรรม (Culture) การสื่อสารทางการขาย อาศัยการรู้และเข้าใจวัฒนธรรมข้ามวัฒนธรรม (Cross culture) การมองสิ่งต่างๆ ตามความเห็นของตนเองเป็นสิ่งปกติ และเชื่อว่าคนอื่นๆ ในโลกมองเห็นสิ่งนั้นเหมือนกับตนเป็นความผิดพลาด การสื่อสารเพื่อการขายจำเป็นต้องมีความหลากหลายในด้านต่างๆ ทั้งภาษา ความเชื่อ ค่านิยม ความชอบ ความพึงพอใจของเขาเหมือนคำพูด ที่ว่า “ถ้าท่านพยายามที่จะชักจูงให้คนทำสิ่งใดหรือซื้อสิ่งใด ฉันเห็นว่าท่านต้องใช้ภาษาเดียวกับเขา ภาษาการคิดของเขา” (If you are trying to persuade people to do something, or buy something, it seems to me you should use their language, the language in which they think)
5. การสื่อสาร (Communication) การสื่อสารในที่นี้ไม่ใช่การสื่อสารเพื่อจะขาย (Market communication) และควรเป็นการสื่อสารเพื่อลูกค้า (Communicate with customer) การสื่อสารที่ดีควรสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับลูกค้าเป้าหมาย ใช้ภาษา (วัฒนธรรม) ของเขาในขณะเดียวกันก็บอกเขาเรื่องของเรา มันเป็นเรื่องการสร้างเชื่อมั่น ความเชื่อถือ ความไว้วางใจ ระยะยาว
6. การเปลี่ยน (Change) การตลาดไม่ใช่การทำหน้าที่ทางธุรกิจแล้วก็จบ แต่มันเป็นกระบวนการ (Process) กระบวนการที่มีจุดเริ่ม (Beginning) มีกระบวนการระหว่างทาง (Middle) แต่ไม่มีจุดจบ (There is never an end) ผู้ทำการตลาดต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ไม่ควรที่จะกลัวในการทดลองอะไรใหม่ๆ การตลาดวันนี้ ไม่ใช่สิ่งที่ทำอยู่เมื่อ 25 ปีที่แล้ว การตลาดจำเป็นต้องเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามการเปลี่ยนแปลงของโลก เศรษฐกิจ ตลาด ผู้บริโภค รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรเอง

สรุป

แนวคิดการตลาดสมัยใหม่ ตามทฤษฎีของ มิเชล บริโต นอกจากจะเน้นที่ลูกค้าแล้วยังเน้นเรื่องของ ความสม่ำเสมอของการสื่อสาร การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการสื่อสาร ให้ลูกค้าเข้าใจง่ายขึ้น บูรณาการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ลูกค้าให้ความสนใจและให้ความสำคัญ และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของสังคมและความสนใจของลูกค้า

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

วิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองต่อต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคาม ทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลง ของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกัน ด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียน และประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไก ที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดอง และ ความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออม สำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัย ในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนา ต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และ ทุนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนภาพที่ 2-3 วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580

ที่มา : ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580), 2560 : 7

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนายกระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาโลกที่สำคัญในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนา

ให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพ ในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการ พื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และ กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุล ระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง
2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

สำหรับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ คือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละ ยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนา ที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1. “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ ในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ เศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ 2. “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนา โครงสร้าง พื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และบริการ อนาคต และ 3. “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนา คนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับ ยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาส ทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึง การเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับ ท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของ ประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ

สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายใน และภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการ ดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเส้นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืน เพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาท หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามา ประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้ง มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีธรรมาภิบาล และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบ อย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็น สากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการ ยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวย ความยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

1. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การเกษตร

ภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชากรประมาณ 24 ล้านคน แต่ที่ผ่านมาการพัฒนาภาคเกษตร มีความท้าทายหลายด้าน ทั้งการพัฒนาศักยภาพการผลิต การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้า และการพัฒนา คุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งภายใต้กรอบ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาของประเทศในระยะ 20 ปี ที่มุ่งยกระดับประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ ปานกลาง ไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว จึงทำให้ภาคการเกษตรมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญ กับการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารและ สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยอาศัยจุดเด่นทั้งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้าเกษตร รวมถึง การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของไทย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม และภูมิปัญญา ในการพัฒนาและสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการ ระบบนิเวศตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด การบริโภค รวมถึงด้าน

โลจิสติกส์ และการเชื่อมโยงไปยังภาคการผลิตอื่น เช่น การท่องเที่ยวและบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างการเจริญเติบโต อย่างมีเสถียรภาพ และกระจายรายได้ให้กับภาคเกษตรของไทย เป้าหมายการพัฒนาตาม ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่

1.1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

1.1.1 ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และยั่งยืน

1.1.2 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

1.2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

1.2.1 สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

1.2.2 เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง และการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ

1.3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

1.3.1 อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไป ได้ใช้ อย่างยั่งยืน มีสมดุล

1.3.2 พื้นฟูและสร้างฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบ จากการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

1.4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ภาครัฐมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม ตอบสนอง ความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส

2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นโครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล

การขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากจะช่วยให้เกิดการพัฒนายอดจากฐานทรัพยากร และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค ยกระดับ ผลผลิตของภาคการผลิตและบริการ ลดต้นทุนการผลิตและบริการที่แข่งขันได้ในระดับสากล สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคและภูมิภาคอย่างเป็นระบบ รวมถึงช่วยสร้างบรรยากาศ ทางเศรษฐกิจของประเทศที่เหมาะสมแก่การค้า การลงทุน ตลอดจนสามารถรองรับการเกิดภัยพิบัติ ทางธรรมชาติและปรับตัวได้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอนาคต อย่างไรก็ดี เพื่อให้การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของประเทศสามารถสนับสนุนการยกระดับประเทศไทยให้ เป็นประเทศที่มีรายได้สูงที่มีความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปรับสมดุลและพัฒนาระบบ การบริหารจัดการภาครัฐควบคู่ไปด้วย เป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2.1.1 ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และยั่งยืน

2.1.2 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

2.2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ

สรุป

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - พ.ศ.2580) ประกอบไปด้วย 1. ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม 6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

สำหรับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ คือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนานำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน ของประเทศ เป็นปัจจัยสนับสนุนในการขับเคลื่อนด้านการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)

(ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งหวังให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ทำหน้าที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี และเพื่อผลักดันให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนสู่ความเจริญเติบโตที่ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน โดย (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาบนพื้นฐานของหลักการและแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่กับการใช้เงื่อนไข 2 ประการเพื่อกำกับการกำหนดทิศทางและประเด็นการพัฒนาในส่วนต่างๆ ได้แก่ **เงื่อนไขความรู้** โดยการใช้องค์ความรู้ทางวิชาการที่รอบด้าน และ **เงื่อนไขคุณธรรม** โดยยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนและความเป็นธรรมในทุกมิติของสังคม

2. แนวคิด Resilience ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการลดความเปราะบางต่อความเปลี่ยนแปลง อันประกอบด้วยการพัฒนาความสามารถใน 3 ระดับ ได้แก่ **1. การพร้อมรับ (Cope)** หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการภายใต้สภาวะวิกฤติ ให้สามารถยืนหยัดและ ดำเนินงาน ความยากลำบาก รวมถึงฟื้นคืนกลับสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว **2. การปรับตัว (Adapt)** หมายถึง การปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง พร้อมกระจาย ความเสี่ยงและปรับตัวอย่างเท่าทันเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสิ่งที่เกิดขึ้น และ **3. การเปลี่ยนแปลง เพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform)** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเชิง โครงสร้างและ ปัจจัยพื้นฐานให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของ แนวคิด **“ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”** โดยมุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติ ของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาที่จะใช้ศักยภาพ ของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี ไปยังคนรุ่นต่อไป

4. โมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจใน 3 รูปแบบควบคู่กัน ได้แก่ **เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว** โดยอาศัยฐานศักยภาพ และ ความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลาย ทาง วัฒนธรรม พร้อมกับการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างยั่งยืน และสามารถกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังคำนึงถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดของ การพัฒนาประเทศที่สืบเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะส่งผลให้บริบทของประเทศและของโลกเปลี่ยนแปลง ไปในอนาคต

การวางกรอบการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีความ มุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อทุนแรง และเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และทัน่วงที การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ **“สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน”** ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่ง เสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาที่จะพัฒนาตนเองได้อย่าง เต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงและคำนึงถึงความยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดเป้าหมายหลักจำนวน 5 ประการ ประกอบด้วย

1. การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญให้สูงขึ้น และสามารถตอบโจทย์พัฒนาการของเทคโนโลยีและสังคมยุคใหม่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาระบบนิเวศที่ส่งเสริมการค้า การลงทุน และนวัตกรรม

2. การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เตรียมพร้อมกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแรงงานเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย ที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคม เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต

3. การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยลดความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงรายได้ ความมั่งคั่ง และโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจ สนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสในการเลื่อนขั้นทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงจัดให้มีบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

4. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน โดยปรับปรุงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ แก้ไขปัญหามลพิษสำคัญด้วยวิธีการที่ยั่งยืน โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศ ชยะ และมลพิษทางน้ำ และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อมุ่งสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon neutrality) ภายในครึ่งแรกของศตวรรษนี้

5. การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ โดยการสร้างความพร้อมในการรับมือและแสวงหาโอกาสจากการเป็น สังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ภัยโรคระบาด และภัยคุกคามทางไซเบอร์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไก ทางสถาบันที่เอื้อต่อการ เปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล รวมทั้งปรับปรุง โครงสร้างและระบบการบริหาร งานของภาครัฐให้สามารถ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และ เทคโนโลยีได้อย่างทันเวลา มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนา(Agenda) ที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วนในการผลักดัน การพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงได้กำหนด **หมุดหมายการพัฒนา จำนวน 13 ประการ** ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ ‘เป็น’ มุ่งหวังจะ ‘มี’ หรือต้องการจะ ‘ขจัด’ เพื่อสะท้อนประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง ต่อการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” และการบรรลุ เป้าหมายหลักในช่วงระยะเวลา 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดยหมุดหมายการพัฒนาทั้ง 13 ประการมีที่มาจากประเมินโอกาสและความเสี่ยงของไทยในการพัฒนาประเทศ

ภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งได้มีการพิจารณาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึงผลการพัฒนาในประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา

ทั้งนี้ หมายความว่าพัฒนาที่กำหนดขึ้นเป็นประเด็นที่มีลักษณะเชิงบูรณาการ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน ทำให้หมายความว่าแต่ละประการสามารถสนับสนุนเป้าหมายหลักได้มากกว่าหนึ่งข้อ โดยหมายความว่า ทั้ง 13 ประการ แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

1. มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย

หมายความว่า 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

หมายความว่า 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน

หมายความว่า 3 ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก

หมายความว่า 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง

หมายความว่า 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค

หมายความว่า 6 ไทยเป็นฐานการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะที่สำคัญของโลก

2. มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม

หมายความว่า 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้

หมายความว่า 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เด็ดขาดได้อย่างยั่งยืน

หมายความว่า 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม

3. มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมายความว่า 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

หมายความว่า 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4. มิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ

หมายความว่า 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต

หมายความว่า 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน

แผนภาพที่ 2-4 ความเชื่อมโยงระหว่างหมุดหมายการพัฒนา กับ เป้าหมายหลัก

ที่มา : (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2564 : 38

หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

การพัฒนาภาคการเกษตรที่ผ่านมา เน้นการผลิตเพื่อการส่งออกและการเป็นวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมต่อเนื่องในการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ ผ่านการขยายพื้นที่เพาะปลูก การพัฒนาปัจจัยการผลิตให้มีคุณภาพ การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ในระดับหนึ่ง โดยในปี 2562 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของภาคการเกษตรและการแปรรูปที่เกี่ยวข้อง มีมูลค่า 1,477,589 ล้านบาท ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง กับการผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมเครื่องจักร มีมูลค่ารวมคิดเป็นร้อยละ 74.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของภาคการเกษตรและการแปรรูปที่เกี่ยวข้องปี 2562

แม้ว่ารัฐบาลได้ให้การส่งเสริมการผลิตและพัฒนาภาคการเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญในการยกระดับการพัฒนาภาคเกษตรของไทย อาทิ 1. น้ำเพื่อการเกษตร โดยร้อยละ 83 ของพื้นที่การเกษตรอยู่นอกเขตชลประทาน 2. การเพาะปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยร้อยละ 30 ของพื้นที่การเกษตรเป็นที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับการผลิตพืชและเป็นกลุ่มดินมีปัญหา 3. การถือครองที่ดินพื้นที่การเกษตรที่เกษตรกรเป็นเจ้าของมีแนวโน้มลดลงเหลือประมาณร้อยละ 48 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 4. มลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาวัสดุเหลือทิ้งในพื้นที่การเกษตร 5. ขาดการเชื่อมโยงในลักษณะของคลัสเตอร์ ตลอดห่วงโซ่มูลค่าของสถาบันเกษตรกรและเครือข่าย เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในตลาดและลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจ 6. ความไม่สอดคล้องกันของปริมาณและคุณภาพผลผลิต กับความต้องการของตลาดทั้งในด้านการบริโภคทางตรงและการเป็นวัตถุดิบแปรรูปผลิตภัณฑ์ 7. การผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรเป็นวัตถุดิบหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ ไม่สร้างมูลค่าเพิ่ม และ 8. แนวโน้มแรงงานในภาคเกษตรไทยที่มีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น

ขณะเดียวกัน ยังมีปัจจัยภายนอกสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาภาคเกษตรของไทยไม่สามารถ ยกระดับ และเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1. ภัยพิบัติธรรมชาติมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภัยแล้ง อุทกภัย และวาตภัย รวมถึงการระบาดของโรคที่เกิดกับพืชและสัตว์ 2. ความผันผวนของราคาสินค้า เกษตรที่เกิดจากการผลิตสินค้าตามฤดูกาลและภาวะเศรษฐกิจโลก และ 3. การนำประเด็นทางสังคม มาเป็นมาตรฐานทางการค้าระหว่างประเทศและประเทศคู่ค้าเพิ่มมากขึ้น อาทิ มาตรฐานแรงงาน มาตรฐานสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี ความต้องการอาหารที่เพิ่มมากขึ้น การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบทางการเกษตรและของเหลือภาคเกษตรที่หลากหลายมากขึ้น และความตระหนักของผู้ผลิตและผู้บริโภค เกี่ยวกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสให้ภาคการเกษตรไทยปรับเปลี่ยน รูปแบบการผลิตจาก “ผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย” ไปสู่การผลิตสินค้าคุณภาพสูงที่ “ผลิตน้อย แต่สร้างรายได้มาก” เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป มูลค่าสูง แต่เมื่อพิจารณาความพร้อมของภาคเกษตรของไทยในการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การผลิต ให้สามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงนั้น พบว่ายังมี ประเด็นสำคัญ ที่จำเป็นจะต้องสร้างความชัดเจน ปรับปรุง และยกระดับ เพื่อลดข้อจำกัดและเอื้อ ให้เกิดการผลิต สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง กล่าวคือ ตั้งแต่ต้นน้ำ 1. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร สมัยใหม่ที่เฉพาะเจาะจงยังมีการใช้ไม่มาก 2. ฐานข้อมูลภาคการเกษตรที่มีอยู่เป็นจำนวนมากยังขาด การเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ในการบริหารการจัดการภาคการเกษตร 3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตภาคเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยัง อยู่ในวงแคบ อาทิ การปลูกไม้ เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. ระบบประกันภัยพืชผลยังไม่ จูงใจให้เกษตรกรซื้อประกัน โดยสมัครใจ สำหรับกลางน้ำ ประกอบด้วยประเด็น 5. นวัตกรรม การแปรรูปอาหาร ยังมีจำนวน สิทธิบัตรด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมอาหารที่น้อยกว่าต่างประเทศ แม้ว่าจะมีเม็ดเงินนวัตกรรมอาหาร และมีมูลค่าการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาที่สูง 6. ความพร้อมของ โครงสร้างพื้นฐานด้านคุณภาพ ในการทดสอบอาหารใหม่ และการขึ้นทะเบียนอาหารใหม่ ยังมีน้อย และล่าช้า รวมถึงประเด็น ปลายน้ำ ได้แก่ 7. ตลาดสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ยังไม่มีความชัดเจน อาทิ อาหาร ทางการแพทย์ อาหารสุขภาพ สารสำคัญจากพืชสมุนไพร เคมีชีวภาพ 8. ตลาดกลางจำหน่ายสินค้า เกษตรและผลิตภัณฑ์ยังมีอยู่อย่างจำกัด และปัจจัยสนับสนุน ซึ่งประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ 9. การบริหารจัดการอุปสงค์และอุปทานของน้ำยังไม่เหมาะสม ทั้งในด้านการจัดหา จัดสรร ฟื้นฟู พัฒนาแหล่งน้ำ และเทคนิคการบริหารจัดการน้ำ รวมถึงการจัดการน้ำเสีย เนื่องจากยังมีความ ต้องการน้ำที่ยังจัดการไม่ได้กว่า 70,000 ล้านลูกบาศก์เมตร และไม่สามารถจัดการกับความเสี่ยง น้ำท่วม/น้ำแล้งได้ 10. ระบบรับรองมาตรฐาน ความปลอดภัยสินค้าเกษตรมีจำนวนมากและมีข้อกำหนดการผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ผลิตมีต้นทุนสูงในการขอรับรองมาตรฐาน หากต้องการจำหน่ายสินค้าเกษตรแก่ตลาดปลายทางที่ยอมรับมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าเกษตร ที่ต่างกัน 11. ระบบการรวบรวม ขนส่ง และกระจาย สินค้าเกษตรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอกับความต้องการ และจำเป็นต้อง ได้รับการปรับปรุงการบริหารจัดการ ให้ทันสมัยและรวดเร็ว และ 12. กลไกในการเชื่อมโยงผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานยังไม่มี ประสิทธิภาพ

ความเชื่อมโยงของหมุดหมายกับเป้าหมายหลักของ(ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ

หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายหลักของร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ใน 3 เป้าหมาย จาก 5 เป้าหมาย ได้แก่ 1. การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับให้มีความสามารถในการแข่งขัน และเศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย 2. การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยสนับสนุนให้กำลังคนมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย 3. การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยให้เกิดการลดลงของความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงรายได้ และความมั่นคง รวมถึงโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจ และให้กลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส มีโอกาสในการเลื่อนขั้นทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น 4. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริการมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และ 5. การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับ ความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่ โดยประเทศไทยมีความสามารถในการรับมือ กับภัยคุกคามที่สำคัญในอนาคต โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาดร้ายแรง และโรคอุบัติใหม่ และภัยคุกคามทางไซเบอร์

เป้าหมายของหมุดหมายที่ 1 เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ พบว่ามีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในเป้าหมาย (1) ประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และ (2) ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเกษตร ที่ให้ความสำคัญกับการยกระดับการผลิต ให้เข้าสู่คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย การใช้ประโยชน์จากความโดดเด่นและเอกลักษณ์ ของสินค้าเกษตร รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพในแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ในการผลิตและการจัดการฟาร์ม 2. ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในเป้าหมายการสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก ที่ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างกระจายรายได้ให้กับเศรษฐกิจและชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 3) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในเป้าหมายการใช้ประโยชน์ และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถ ของระบบนิเวศ มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืนที่ให้ความสำคัญ กับการเติบโตที่เน้นหลักการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ การรักษา พื้นฟูและสร้างใหม่ ฐานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินความพอดี ไม่สร้างมลภาวะ ต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ รวมถึงการผลิต และการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญ ของภูมิภาค

แนวโน้มบริบทโลกจากสถานการณ์การแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกาและจีนที่ขยายวงกว้าง ซึ่งมีผลกระทบต่อเนื่องถึงไทยและภูมิภาค โดยเฉพาะการจัดกลุ่มทางการเมือง และเศรษฐกิจ การปรับเปลี่ยนทิศทางการค้าการลงทุนในห่วงโซ่อุปทานโลก และไทยอยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งซึ่งต้องรักษาความสัมพันธ์กับทั้งสองประเทศ ดังนั้น ทิศทางในอนาคต ไทยควรแสดงบทบาทนำในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMVT โดยเน้นความร่วมมือ มากกว่าการแข่งขัน และให้ไทยเป็นประตูและทางเชื่อมเพื่อสร้างดุลยภาพที่สร้างสรรค์ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคและมหาอำนาจเพื่อความก้าวหน้าและมั่นคงของภูมิภาค รวมถึงควรรักษาสมดุลของความสัมพันธ์ของไทยกับจีนและสหรัฐอเมริกาและ ประเทศตะวันตก โดยกำหนดความต้องการของไทยในระยะยาวที่ชัดเจน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และการพัฒนาเทคโนโลยีระดับสูง เพื่อสร้างความชัดเจนกับมิตร ประเทศว่าไทยพร้อมร่วมมือในแนวทางดังกล่าว นอกจากนี้ เนื่องจากภูมิศาสตร์ของไทยมีความใกล้กับจีน จึงต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่เชื่อมโยงของไทย สปป.ลาว และจีนที่ชัดเจน เพื่อสร้างประโยชน์จากเส้นทางการคมนาคม จากหนองคายและเชียงรายเข้าสู่ สปป.ลาว และจีน เพื่อให้เกิดการลงทุนสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจและระบบการค้าที่คล่องตัวของทั้ง 3 ประเทศ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของไทย สปป.ลาว และมณฑลในจีนตอนใต้ให้เกิดเป็นการพัฒนาร่วมกัน

นอกจากนี้ จากสถานการณ์ที่มีแนวโน้มการย้ายฐานการผลิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ทำให้ทุกประเทศหันมาสร้างหลักประกันป้องกันความเสี่ยงจาก Supply Disruption และส่งผลให้เกิดการปรับห่วงโซ่อุปทานครั้งใหญ่ทั่วโลกจากการย้ายฐานการผลิตไป สู่ประเทศที่เป็นมิตรหรืออยู่ใกล้ตลาดและการขนส่งคล่องตัว ซึ่งไทยควรเร่งธุรกิจไทยในอุตสาหกรรม เป้าหมายให้เข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่าของภูมิภาคและของโลก โดยรับและเข้าไปลงทุนในกลุ่มความร่วมมือ ที่จะเป็นโอกาสสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ ขยายตลาดการค้าและการลงทุนและยกระดับ เทคโนโลยีให้แก่ประเทศไทย อาทิ จีน ไต้หวัน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และกลุ่มประเทศ CLMV และควรมียุทธศาสตร์เชิงรุกรองรับการย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อขยาย ประโยชน์การค้าการลงทุนกับจีน สหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น ในลักษณะมีผลประโยชน์ร่วมกันได้อย่างชัดเจนตรงความต้องการของไทย โดยดึงดูดการลงทุนจากทุกประเทศที่กำลังย้ายฐานการผลิต ซึ่งสามารถใช้ EEC และฐานเศรษฐกิจอื่นๆ เป็นจุดเชื่อมโยงเข้าสู่จุดการผลิตหลัก CLMVT จีนตอนใต้ และเอเชีย รวมถึงควรเปิดประตูการค้าการลงทุนกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียที่มีตลาดขนาดใหญ่ และเทคโนโลยีขั้นสูง โดยให้ความสำคัญกับอินเดียที่มีตลาดขนาดใหญ่ และมีศักยภาพในการเติบโต และไต้หวันที่มีเทคโนโลยีทันสมัยและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และจากเงื่อนไขของการค้าการลงทุน ตามมาตรฐานโลกใหม่ที่มีแนวโน้มว่าประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศตะวันตก จะให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นต่อการสร้างมาตรฐานทางสังคม สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและคุณภาพชีวิต การลดความเหลื่อมล้ำ ความโปร่งใส และการบริหารจัดการที่ดี การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิมนุษยชน ฯลฯ และใช้เป็นเงื่อนไขในการกำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในด้าน

การค้าและการลงทุนไทย จึงต้องเตรียมการพัฒนากฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่จะยกระดับไปสู่มาตรฐานระหว่างประเทศไว้ให้พร้อมกับสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งนอกจากจะสร้างภูมิคุ้มกันให้ไทยจากมาตรการกีดกันทางการค้า และช่วยสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั่วโลกแล้ว ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของไทยให้ก้าวสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว

จากสถานะของประเทศไทยจะต้องลงทุนเพื่อชดเชยผลกระทบจากการจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ทำให้ไทยสูญเสียรายได้ไปมากกว่า 3 ล้านล้านบาท ส่งผลให้ เป้าหมายการยกระดับไปสู่การเป็นประเทศรายได้สูงต้องล่าช้าออกไป และประชากรประสบปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้นเป็น 10 ล้านคน ซึ่งไทยต้องเร่งขยายการลงทุนใหม่เพิ่มเติมอีกไม่น้อยกว่าปีละ 6 แสนล้านบาท เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางโดยเร็ว และนำส่วนเกินจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจมาเร่งรัดการลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนโดยเร็ว ผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงกระจายตัวศูนย์กลางทางเศรษฐกิจจ่ออกนอกกรุงเทพฯ ไปสู่ภาคต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการให้บริการมากขึ้น อันจะช่วยสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากโครงการลงทุนด้านคมนาคมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

นอกจากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวแล้ว การเร่งจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าและการลงทุนให้กับประเทศ ซึ่งปัจจุบันไทยมีการ จัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ทั้งสิ้น 13 ฉบับ โดยเป็นการทำความตกลงกับ 18 ประเทศ คิดเป็น สัดส่วนประมาณร้อยละ 63 ของการค้าไทยกับโลก ซึ่งไทยควรเร่งการเจรจาเปิดความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนกับประเทศพันธมิตรให้กว้างขวาง โดยเฉพาะ CPTTP สหภาพยุโรป สหราชอาณาจักร และอื่นๆ เพื่อไม่ให้ภาคการผลิตและบริการไทย เสียเปรียบประเทศอื่นๆ ให้ได้เงื่อนไขที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ รวมถึงให้มีการจัดตั้งกองทุนป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และควรมุ่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศที่สามารถเป็นแหล่งองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ไทยต้องการในการยกระดับอุตสาหกรรมเป้าหมาย

อย่างไรก็ดี ไทยยังมีข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน อาทิ กฎระเบียบการขนส่งสินค้าผ่านแดน ขีดความสามารถของผู้ขนส่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกด้านขนส่งโลจิสติกส์และการค้าการลงทุนไทยจึงจำเป็นต้องเดินหน้าเร่งปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นควบคู่ไปกับการเร่งดำเนินการลงทุนในโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี อาทิ การปรับปรุงกฎระเบียบการผ่านแดนเพื่อขนส่งโลจิสติกส์และการค้า และควรพัฒนา ธุรกิจการให้บริการโลจิสติกส์ธุรกิจระหว่างประเทศของไทย ทั้งขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าการลงทุนทั้งในและระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ จากการที่ไทยมีข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้มีศักยภาพที่จะพัฒนาเชื่อมเส้นทางขนส่งระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิกและใช้ประโยชน์จากเส้นทางเชื่อมโลกของจีน (Belt and Road Initiative: BRI) และแผน “สร้างโลกที่ดีกว่าขึ้นมาใหม่” (Build Back Better World: B3W) ที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนได้ รวมถึงสามารถเชื่อมโยง

กับกลุ่มประเทศ CLMV เพื่ออำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงการค้าไปยังจีน ซึ่งปัจจุบันไทยมีแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ จึงควรบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์ทางภูมิศาสตร์ และโครงสร้างพื้นฐานจากเส้นทางเชื่อมต่อใน CLMVT กับจีนตอนใต้ให้เป็นหนึ่งเดียวกันและเชื่อมโยงกับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้เกิดรูปธรรมในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงภาคการผลิตและบริการไทยสู่ ระดับนานาชาติ โดยมีกลยุทธ์ขับเคลื่อนความร่วมมือและกรอบความตกลงระหว่างประเทศเพื่อ ส่งเสริมการขนส่งและโลจิสติกส์ใน CLMVT ที่มีคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการลงทุนเพื่อเชื่อมโยง ด้านคมนาคมกับ CLMVT และจีน และมีหน่วยงานรับผิดชอบภายใต้การกำกับของรองนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ระดับสูงในการเจรจา และประสานงานให้มีการบูรณาการร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงคมนาคมรับผิดชอบด้านการขนส่งสินค้า กรมศุลกากร รับผิดชอบระบบ National Single Window (NSW) และพิจารณาต่อนโยบายนำเข้าวัสดุเพื่อใช้ในการ ก่อสร้าง

ความเชื่อมโยงของหมุดหมายกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ

หมุดหมายที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของประเทศ มีเป้าหมายหลักในการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม และการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน โดยทำให้ประเทศไทยมีระบบนิเวศที่สนับสนุนการค้าการลงทุนสามารถเป็นฐานการค้าการลงทุนที่สำคัญของภูมิภาค เพิ่มผลิตภาพและโอกาสของผู้ประกอบการไทยให้สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าระดับภูมิภาคและระดับโลก และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งภาคการผลิตและบริการสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงในมิติความร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐ และที่มีใช้ภาครัฐ รวมทั้งยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในมิติการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงไทย เชื่อมโลก ที่มุ่งเน้นเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมและบริการโลจิสติกส์อย่างไร้รอยต่อ และการรักษาและเสริม เสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค ที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงการค้าการลงทุนของไทยกับต่างประเทศ และขยายความร่วมมือทางการค้าการลงทุน และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในมิติการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตร ต่อสภาพภูมิอากาศ ที่มุ่งเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ

ในขณะเดียวกัน ยังมีความเชื่อมโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. การต่างประเทศ ในการขยายความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม และทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีกับนานาชาติโดยเฉพาะในกลุ่มอนุภูมิภาคและภูมิภาคเอเชีย 2. อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต ที่ให้ความสำคัญพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไปสู่อุตสาหกรรมอนาคตที่เติบโตเป็นเสาหลักของเศรษฐกิจไทย และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของอุตสาหกรรมและบริการ 3. โครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการขยายขีดความสามารถ พัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพ

ของโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ เพื่อยกระดับผลิตภาพ ของภาคการผลิตและบริการ ลดต้นทุนการผลิตและบริการที่แข่งขันได้ในระดับสากล สนับสนุนให้เกิด ความเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคและภูมิภาคอย่างเป็นระบบ (4) การเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของ ภาครัฐและภาคเอกชน

หมุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 99 ของจำนวนวิสาหกิจภายในประเทศ สร้างการจ้างงานสัดส่วนกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนการจ้างงานรวม ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ระบบเศรษฐกิจโดยวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2563 มีมูลค่ารวม 6.63 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 41.6 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) หากพิจารณาการเติบโตมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.4 ต่อปี ในช่วง 4 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (อ้างอิงนิยามวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเดิมตามกฎกระทรวงกำหนดจำนวน การจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545) อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2562 ได้ส่งผลกระทบต่อ ในหลายสาขาธุรกิจลดลง ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเผชิญปัญหาการขาดสภาพคล่อง อย่างรุนแรง นำไปสู่การชะลอการจ้างงาน หยุดกิจการชั่วคราว หรือแม้กระทั่งยุติกิจการแบบถาวร

ที่ผ่านมา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทัศนคติและทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเงิน การผลิตและบริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอบรมพื้นฐานทั่วไปในภาพรวม ไม่เฉพาะเจาะจงตามความต้องการ และรูปแบบที่หลากหลายของธุรกิจ ทำให้ผู้ประกอบการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และต่อยอดการทำธุรกิจได้ไม่มากนัก นอกจากนี้ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินธุรกิจ อาทิ การสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม การส่งเสริมด้านตลาด การมาตรฐาน การวิจัยพัฒนาและนวัตกรรม โดยหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการด้านการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่อาจมีช่องว่างในการส่งต่อการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอยู่นอกระบบเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาครัฐไม่มีข้อมูลของผู้ประกอบการที่ชัดเจนเพียงพอ เป็นข้อจำกัดต่อการวางนโยบายและการจัดทำ มาตรการส่งเสริมและช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกอบการให้ทั่วถึงและมุ่งเป้าต่อโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการที่มีความแตกต่างกัน ทั้งขนาด ประเภทกิจการ และระดับการเติบโต

บริบทของโลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง ส่งผลให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องเผชิญความท้าทายจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก และต้องเร่งปรับตัวให้เท่าทัน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ โดยเฉพาะการเติบโตอย่างรวดเร็ว ไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยี กระตุ้นให้ผู้ประกอบการต้องเปลี่ยนผ่านโมเดลธุรกิจไปสู่ธุรกิจ ที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น การเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลต่อการลดลงของจำนวนแรงงาน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยหันไปใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าและบริการเกี่ยวกับ สุขภาพเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศอย่างฉับพลันทำให้เกิดภัยพิบัติ จากธรรมชาติไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความตื่นตัวและบริโภคสินค้าและบริการที่ยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังเป็นปัจจัยผลักดันผู้ประกอบการให้เพิ่มความยืดหยุ่นในการทำธุรกิจและเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องจักรและระบบอัตโนมัติ ผลงานวิจัยพัฒนา และนวัตกรรมเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพและผลผลิตภาพ เชื่อมโยงธุรกิจเข้ากับห่วงโซ่คุณค่าโลกและลดการพึ่งพาตลาดใดตลาดหนึ่ง เป็นหลักอันเป็นการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและกระจายความเสี่ยง ในขณะที่ภาครัฐต้องเร่งปรับปรุง และยกระดับประสิทธิภาพระบบการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มี ลักษณะมุ่งเป้าตอบโจทย์ผู้ประกอบการบนฐานความเข้าใจธุรกิจที่มีความหลากหลาย จูงใจให้ ผู้ประกอบการเข้าระบบและรับการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่าง เข้มแข็งจนถึงขยายขนาดธุรกิจ

ความเชื่อมโยงของหมุดหมายกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และ ยุทธศาสตร์ชาติ

การส่งเสริมและพัฒนา SME ไทยให้เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ เป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันใน 2 เป้าหมาย ได้แก่ ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ในประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ ผ่านการสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ ยุคใหม่ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจนสามารถปรับตัวและประยุกต์ใช้เครื่องมือและประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมในการประกอบธุรกิจและได้รับการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและแหล่งเงินทุนทางเลือกด้วยการ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งด้านการเงินและที่มีใช้การเงิน รวมทั้งสามารถเข้าถึงตลาดทั้งใน และต่างประเทศ ออนไลน์และออฟไลน์ ที่เหมาะสมตามศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและได้รับการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงข้อมูลระบบคลังข้อมูลและความรู้กลาง (Business intelligence repository) ของภาครัฐอย่างเท่าเทียม และทั่วถึงพร้อมทั้งยังสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในเป้าหมายสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ในประเด็นการกระตุ้นให้ภาคธุรกิจมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลโดยคำนึงถึงต้นทุนทางสังคมและกระตุ้นให้เกิดการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม รวมทั้งยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ใน 2 เป้าหมาย ได้แก่ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกๆระดับ และการเพิ่ม

ขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง เพื่อสร้างสังคมคุณภาพในประเด็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากเพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตรอีกด้วย

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาตามหมวดหมู่ที่ 7 ไทยมี SMEs ที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ ยังสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในเป้าหมายที่ 1 การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ในประเด็นภาคการผลิตและบริการสำคัญได้รับการยกระดับให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น เศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่า และประเทศไทยมี ระบบนิเวศที่สนับสนุนการค้าการลงทุนและการพัฒนานวัตกรรม ผ่านการสร้างและพัฒนา ผู้ประกอบการ SME ในแต่ละภาคธุรกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ อีกทั้งเชื่อมโยงผู้ประกอบการ SME กับห่วงโซ่มูลค่าโลก โดยมีระบบนิเวศในการประกอบธุรกิจที่ เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการในแต่ละประเภทและสาขาธุรกิจ เป้าหมายที่ 2 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ในประเด็นพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับ โลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดี ของสังคม และเป้าหมายที่ 3 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ในประเด็นความเหลื่อมล้ำ เชิงรายได้ ความมั่งคั่ง และโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจ ผ่านการส่งเสริมการแข่งขัน ที่เป็นธรรมและเปิดกว้าง สำหรับผู้ประกอบการ SME ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

สรุป

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ ในระยะ 5 ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศชาติ และนำไปสู่ความเจริญเติบโตของทุกภาคส่วน แบบมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักการ และแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, แนวคิด Resilience ที่พูดถึง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเติบโต เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ที่พูดถึง การเติบโตไปด้วยกันอย่างยั่งยืนในทุกมิติ รวมถึง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย และโมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่พูดถึง เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว

การศึกษาวิจัยในฉบับนี้ ได้เชื่อมโยงหมวดหมู่กับเป้าหมายหลักของ (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ ไว้ หลักๆ 2 หมวดหมู่ คือ หมวดหมู่ที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้า การลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค คือ การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาส และความเป็นธรรม และการเปลี่ยน ผ่านไปสู่ความยั่งยืน และหมวดหมู่ที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ คือ เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามา เป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกๆระดับ และการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการ พัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง เพื่อสร้างสังคมคุณภาพในประเด็นการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจฐานรากเพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์เริ่มต้นจากมติคณะรัฐมนตรีที่เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยให้ทุกส่วนราชการจัดทำ แผนงานในภารกิจหลักของหน่วยงานระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อมุ่งเน้นไปสู่ประเทศไทย 4.0 ภายในช่วงแผนยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว และเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม มุ่งสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับภาคการเกษตรของประเทศภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการเกษตรด้วยเหตุผลดังกล่าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ ภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงต้องดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ไว้เป็น 4 ช่วง คือ

ปี 2560-2564 เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และพัฒนาขีดความสามารถของสหกรณ์ ด้วยระบบบริหารจัดการคุณภาพ บุคลากรมีอาชีพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปี 2565-2569 เป็นองค์กรที่นำระบบบริหารจัดการสมัยใหม่ เทคโนโลยี และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สหกรณ์มีความสามารถทางการแข่งขันและมีภาพลักษณ์ที่ดี

ปี 2570-2574 เป็นองค์กรที่ยกระดับความสามารถของขบวนการสหกรณ์ให้สามารถกำกับและพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ปี 2575-2579 เป็นองค์กรที่รักษาความสมดุลของสหกรณ์ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศ ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดยเป้าหมายข้างต้นอาศัยยุทธศาสตร์ทั้งหมด 8 ประการ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพด้านการสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์องค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ และการกำกับ ดูแล

ยุทธศาสตร์ที่ 6 สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนรักษาเสถียรภาพของสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การสร้างความยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาลและภูมิปัญญาสหกรณ์

นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและการดำเนินงานที่ชัดเจนของแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี แรก (พ.ศ. 2560 - 2564) ขึ้น

1. แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ (พ.ศ. 2560 – 2564)

เป็นแผนปฏิบัติการที่จัดทำขึ้นโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อขยายผลการกำหนดกรอบแนวทางพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตามแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อยกระดับขีดความสามารถในด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่จะช่วยในการบริหารจัดการ การผลิต การแปรรูป การบริการ และการตลาดให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้ขยายความยุทธศาสตร์ทั้ง 8 ตามที่ได้กล่าวไป ซึ่งมียุทธศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอยู่ 2 ประการคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรและยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดยกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ได้กำหนดนโยบายขับเคลื่อนที่สำคัญไว้

2. นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายขับเคลื่อนที่สำคัญที่กำหนดโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรียกว่า “Smart Agricultural Curve” โดยกำหนดนโยบายไว้เป็น 2 กรณี คือ นโยบายปี พ.ศ. 2561 และนโยบายปี พ.ศ. 2562 – 2564

2.1 นโยบายปี พ.ศ. 2561 ปีแห่งการพัฒนาคนและยกระดับการบริหารจัดการ (The year of developing human resources and enhancing management capability) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายในปีไว้ 4 ประการ ได้แก่

2.1.1 สร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมาย เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจสนองตอบความต้องการของสมาชิกได้ทุกมิติ มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับภาคเอกชน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ และให้สมาชิกมีรายได้ ลดค่าใช้จ่าย มีเงินออม และลดภาระหนี้สิน โดยการพัฒนาศักยภาพของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรให้เป็นองค์กรหลักระดับอำเภอ และเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสมาชิกและเกษตรกรในการขายปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ แหล่งรวบรวมผลผลิตเกษตรกรจากสมาชิก ศูนย์การเรียนรู้ด้านการสหกรณ์และศูนย์กลางเชื่อมโยง เครือข่ายความร่วมมือ

2.1.2 ส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีบทบาทขับเคลื่อน นโยบายรัฐ

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมายให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร ส่งผลในการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรสมาชิก โดยมีโครงการที่สำคัญ อันได้แก่ สหกรณ์รวบรวมผลผลิตหรือแปรรูปตลาดสินค้าเกษตร เช่น ตลาดเกษตรกรของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร (Co-op Market) และตลาดกลางสินค้าเกษตร

2.1.3 ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และสร้างมูลค่าเพิ่ม สินค้า

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมาย เพื่อให้ผลผลิตเกษตรของสมาชิกได้รับการยกระดับคุณภาพให้มีมาตรฐาน และเพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ รวมถึงให้เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าการเกษตรมากขึ้นและยั่งยืน ผ่านการขับเคลื่อน เช่น ให้เกษตรกร โคนม สมาชิกได้รับการยกระดับมาตรฐานฟาร์ม เป็นต้น

2.1.4 พัฒนาคมน

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรของกรมเป็นที่ยอมรับของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและสมาชิก ผ่านการขับเคลื่อน เช่น พัฒนาทักษะนายทะเบียนสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น

2.2 นโยบายปี พ.ศ. 2562 – 2564 ปีแห่งการเดินหน้า เร่งเครื่องสู่ เกษตรกร 4.0 (Marching and Accelerating toward Agriculture 4.0) มีเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 2.2.1 ลดช่องว่างระหว่างเกษตร 1.0 เกษตร 2.0 เกษตร 3.0 เกษตร 4.0
- 2.2.2 เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้น
- 2.2.3 เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตัวเองได้และมีความมั่นคง
- 2.2.4 การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

สรุป

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ มุ่งเน้นการพัฒนาให้สหกรณ์เติบโตไปในทิศทางเดียวกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการปรับเปลี่ยนตามวาระและความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของโลก มุ่งสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับภาคการเกษตรของประเทศ ภายใต้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการเกษตร โดยเน้นการพัฒนาผ่านยุทธศาสตร์ทั้งหมด 8 ยุทธศาสตร์ คือ 1. การพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์ 2. การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพด้านการสหกรณ์ 3. การสร้างภาพลักษณ์องค์กร 4. การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์ 5. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ และการกำกับ ดูแล 6. สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนรักษาเสถียรภาพของสหกรณ์ 7. การพัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐานสากล และ 8. การสร้างความยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาลและภูมิปัญญาสหกรณ์

นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร, ส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีบทบาทขับเคลื่อนนโยบายรัฐ, การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า และการพัฒนาคมน เพื่อให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร และยกระดับคุณภาพสินค้าให้มีมาตรฐาน และเพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ รวมถึงให้เกษตรกร มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าการเกษตรมากขึ้นและยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิ จันทชุม (2558) ได้ศึกษาปัญหาการพัฒนาสหกรณ์ในระบบกฎหมายไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความหมาย แนวคิด องค์ประกอบ ความเป็นมา เป้าหมายและทิศทางในอนาคตของการสหกรณ์ รวมไปถึงบทบาทและความสำคัญของกฎหมายต่อการพัฒนาสหกรณ์

นำไปสู่การวิเคราะห์บริบทของกฎหมายสหกรณ์ไทยในปัจจุบันว่ามี ปัญหา อุปสรรค หรือช่องว่างอย่างไรต่อการพัฒนาการสหกรณ์ไทย เพื่อเสนอแนวทางของมาตรการในกฎหมายสหกรณ์ไทยที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสหกรณ์ตามทิศทางและบทบาทข้างต้น ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายสหกรณ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้สหกรณ์พัฒนาได้ตามอัตลักษณ์ของสหกรณ์ (Cooperative Identities) โดยเฉพาะหลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) โดยมีแนวทางต่างๆ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน องค์กร และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายสหกรณ์ไทยยังมีช่องว่างซึ่ง ไม่สนับสนุนการศึกษาด้านสหกรณ์ ไม่สนับสนุนการปกครองตนเองอิสระของสหกรณ์ และไม่ สนับสนุนการรวมตัวของสหกรณ์ให้เกิดความเข้มแข็ง แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศที่กำหนดสาระสำคัญในประเด็นต่างๆ ข้างต้นเอาไว้ในกฎหมายเพื่อจัดความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับขบวนการสหกรณ์ จึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ไทย โดยอย่างน้อยประกอบไปด้วย 1. เป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียวที่บทบัญญัติสำหรับสหกรณ์ แต่ละประเภท 2. มีการบัญญัติอัตลักษณ์และโครงสร้างที่สำคัญต่างๆ ของสหกรณ์เอาไว้ 3. กำหนดมาตรการที่ได้สัดส่วนซึ่งสนับสนุนการพัฒนาสหกรณ์สำหรับสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์ขั้นปฐม และสหกรณ์ขั้นสูง และ 4. มีมาตรการเพื่อถ่ายโอนอำนาจกำกับและส่งเสริมสหกรณ์จากภาครัฐ ไปสู่ขบวนการสหกรณ์

วิจันธนิศร์ ศรีวิชัย (2560) ได้ศึกษาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย : ศึกษากรณีการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งมีกฎหมาย รับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ที่ให้การสนับสนุนการแข่งขัน อย่างเสรีและเป็นธรรม และยังเป็นระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบระบบคู่ (dual economy) ที่แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาคทันสมัย (modern sector) เช่น ภาคอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ และภาคดั้งเดิม (traditional sector) เช่น ภาคเกษตรกรรม ที่มีความล้าหลัง และไม่มีประสิทธิภาพ แต่มีความสำคัญต่อประเทศไทย ซึ่งในภาคเกษตรกรรมนั้น รัฐได้จัดให้มีมาตรการหรือ กลไกที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถประกอบเกษตรกรรมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้ นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้ให้เสรีภาพแก่เกษตรกรในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งรัฐจะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ โดยการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์แต่ละขนาดให้มีความ สามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม ซึ่งกลไกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การกำหนดให้การกระทำ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามบทบัญญัติมาตรา 4(3) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อคุ้มครองเกษตรกร ให้ได้รับราคาที่เป็นธรรมและมีความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้อย่างเสรี และเป็นธรรมตามหลักการของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังมีขอบเขตที่ไม่เหมาะสมในการ บังคับใช้ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดการตีความว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ว่ากรณีใดๆ ย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับ

ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจอาศัยบทบัญญัตินี้ ในการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่ขัดกับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ทำให้กลุ่ม เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตร ผู้ประกอบการเอกชนหรือผู้บริโภค ได้รับความเสียหาย อันจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในที่สุด นอกจากนี้ ยังไม่อาจสร้างการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์กับผู้ประกอบการเอกชนได้ หากมิได้มีการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ไว้อย่างเหมาะสม จึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และออกแนวปฏิบัติเพื่อกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำ ของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและ ชุมชนสหกรณ์กับผู้ประกอบการเอกชน และเป็นการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์แต่ละขนาด ให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสมตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ อันจะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

อินทรา ธนรัตน์พิศาล (2558) ได้ศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนทองสวีสต์วิทยาการ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกิจกรรม สหกรณ์ร้านค้าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนทองสวีสต์วิทยาการ อำเภอแม่ สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานมีระดับปฏิบัติ/เป็นจริง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับปฏิบัติ/เป็นจริงสูงสุด คือ ด้านการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ ด้านการประเมินกิจกรรมสหกรณ์ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติ/เป็นจริงน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนากิจกรรมสหกรณ์ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนผลความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับความ พึงพอใจ สูงสุด คือด้านสินค้าและบริการ รองมาคือ ด้านสถานที่และด้านราคา ส่วนด้านที่มี ความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการขาย

รัชนิวรรณ มาแก้ว (2562) ได้ศึกษากระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอยแดน หมู่ 4 ตำบลเหล่ายาว อำเภอ บ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการความร่วมมือและปัจจัยที่ ก่อให้เกิดความสำเร็จในกระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการความร่วมมือของบ้านดอยแดน เป็นการดำเนินการ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและประชาชนบ้านดอยแดน ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผล โดยมีองค์ประกอบของกระบวนการความร่วมมือ ได้แก่ ข้อกำหนด เริ่มต้น การออกแบบการทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำแบบเอื้ออำนาจ และกระบวนการความร่วมมือ ซึ่งกิจกรรม การสื่อสารที่สำคัญในกระบวนการของความร่วมมือนั้น ประกอบด้วย การสนทนาพบปะ

พูดคุยกัน ระหว่างหน่วยงานและผู้นำชุมชน การสร้างความเข้าใจร่วมกันและการสร้างความเชื่อมั่น ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อให้เกิดความชัดเจน ในการทำกิจกรรมและเกิดความรู้สึกถึงการได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยแท้จริง และเมื่อเกิดการรับรู้ บทบาท หน้าที่แล้ว จึงเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินกิจกรรม โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ ในกระบวนการความร่วมมือ คือ ความเข้มแข็งของคนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความ สมัยครใจ และการประสานการทำงานร่วมกันของหน่วยงาน ศาสตราจารย์ ดร. วิเคราะห์

ดวงกมล บางขวด (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ศาสตร์กษัตริย์ : การวิเคราะห์วิถีเกษตรกร รุณใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิถีของเกษตรกรรุณใหม่ตามแนวทางศาสตร์กษัตริย์ และ เพื่อนำเสนอรูปแบบวิถีของเกษตรกรรุณใหม่ตามแนวทางศาสตร์กษัตริย์ โดยศึกษาจาก เกษตรกร รุณใหม่ 26 คนจากทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่า 1. เกษตรกรรุณใหม่ กำหนดวิถีการ ทำการเกษตร ตามความพึงพอใจของตนเอง มีการนำศาสตร์กษัตริย์มาใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการ ประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ การนำหลักการ ทรงงานมาเป็นฐานคิดและทดลอง การสร้างความเข้าใจตนเองและพัฒนาการเกษตร อย่างมีทิศทาง ที่ชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาจุดเด่น พร่อมเผชิญอุปสรรค และเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ 2. รูปแบบวิถีการเป็นเกษตรกรรุณใหม่ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ การแสวงหาและพัฒนาตนเอง ด้วยปรัชญาการใช้ชีวิตที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน (Philosophy of Life Identity) โดยเริ่มจากการ ทำความเข้าใจตนเอง นำไปสู่การเข้าถึงการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีสู่การ ปฏิบัติ จากนั้นจึงมุ่งมั่น พัฒนาการทำงาน เพื่อสวนรวม โดยเกษตรกรรุณใหม่มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. การวางแผนเพื่อที่จะมี (Planning to have) เช่น พื้นที่เงินทุน ความรู้ เครือข่าย 2. เปิดมุมมอง ใหม่เพื่อวางแผนชีวิตที่ต้องการจะเป็น (Planning to be) และ 3. แสวงหาชีวิตที่สมดุล มีความสุข และมีอิสรภาพ (Proper way of life) นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้การ สนับสนุน การจัดอบรมบนฐานความต้องการของ เกษตรกรรุณใหม่พร้อมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน อีกทั้ง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและ อาชีวศึกษาได้จัดให้มีหลักสูตรผู้ประกอบการเพื่อสร้าง เกษตรกรรุณใหม่อีกด้วย

ณัฐกานต์ สหวัชรินทร์ และคณะ (2556) ได้จัดทำโครงการวิจัยแนวทางการเพิ่มศักยภาพ ในการแข่งขันภายใต้โซ่อุปทานของธุรกิจสหกรณ์การเกษตรไทย ผลการศึกษาพบว่าประโยชน์หลัก ที่พบจากการร่วมกันทำงานเป็นเครือข่ายสหกรณ์คือเกิดโครงสร้างของช่องทางการสื่อสารการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีการประชุมของเครือข่าย การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การค้าที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาระดับสหกรณ์ให้มีศักยภาพ มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันความร่วมมือเชิงเครือข่ายมีส่วนช่วยให้สหกรณ์แต่ละแห่งมีความยืดหยุ่น ในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น เช่น ในกรณีที่มีวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย ก็สามารถเจรจา ขอความช่วยเหลือจากสหกรณ์สมาชิกเครือข่ายรายอื่นๆ ได้ มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนทรัพยากร ในการผลิตร่วมกันบางส่วน นอกจากนี้การรวมตัวยังเป็นการเสริมพลังเพิ่มอำนาจต่อรอง มีพันธมิตร ที่ร่วมกันตัดสินใจกำหนดทิศทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ร่วม เช่น การประสานร่วมกันทำประชาสัมพันธ์ในแบรนด์ของเครือข่ายให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญของเครือข่ายคือ การให้ความสำคัญในเป้าหมายร่วมในระดับที่ แตกต่างกันในหมู่

เครือข่ายสหกรณ์สมาชิก ขาดความรู้สึกร่วมกันของการเป็นเจ้าของเครือข่ายร่วมกัน ความร่วมมือที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือในเชิงนโยบายในระดับผู้บริหาร แต่ยังไม่เกิด ความร่วมมือที่เด่นชัดนักในระดับปฏิบัติการ ส่งผลให้การดำเนินงานร่วมกันในเชิงเครือข่าย ยังไม่เข้มแข็งนัก ความแตกต่างในระบบการบริหารจัดการและการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ไม่มี มาตรฐานร่วมกัน ส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ของเครือข่าย โดยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามีความร่วมมือในเครือข่ายในระดับหนึ่งแต่ยังขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันในระยะยาวที่เป็นรูปธรรม เช่น ลักษณะการกำหนดผลตอบแทนร่วมกัน การทำงานร่วมกันเพื่อเจาะสู่ตลาดที่ใหญ่ขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในช่วงสถานการณ์ที่ไม่ปกติ จากโครงการรับจำนำทำให้มีข้อจำกัดในด้าน การรวบรวมผลผลิตและการรักษาระดับคุณภาพให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนปัญหาในด้านการควบคุม ต้นทุนในกระบวนการตั้งแต่การผลิตต้นน้ำในระดับเกษตรกรมาสู่กระบวนการผลิตของสหกรณ์ นอกจากนี้ ยังพบว่าในการดำเนินงานของเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นการประชุมกันในเชิงนโยบายร่วมกันในระดับผู้บริหารระดับสูงของแต่ละสหกรณ์เท่านั้น ซึ่งอาจทำให้การดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ ขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของการร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายเช่นนี้ ขาดการบูรณาการ ทรัพยากร และกระบวนการที่มีอยู่ร่วมกันให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

อารยา สุนทรวิภาต และคณะ (2558) ได้จัดทำโครงการ การสร้างหลักสูตรการบริหารสู่ความสำเร็จจากการถอดประสบการณ์ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรทำใหม่ จำกัด จังหวัดจันทบุรี โดยศึกษาต้นแบบสหกรณ์การเกษตรทำใหม่จำกัด ซึ่งมีการบริหารที่ประสบความสำเร็จด้วยการศึกษาเชิงลึกเพื่อถอดประสบการณ์อันนำไปสู่การสร้างหลักสูตรเพื่อการรวบรวมความรู้และ ประสบการณ์ เพื่อขยายผลไปยังสหกรณ์อื่น ผลการศึกษาพบว่า การประสบความสำเร็จของสหกรณ์ การเกษตรทำใหม่จำกัด มิได้ถูกวัดที่ผลการดำเนินงานในเชิงตัวเลขรายได้หรือกำไร หากความสำเร็จ เกิดขึ้นจากการร่วมมือร่วมใจ การแบ่งปันการคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของสหกรณ์ สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หนี้ครัวเรือนน้อยลง ขยายผลผลิตทางการเกษตรได้มากขึ้น บนความแน่นอนของปริมาณคุณภาพและราคา อีกทั้งยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ วิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) ของสหกรณ์การเกษตรทำใหม่ คือ การปฏิบัติตามหลักการของสหกรณ์ อันได้แก่ 1. การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจ และเปิดกว้าง 2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย 3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก 4. การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ 5. การศึกษา ฝึกอบรมและสารสนเทศ 6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ 7. การเอื้ออาทรต่อชุมชน บนพื้นฐาน ของความถูกต้องและดีงาม และหลักธรรมาภิบาล โดยยึดเอาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีการบริหารความเสี่ยง ดำเนินงานตามความถนัด สร้างเครือข่ายตลอดห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain)โดยคำนึงถึงมาตรฐานสากล สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตร ทำใหม่ จำกัด ประกอบด้วย 4 ปัจจัย 1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 2. การบริหารการเงินที่ คำนึงถึงความเสี่ยงและความเชี่ยวชาญ 3. การสร้างระบบการตลาดและเครือข่าย 4. การพัฒนา กระบวนการผลิตเพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้า

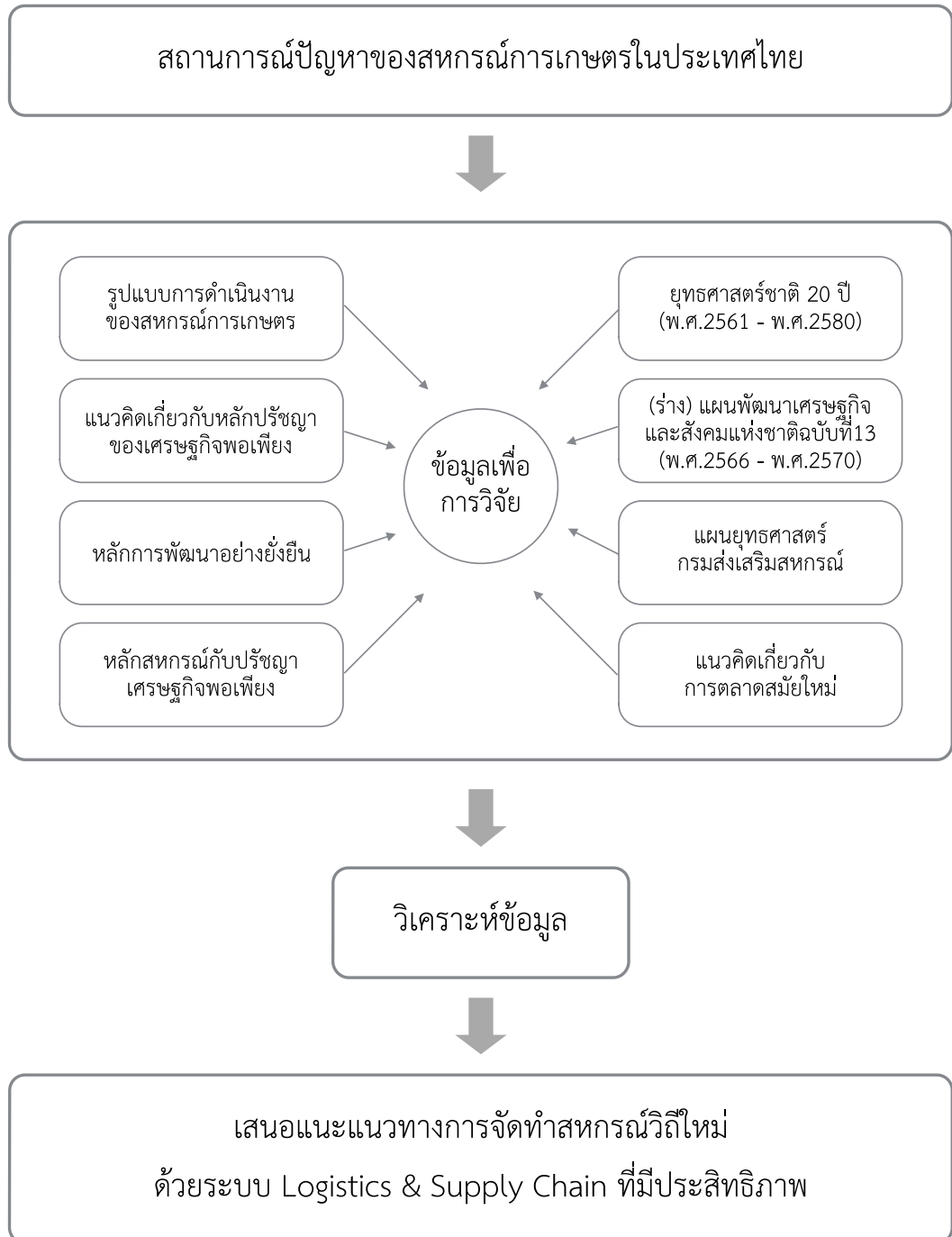
สรุป

งานวิจัยที่ได้ศึกษา กล่าวถึงเรื่องปัญหาการพัฒนาสหกรณ์ในระบบกฎหมายไทย เพื่อวิเคราะห์บริบทของกฎหมายสหกรณ์ไทยในปัจจุบันว่ามีปัญหา อุปสรรค หรือช่องว่าง ใดๆ ต่อการพัฒนาการสหกรณ์ไทย ซึ่งพบว่า กฎหมายสหกรณ์ไทยยังมีช่องว่างซึ่ง ไม่สนับสนุนการศึกษา ด้านสหกรณ์ ไม่สนับสนุนการปกครองตนเองและอิสระของสหกรณ์ และไม่สนับสนุนการรวมตัวของสหกรณ์ให้เกิดความเข้มแข็ง นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่า ข้อกฎหมายในพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า มาตรา 4(3) ไม่เอื้อต่อการสร้างการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมระหว่าง กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์กับผู้ประกอบการเอกชน

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาถึง การดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้พบว่า สภาพการดำเนินงานมีระดับปฏิบัติ/เป็นจริง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการศึกษากระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ความยากจนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนและการประสานการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน

การพัฒนาให้เห็นผล จึงเป็นเรื่องของการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้น เกษตรกรรุ่นใหม่ มุ่งมั่นพัฒนาการทำงานเพื่อส่วนรวม ต่อยอดและขยายผล ไปสู่กลุ่มอื่นโดยมุ่งไม่ได้มุ่งเน้นความสำเร็จทางด้านตัวเงินหรือกำไรเพียงอย่างเดียว หากแต่ เป็นการคำนึงถึง ผลประโยชน์โดยรวมของสมาชิก สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หนี้ครัวเรือนน้อยลง ขยายผลผลิตทางการเกษตรได้มากขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

จากการศึกษา แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน เห็นได้ชัดว่า สหกรณ์ต้องได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานของสองแนวคิดหลักนี้ เพราะเป็นแนวคิดที่สร้างรากฐานการพัฒนาที่เข้มแข็ง ในระดับกลุ่ม ที่เรียกกันว่า “สมาชิก” คำนี้ถึงเรื่องความพอ ประมาณ และความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกันของตัวเองที่สามารถรับมือกับผลกระทบ ทั้งภายในและภายนอกที่จะมากระทบได้ นอกเหนือจากนี้ ยังมีปัจจัยบวกในการสนับสนุน การขับเคลื่อนการเติบโตของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติ ฉบับที่ 13 เข้ามาสนับสนุน ทำให้แนวทางการเดินทางพัฒนาความเจริญของสหกรณ์ไทย เป็นไปได้ดี มีทิศทาง และสามารถก้าวข้ามความท้าทายในด้านการพัฒนาสู่การสร้างความสามารถ ในแข่งขันกับ ธุรกิจเอกชนได้ อย่างไรก็ตาม ในเชิงปฏิบัติ ยังมีข้อกฎหมายบางประการที่มีส่วนสำคัญ ที่สร้าง อุปสรรคในการพัฒนา เช่น กฎหมายสหกรณ์ไทยที่ยังไม่สนับสนุนการศึกษาด้านสหกรณ์ ไม่ สนับสนุน การปกครองตนเองและอิสระของสหกรณ์ และไม่สนับสนุนการรวมตัวของสหกรณ์ ให้เกิด ความเข้มแข็ง ดังนั้น เมื่อยังไม่สามารถปรับข้อกฎหมายได้ จึงต้องนำตัวอย่างของเกษตรกร รุ่นใหม่ หรือ สหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาทั้งด้านการเงิน ด้านการสร้างความร่วมมือ ใน ชุมชน และ ด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของสมาชิกในกลุ่ม ให้เป็นตัวอย่างที่เด่นชัด และ สร้างแรงบันดาลใจ ให้สหกรณ์กลุ่มอื่นๆ หันมาให้ความสำคัญกับหลักการสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีของสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ และ เห็นผลในวงกว้าง

บทที่ 3

การดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

ขั้นตอนการขอจัดตั้งสหกรณ์

การขอจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์จะต้องปฏิบัติเป็นไปตามมาตรา 33, 34, 35, 36 และ 37 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ประกอบระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยวิธีดำเนินการขอจัดตั้งสหกรณ์ พ.ศ.2547 กล่าวคือ ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ ความเป็นไปได้ทางธุรกิจ และปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนถูกต้อง มิใช่จะพิจารณาแต่เฉพาะเอกสาร ประกอบการพิจารณาถูกต้องหรือไม่ อีกทั้งความพร้อมและความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกถือเป็น ปัจจัยแห่งความสำเร็จเบื้องต้นที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อไป

เพื่อให้ผู้ขอจัดตั้งสหกรณ์สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และได้มีการเตรียมการเบื้องต้น จึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติหลักๆ ไว้ 6 ขั้นตอน ในการดำเนินการขอ จัดตั้งสหกรณ์ไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการเบื้องต้น

1.1 รวบรวมกลุ่มบุคคลที่มีกิจการร่วมกันจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน บุคคลที่รวมกันนี้ ต้องเป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการและ ส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเภทสหกรณ์

1.3 จัดทำร่างแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้นอย่างคร่าวๆ อย่างน้อย 1 - 3 ปี ประกอบด้วย ธุรกิจที่จะให้บริการแก่สมาชิกการจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ แหล่งที่มาของเงินทุน รายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการจัดตั้งสหกรณ์ เมื่อได้ดำเนินการตามข้อ 1.1 - 1.3 แล้ว หากผู้สนใจจะจัดตั้งสหกรณ์ เห็นว่ามีความ เป็นไปได้ในการขอจดทะเบียนสหกรณ์ จึงดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ประสานงาน

คณะบุคคลซึ่งประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์แต่งตั้งตัวแทนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ณ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดหรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ พื้นที่ 1, พื้นที่ 2 ในพื้นที่ที่จะจัดตั้งสหกรณ์

2.1 เพื่อดำเนินการประชุมและจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิชาการ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านสหกรณ์

2.2 ขอคำแนะนำในการจัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ และอื่นๆ

2.3 กำหนดวันประชุมในแต่ละครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ เข้าร่วมประชุมชี้แจง และแนะนำการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ เพื่อพิจารณา

3.1 กำหนดชื่อสหกรณ์ที่จะขอจัดตั้งอย่างน้อย 3 ชื่อ เรียงลำดับตามความต้องการ

3.2 คัดเลือกบุคคลในที่ประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน เป็นผู้แทนเพื่อดำเนินการขอจดทะเบียนสหกรณ์ เรียกว่า “คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์” แล้วให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เลือกในระหว่างกันเอง เป็นประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก

3.3 เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ ประเภทของสหกรณ์ กำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ และร่างข้อบังคับ (เฉพาะส่วนที่สำคัญ) เพื่อให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

3.4 คณะผู้จัดตั้งจะต้องดำเนินการยื่นเรื่องขอจองชื่อสหกรณ์ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

3.4.1 จองชื่อสหกรณ์ผ่าน website ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ http://www.cpd.go.th/cpd_regisonline.html หรือ

3.4.2 แจ้งชื่อสหกรณ์ให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เพื่อดำเนินการจองชื่อสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ เพื่อพิจารณา

4.1 เลือกประเภทสหกรณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง

4.2 จัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์

4.3 จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ ตามใบสมัครที่รวบรวมได้ พร้อมทั้งกำหนดรูปแบบการจัดทำทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้น

4.4 จัดทำร่างข้อบังคับสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 5 ประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก เพื่อพิจารณา

5.1 รับทราบชื่อ การกำหนดประเภท และวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เสนอ

5.2 แผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์

5.3 ร่างข้อบังคับของสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 6 คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ยื่นคำขอจดทะเบียนสหกรณ์ พร้อมเอกสารประกอบ ที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดหรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ พื้นที่ 1, พื้นที่ 2 แห่งท้องที่ที่ตั้งสำนักงาน สหกรณ์ ประกอบด้วย

6.1 คำขอจดทะเบียนสหกรณ์ จำนวน 2 ชุด

6.2 สำเนารายงานการประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 2 ชุด

6.3 สำเนารายงานการประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 2 ชุด

6.4 บัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 2 ชุด

6.5 แผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ จำนวน 2 ชุด

6.6 ข้อบังคับสหกรณ์ จำนวน 4 ชุด

เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์แล้ว สหกรณ์มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยสมบูรณ์ สามารถบริหารจัดการองค์กรได้ตามที่กำหนดในข้อบังคับและกฎหมาย มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้แทน สหกรณ์ใช้อำนาจหน้าที่บริหารจัดการภายในองค์กรสหกรณ์และ ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก สามารถแบ่งการบริหารจัดการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะชั่วคราว

1. คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่และสิทธิเสมือนเป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์นั้น กล่าวคือ เป็นผู้แทนของสหกรณ์ดำเนินกิจการได้โดยชอบ
2. บุคคลที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก ได้สิทธิเป็นสมาชิกของสหกรณ์นั้น นับแต่วันรับจดทะเบียนสหกรณ์ และได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วน
3. ภายใน 90 วัน นับแต่วันรับจดทะเบียนสหกรณ์ คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ต้องนัดสมาชิกประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ตามที่กำหนดในข้อบังคับสหกรณ์ และคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ต้องมอบหมายการทำงานทั้งปวงให้กับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

ระยะถาวร

หลังจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้รับมอบหมายการดำเนินงานจากคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์แล้ว สหกรณ์ดำเนินกิจการอย่างถาวรสืบต่อไป จนกว่าจะเลิกสหกรณ์

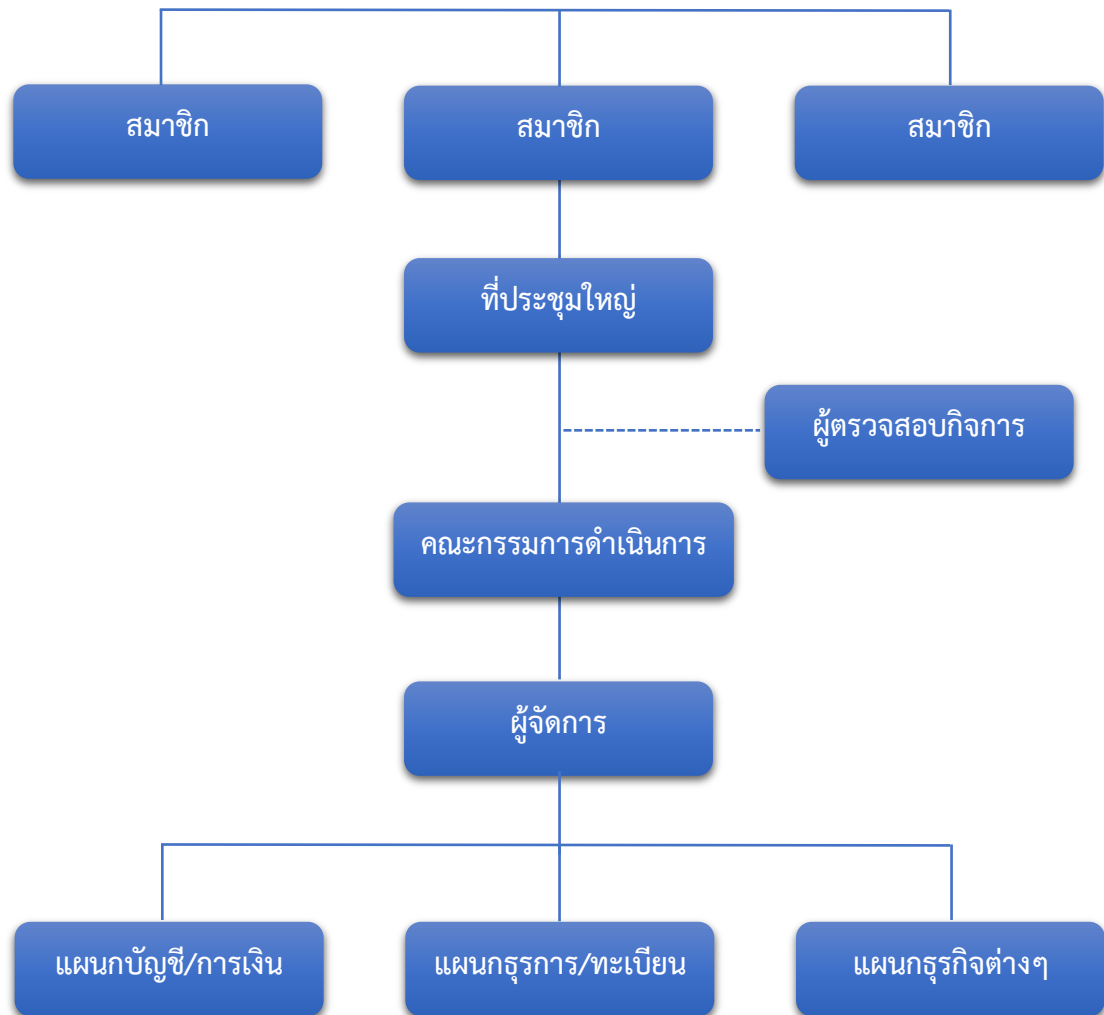
องค์ประกอบของสหกรณ์

1. โครงสร้างของสหกรณ์

สหกรณ์ตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของสหกรณ์ แต่ทุกคนไม่สามารถร่วมบริหารกิจการของสหกรณ์ได้ จึงต้องมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้บริหารงานแทน ซึ่งตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการดำเนินการไม่เกิน 15 คน มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการทั้งปวง

เพื่อให้กิจการสหกรณ์ดำเนินการอย่างกว้างขวาง และให้บริการแก่สมาชิกอย่างทั่วถึง คณะกรรมการดำเนินการควรจัดจ้างผู้จัดการที่มีความรู้ความสามารถมาดำเนินธุรกิจแทน และผู้จัดการอาจจัดจ้างเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือ กิจการสหกรณ์ด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงปริมาณธุรกิจและการประหยัดเป็นสำคัญ

แผนภาพที่ 3-1 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย, 2564

2. การดำเนินงานของสหกรณ์

สหกรณ์ดำเนินกิจการภายใต้กรอบแห่งกฎหมายทั้งปวง แต่ต้องไม่ขัดกับข้อบังคับสหกรณ์และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ซึ่งกำหนดให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 ดำเนินธุรกิจการผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ของสมาชิก

2.2 รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ หรือประเภทประจำจากสมาชิก หรือสหกรณ์อื่นได้ตามระเบียบสหกรณ์

2.3 จัดให้ได้มาหรือจำหน่ายไป ซึ่งกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินในทรัพย์สิน โดยหลักแห่งนิติกรรมและสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.4 ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ รับจ้างนอ หรือรับจ่านำ ซึ่งทรัพย์สิน แก่สมาชิกหรือของสมาชิก

2.5 ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์

2.6 ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์แก่สมาชิกและครอบครัว

2.7 ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

2.8 ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของ ต่างประเทศหรือบุคคลอื่น

2.9 ดำเนินการอย่างอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดการให้สำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

3. สิทธิพิเศษของสหกรณ์

3.1 สหกรณ์ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสำหรับการได้มา การ จำหน่าย การยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ หรือการยึดหน่วง ซึ่งกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ หรือ ทรัพย์สินอันเกี่ยวเนื่องอสังหาริมทรัพย์

3.2 สหกรณ์ไม่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

3.3 เอกสารที่สหกรณ์ทำขึ้นบางอย่างได้รับการยกเว้นไม่เสียค่าอากรแสตมป์

4. สิทธิของสมาชิกสหกรณ์

สิทธิ คือ อำนาจของบุคคลที่กฎหมายคุ้มครองสำหรับในสหกรณ์นั้น สิทธิ คือ อำนาจของสมาชิกที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ข้อบังคับหรือ ระเบียบของสหกรณ์ ดังเช่น

4.1 เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น และความต้องการของตนต่อที่ประชุมใหญ่ ตลอดจนสามารถซักถามข้อข้องใจสงสัย ข้อเสนอแนะ และออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ได้เท่าเทียมกัน คือ หนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง จะมอบให้คนอื่นออกเสียงแทนไม่ได้

4.2 ออกเสียงเลือกตั้งกรรมการดำเนินการ และมีสิทธิได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการ ดำเนินการในที่ประชุมใหญ่ได้

4.3 สอบถามการดำเนินงานของสหกรณ์ จากคณะกรรมการดำเนินการหรือ จากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ได้เสมอ รวมทั้งมีสิทธิที่จะขอตรวจดูเอกสารและรายงานการประชุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับสหกรณ์ได้ ตามที่ข้อบังคับกำหนด

จะเห็นได้ว่า สมาชิกสหกรณ์มีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ สหกรณ์เป็นอย่างมาก สมาชิกเป็นทั้งเจ้าของและลูกค้าของสหกรณ์ จึงต้องควบคุมดูแลกิจการ ของสหกรณ์ด้วย สมาชิกต้องสนใจใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านเข้าไปมีส่วนในการดำเนินงาน ของสหกรณ์ และทำธุรกิจกับสหกรณ์อย่างแข็งขันด้วยความสามัคคี สหกรณ์จึงจะเจริญก้าวหน้า มิฉะนั้นแล้ว สหกรณ์จะประสบความล้มเหลวในที่สุด

5. หน้าที่ของสมาชิก

หน้าที่ คือ สิ่งที่สมาชิกสหกรณ์จะต้องปฏิบัติหรือกระทำตาม หากไม่ปฏิบัติตาม หน้าที่แล้ว สมาชิกสหกรณ์ย่อมจะมีความผิด ซึ่งอาจจะถูกลงโทษหรือบางครั้งอาจจะทำให้สหกรณ์ ไม่เจริญเท่าที่ควร หรือสมาชิกจะเสียประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมด้วย หน้าที่ของสมาชิก มีดังนี้

- 5.1 ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ และมติที่ประชุมใหญ่
 - 5.2 เข้าร่วมประชุมทุกๆ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ เพราะทำให้สมาชิกได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์
 - 5.3 มีความสามัคคีกลมเกลียว ซื่อสัตย์ และเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม
 - 5.4 ให้ความร่วมมือส่งเสริมกิจการสหกรณ์ โดยถือหุ้นเพิ่มขึ้น หรือฝากเงินเพิ่ม หรือใช้บริการของสหกรณ์
 - 5.5 ควบคุมดูแลกิจการของสหกรณ์ โดยเสนอข้อคิดเห็นในที่ประชุมใหญ่เลือกสมาชิกที่ดีและเหมาะสมเป็นกรรมการของสหกรณ์
 - 5.6 เลือกผู้ตรวจสอบกิจการ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์
 - 5.7 ประพฤติตนในทางที่ถูกที่ควร เป็นต้นว่า มีใจกว้างยอมรับวิธีการใหม่ๆ ที่จะช่วยให้สหกรณ์ก้าวหน้า
 - 5.8 ทำธุรกิจกับสหกรณ์ด้วยความรักดี พยายามสนใจและใช้บริการของสหกรณ์ และชักชวนคนอื่นให้เข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์
- จะเห็นได้ว่า การที่สหกรณ์จะเจริญรุ่งเรือง สามารถให้บริการสมาชิกได้สมความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ นั้น สมาชิกมีบทบาทที่สำคัญมาก สมาชิกจึงควรใช้สิทธิปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มที่และถูกต้อง

6. ปัจจัยที่จำเป็นสำหรับสหกรณ์

- ปัจจัยจำเป็นที่จะทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ
- 6.1 ผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกสหกรณ์และกรรมการดำเนินการ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์ สหกรณ์เป็นการรวมคน ดังนั้นคนที่มารวมกันจำเป็นต้องเข้าใจถึงความมุ่งหมายในการรวมกัน รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งหลักและวิธีการสหกรณ์จึงจะทำให้ดำเนินกิจการได้โดยราบรื่น มีความมั่นคงและเข้มแข็ง สามารถอำนวยประโยชน์ให้สมาชิกได้สมความมุ่งหมาย ดังนั้น ควรอบรมให้บุคคลที่จะมารวมกันตั้งสหกรณ์รู้เรื่องดังกล่าวด้วย
 - 6.2 ทุนดำเนินงานสหกรณ์ ทุนดำเนินงานได้มาจากค่าหุ้น เงินรับฝาก เงินกู้ยืม เงินช่วย เหลือจากบุคคลอื่นๆ และกำไรที่สะสมไว้ ผู้ริเริ่มตั้งสหกรณ์จึงควรประมาณการไว้ว่าจะได้เงินทุนเป็นจำนวนเท่าใด จะได้จากไหน และถ้าไม่เพียงพอจะหาเพิ่มเติมได้โดยวิธีใด
 - 6.3 ปริมาณธุรกิจที่เพียงพอ สหกรณ์ต้องมีรายจ่ายจากการดำเนินธุรกิจ รายจ่ายบางประเภทคงที่ไม่ว่าจะทำธุรกิจมากน้อยเท่าใด เช่น เงินเดือน ค่าสีกหรือ เป็นต้น ดังนั้น สหกรณ์จะต้องทำธุรกิจให้มากพอจนมีรายได้คุ้มกับรายจ่าย ผู้ริเริ่มตั้งสหกรณ์จึงต้องประมาณดูว่าสหกรณ์สมควรทำธุรกิจกับสมาชิกในด้านไหนมากน้อยเพียงใด ตลอดจนการโฆษณาเชิญชวนหรือชักชวนให้สมาชิกมา ทำธุรกิจกับสหกรณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
 - 6.4 ผู้จัดการสหกรณ์ สหกรณ์ต้องทำธุรกิจ ต้องมีผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน และควบคุมกิจการของสหกรณ์อย่างใกล้ชิด ผู้จัดการสหกรณ์ต้องทำงานให้สหกรณ์เต็มเวลา ควรมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ มีความสามารถซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง และมีความรู้ในหลักการวิธีการ สหกรณ์ ผู้ริเริ่มตั้งสหกรณ์จึงจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกหาคนที่มีความสมบัติที่เหมาะสมมาปฏิบัติหน้าที่ผู้จัดการสหกรณ์

6.5 ความต้องการของกลุ่มบุคคลที่จะรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ จะต้องเป็นความต้องการ ที่แท้จริงของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเป็นสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เขาเหล่านั้นไม่สามารถแก้ไขได้ โดยลำพัง

สหกรณ์ที่ตั้งขึ้นโดยมีปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวแล้ว จะสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ถูกต้องและตั้งอยู่บนพื้นฐานอันมั่นคงสืบไป

ข้อเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์กับธุรกิจอื่น

สหกรณ์กับองค์กรธุรกิจรูปอื่น มีลักษณะคล้ายกันในข้อที่มีการรวมทุนและมีการประกอบธุรกิจซื้อ-ขาย แต่มีหลักการที่แตกต่างกันหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. สหกรณ์กับห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด

1.1 วัตถุประสงค์ การรวมกันเป็นสหกรณ์มีความมุ่งหมายเพื่อต้องการให้บริการแก่สมาชิกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนรวบรวมผู้ถือหุ้นจัดตั้งขึ้นเพื่อทำการค้ากับบุคคลภายนอก

1.2 ลักษณะการรวม สหกรณ์เป็นองค์กรของผู้มีกำลังทรัพย์น้อย ไม่อาจถือเอาทุนเป็นหลักในการรวมได้ สหกรณ์ถือว่าการรวมคนเป็นหลักสำคัญ และเพื่อให้กลุ่มคนที่รวมกันมีกำลังเข้มแข็ง สหกรณ์จึงต้องมีการกำหนดและคัดเลือกลักษณะตลอดจนคุณสมบัติของสมาชิกที่จะเข้าร่วมในสหกรณ์ ส่วนในบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนนั้นถือหลักการรวมทุนเป็นสำคัญ บุคคลที่มีเงินสามารถเข้าถือหุ้นของบริษัทได้ ไม่เลือกว่าบุคคลนั้นจะมีลักษณะนิสัยอย่างไรหรืออยู่ใกล้ไกลเพียงใด การรวมกันในสหกรณ์เป็นการรวมของผู้ที่อ่อนแอในทางทรัพย์ให้มีกำลังเข้มแข็งขึ้น เพื่อมิให้ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ส่วนการรวมกันของบริษัทจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนเป็นการรวมผู้ที่มีกำลังทรัพย์ อยู่แล้ว ให้มีกำลังเข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อทำการค้าหากำไร

1.3 ทุนและมูลค่าหุ้น ทุนของสหกรณ์ ไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องกำหนดจำนวนทุนเรือนหุ้นไว้ก่อนที่จะจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ดังนั้น สหกรณ์จึงมีหุ้นที่จะจำหน่ายให้แก่ สมาชิกใหม่ อยู่เสมอ ราคาหุ้นของสหกรณ์จะคงที่ มูลค่าหุ้นของสหกรณ์มักกำหนดไว้ค่อนข้างต่ำเพื่อ เปิดโอกาสให้ผู้มีกำลังทรัพย์น้อยเข้าเป็นสมาชิกได้ สำหรับหุ้นของบริษัทจำกัด กฎหมายบังคับให้ต้องกำหนดจำนวนทุนเรือนหุ้น และต้องมีผู้จองหุ้นไว้ครบจำนวนก่อนขอจดทะเบียนตั้งขึ้นเป็นบริษัท ด้วยเหตุนี้ ถ้ากิจกรรมของบริษัทสามารถจ่ายเงินปันผลได้สูงก็มีผู้ต้องการซื้อหุ้นของบริษัทจึงอาจขึ้นลงได้เหมือนสินค้าอย่างหนึ่ง นอกจากนี้มูลค่าหุ้นของบริษัทมักกำหนดไว้สูงเพื่อให้เงินทุนตามจำนวนที่ ต้องการโดยคนถือหุ้นจะมีจำนวนมากหรือน้อยไม่ถือเป็นข้อสำคัญ

1.4 การควบคุมและการออกเสียง สหกรณ์ถือหลักการรวมคนจึงให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคลเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้สมาชิกของสหกรณ์ทุกคนไม่ว่าจะถือหุ้นมากหรือน้อยย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนให้สหกรณ์ได้คนละหนึ่งเสียงเหมือนกันหมด ยกเว้นผู้แทนสหกรณ์ในระดับชุมนุมสหกรณ์อาจให้มีเสียงเพิ่มขึ้นตามระบบสัดส่วน ตามที่กำหนดในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์นั้นก็ได้ (มาตรา 106) และสมาชิกต้องมาใช้สิทธิออกเสียงด้วยตนเอง จะมอบให้บุคคลอื่นมาออกเสียงแทนไม่ได้ ดังนั้นอำนาจในสหกรณ์จึงตกอยู่กับเสียงข้างมากของสมาชิก ส่วนบริษัทจำกัด

และห้างหุ้นส่วน ซึ่งถือหลักการรวมทุนจึงให้ความเคารพในเงินทุนค่าหุ้นเป็นสำคัญ โดยการให้สิทธิออกเสียงตามจำนวนหุ้นที่ถือ และยังสามารถมอบให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาออกเสียงแทนได้ อำนาจในบริษัทจึงตกอยู่กับผู้ถือหุ้นมาก กล่าวคือทุนมีบทบาทในการประชุมด้วยนั่นเอง

1.5 การแบ่งกำไร จากการทำธุรกิจซื้อขายกับสหกรณ์จึงทำให้เกิดกำไรหรือเงินส่วนเกินขึ้น ดังนั้นการแบ่งกำไรของสหกรณ์จึงเท่ากับการจ่ายคืนส่วนที่สหกรณ์รับเกินให้สมาชิกในรูปการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งปริมาณธุรกิจที่สมาชิกทำกับสหกรณ์ และจำนวนหุ้นที่ถือสำหรับบริษัทจำกัดจะทำการติดต่อซื้อขายกับบุคคลภายนอก จึงถือหลักการแบ่งเงินปันผลตามหุ้นที่ถือ ไม่ได้คำนึงถึงว่าผู้ถือหุ้นจะมีการติดต่อซื้อขายกับบริษัทหรือไม่

เราอาจเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างสหกรณ์กับห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัด ได้ดังนี้

ตารางที่ 3-1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสหกรณ์กับห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัด

ลักษณะ	สหกรณ์	ห้างหุ้นส่วน/บริษัท จำกัด
วัตถุประสงค์	ดำเนินธุรกิจและบริการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ	ดำเนินธุรกิจเพื่อการค้า ทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกเพื่อแสวงหากำไรให้มากที่สุด
ลักษณะการรวมกัน	มุ่งด้านการรวบรวมคนมากกว่าทุนรวมกัน	มุ่งด้านการรวบรวมทุนต้องการทุนในการดำเนินงานมาก
หุ้นและมูลค่าหุ้น	ราคาหุ้นคงที่และมีอัตราต่ำเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถือหุ้นได้ หุ้นมีจำนวนไม่จำกัด	ราคาหุ้นเปลี่ยนแปลงตามฐานะของกิจการ จำนวนหุ้นมีจำกัด
การควบคุม และการออกเสียง	ควบคุมตามแบบประชาธิปไตย สมาชิกออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียง (ยกเว้นระดับชุมนุมสหกรณ์) และออกเสียงแทนกันไม่ได้	ออกเสียงได้ตามจำนวนหุ้นที่ถือและออกเสียงแทนกันได้
การแบ่งกำไร	การแบ่งกำไรจะแบ่งตามความมากน้อยของการทำธุรกิจกับสหกรณ์ และจำนวนหุ้นที่ถือ	การแบ่งกำไร แบ่งตามจำนวนหุ้นที่ถือ ถือหุ้นมากได้เงินปันผลคืนมาก

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย, 2564

2. สหกรณ์กับรัฐวิสาหกิจ

การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ จะดำเนินการโดยรัฐบาลหรือในนามของรัฐบาล ไม่ใช่กิจกรรมของเอกชน งานของรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องสาธารณูปโภค เช่น การรถไฟ การสื่อสาร ไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ เป็นต้น กิจการเหล่านี้มุ่งในด้านให้สวัสดิการแก่ประชาชน ส่วนสหกรณ์นั้นเป็นของสมาชิกดำเนินธุรกิจ เพื่อต้องการจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่สมาชิก

3. สหกรณ์กับองค์กรการกุศล

องค์กรการกุศลมีจุดมุ่งหมายเพื่อสงเคราะห์ผู้ยากจนหรือทุพพลภาพให้พ้นจากความยากลำบาก เป็นการช่วยเหลือจากภายนอก ไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้ช่วยตนเอง จึงอาจจะทำให้ผู้ได้รับการสงเคราะห์มีลักษณะนิสัยอ่อนแอลงไปอีก ส่วนสหกรณ์นั้นส่งเสริมให้สมาชิกมีลักษณะนิสัยเข้มแข็งนอกจากนี้ประโยชน์ที่ได้รับจากสหกรณ์ย่อมถาวรกว่าการช่วยเหลือขององค์กรการกุศล

4. สหกรณ์กับสหภาพแรงงาน

ในสหภาพแรงงานบรรดาลูกจ้างจะรวมกันโดยมีจุดมุ่งหมาย ที่จะให้เกิดกำลังเป็นปึกแผ่น เพื่อต่อรองกับนายจ้างในเรื่องผลประโยชน์ของการทำงานหรือสวัสดิการของลูกจ้าง บางครั้งอาจใช้วิธีการรุนแรงเพื่อบังคับให้นายจ้างปฏิบัติตามที่ลูกจ้างเรียกร้อง สำหรับการร่วมมือกันแบบสหกรณ์นั้นสมาชิกจะร่วมมือกันจัดการประกอบการขึ้น แล้วสมาชิกก็อาศัยบริการนั้นให้เป็นประโยชน์แก่อาชีพหรือการครองชีพของสมาชิกด้วยกัน การทำงานของสหกรณ์เป็นวิธีการที่ไม่ก่อความเดือดร้อนหรือเรียกร้องให้ใครช่วยแต่จะติดต่อกับบุคคลภายนอกเกี่ยวกับธุรกิจซื้อขายตามปกติ

สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิกและช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น

สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 ชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์” ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์การเกษตรชนิดไม่จำกัด มีขนาดเล็กในระดับหมู่บ้าน ตั้งขึ้นในหมู่เกษตรกรที่มีรายได้น้อยและมีหนี้สินมาก มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 16 คน มีทุน ดำเนินงานจำนวน 3,080 บาท จากค่าธรรมเนียมแรกเข้า 80 บาท และเป็นทุนจากการกู้แบ่งค์สยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) 3,000 บาท

สหกรณ์การเกษตรดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ ทำไมต้องจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเนื่องจากในการประกอบอาชีพของเกษตรกร มักประสบปัญหาต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. ขาดแคลนเงินทุน เงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีไม่เพียงพอ ต้องกู้ยืมจากพ่อค้าหรือนายทุนในท้องถิ่น ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยแพง

2. ขาดแคลนที่ดินทำกิน เกษตรกรบางรายมีที่ดินทำกินน้อย บางรายไม่มีที่ดินทำกิน เป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินผู้อื่นทำกิน โดยเสียค่าเช่าแพงและถูกเอารัดเอาเปรียบจากการเช่า

3. ปัญหาในเรื่องการผลิต เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการผลิตสมัยใหม่ที่ต้องการ เช่น การใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ทำให้ผลผลิตที่ได้รับต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน นอกจากนี้ผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพ และไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด ขาดปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ระบบชลประทาน

4. ปัญหาการตลาด เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการชั่งตวงวัด และมีความจำเป็นต้องจำหน่ายผลผลิตตามฤดูกาล เนื่องจากไม่มีที่เก็บรักษาผลผลิต จึงถูกกดราคาจากพ่อค้า เป็นเหตุให้ไม่มีรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจข้างต้นมีผลกระทบต่อสังคมในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตและฐานะความเป็นอยู่ต่ำกว่าคนประกอบอาชีพอื่น ขาดการศึกษา การอนามัย และขาดความปลอดภัยในทรัพย์สิน

จากปัญหาที่เกษตรกรประสบอยู่ทั่วไป ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นเรื่องยากที่เกษตรกรแต่ละคนจะแก้ปัญหาได้สำเร็จตามลำพังตนเอง หนทางที่จะสำเร็จได้โดยเกษตรกรจะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์และจดทะเบียนให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้เพราะสหกรณ์สามารถช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดังนี้

1. ธุรกิจการซื้อ คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพืช และสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก โดยจะสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนแล้วสหกรณ์จะเป็นผู้จัดหาจำหน่ายต่อไป ซึ่งเพราะการรวมซื้อในปริมาณมาก จะทำให้ซื้อได้ในราคาที่ต่ำลง และเมื่อถึงสิ้นปีหากสหกรณ์มีกำไรก็จะนำเงินจำนวนนี้มาเฉลี่ยคืนแก่ สมาชิกด้วย

2. ธุรกิจขายหรือการรวบรวมผลผลิตให้แก่สมาชิก ทำให้มีอำนาจการต่อรองมากขึ้น ผลผลิตจะขายได้ในราคาสูง สมาชิกไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าในเรื่องการชั่งตวงวัด หรือถูกกดราคาในการรับซื้อผลผลิต

3. ธุรกิจธนกิจ (สินเชื่อก)

3.1 การให้เงินกู้เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์สามารถสร้างความเชื่อถือให้กับสถาบันการเงิน หน่วยงานของทางราชการ และบุคคลทั่วไป โดยสหกรณ์จะจัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำมาให้สมาชิกนำไปลงทุนเพื่อการเกษตร ซึ่งสหกรณ์จะพิจารณาจากแผนดำเนินการหรือแผนการใช้เงินกู้ของสมาชิกประกอบการให้เงินกู้ เช่น สหกรณ์อาจให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อนำไปซื้อวัสดุการเกษตร ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว หรือเพื่อนำไปบุกเบิกปรับปรุงที่ดิน หรือจัดซื้อที่ดินการเกษตร ในกรณี que สมาชิกไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร

3.2 การรับฝากเงิน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักและเห็นคุณค่าประโยชน์ของการออมทรัพย์และเพื่อเป็นการระดมทุนในสหกรณ์ สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิก 2 ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ โดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์

4. ธุรกิจการส่งเสริมอาชีพและบริการสหกรณ์ อาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้าน การเกษตรคอยให้ความรู้และคำแนะนำทางด้าน การเกษตร หรืออาจขอความร่วมมือจากหน่วยราชการอื่นในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาการ แผนใหม่ ตลอดจนการวางแผนการผลิตให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณตรงกับ

ความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านสหกรณ์ทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

5. การศึกษาอบรม สหกรณ์จะจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่สมาชิก คณะกรรมการ สหกรณ์ผู้จัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์อยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงหลักการ วิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล สหกรณ์ช่วยให้เกษตรกรที่อยู่ในชุมชน หรือสังคมนั้นมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมมีความสุข บุตรหลานสมาชิกได้รับการศึกษา สูงขึ้น มีสุขภาพอนามัยที่ดีเนื่องจากเกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จำนวนสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทย

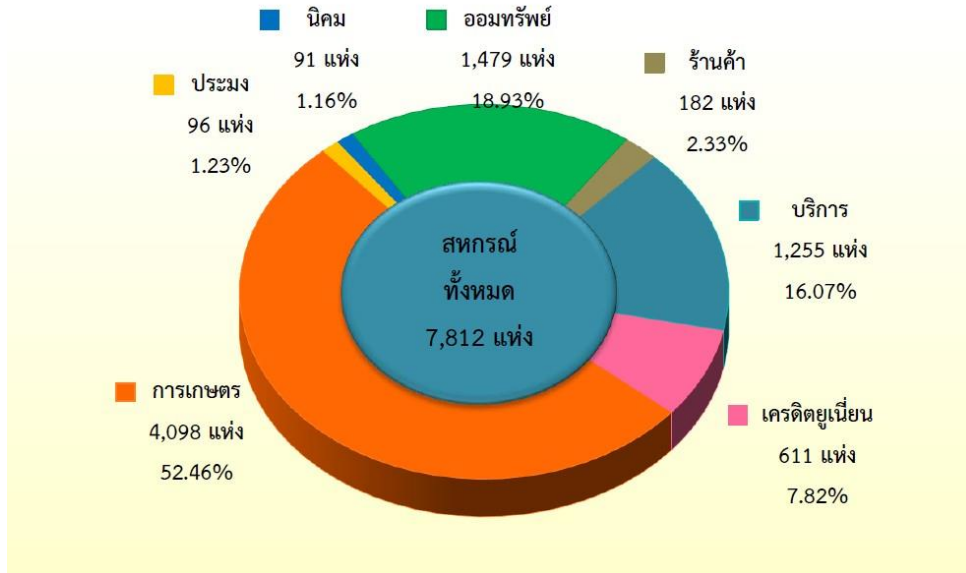
ประเทศไทยมีจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด 7,812 แห่ง โดยแยกเป็นสถานะดำเนินการ จำนวน 6,487 แห่ง และยังไม่เริ่มดำเนินการ จำนวน 33 แห่ง ซึ่งเรียกรวมสองสถานะนี้ว่า Active เป็นจำนวน 6,520 แห่ง และสถานะเลิกสหกรณ์ (Non-Active) จำนวน 1,292 แห่ง

ตารางที่ 3-2 จำนวนสหกรณ์ทั้งหมดในประเทศไทย (รวมสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์) ณ 31 ธ.ค. 2564

ประเภทสหกรณ์	สถานะสหกรณ์											
	ยังไม่เริ่มดำเนินการ			ดำเนินการ			เลิกสหกรณ์ (อยู่ระหว่างชำระบัญชี)			รวม		
	สหกรณ์	ชุมนุมสหกรณ์	รวม	สหกรณ์	ชุมนุมสหกรณ์	รวม	สหกรณ์	ชุมนุมสหกรณ์	รวม	สหกรณ์	ชุมนุมสหกรณ์	รวม
สหกรณ์ภาคการเกษตร	14	0	14	3,262	87	3,349	895	27	922	4,171	114	4,285
สหกรณ์การเกษตร	14	0	14	3,110	84	3,194	864	26	890	3,988	110	4,098
สหกรณ์ประมง	0	0	0	68	2	70	25	1	26	93	3	96
สหกรณ์นิคม	0	0	0	84	1	85	6	0	6	90	1	91
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	19	0	19	3,118	20	3,138	369	1	370	3,506	21	3,527
สหกรณ์ออมทรัพย์	8	0	8	1,395	10	1,405	66	0	66	1,469	10	1,479
สหกรณ์ร้านค้า	0	0	0	118	2	120	62	0	62	180	2	182
สหกรณ์บริการ	9	0	9	1,028	5	1,033	213	0	213	1,250	5	1,255
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	2	0	2	577	3	580	28	1	29	607	4	611
รวม	33	0	33	6,380	107	6,487	1,264	28	1,292	7,677	135	7,812
	Active 6,520						Non-Active 1,292			Total 7,812		

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-2 จำนวนสหกรณ์และร้อยละของสหกรณ์ทั้งหมด แยกตามประเภทสหกรณ์

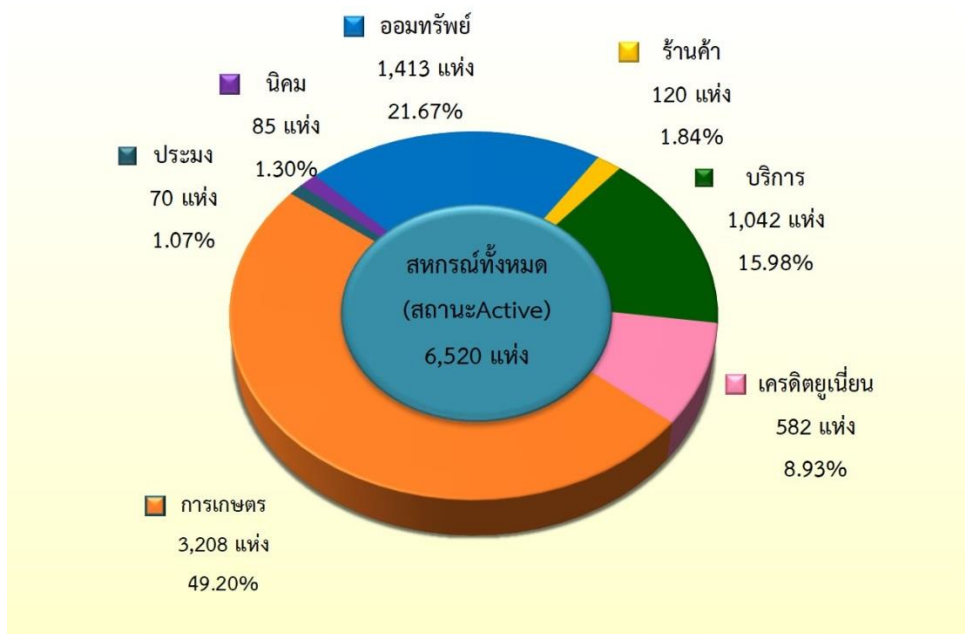
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-3 จำนวนสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ (สถานะ Active) แยกตามประเภทสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	สหกรณ์		ชุมนุมสหกรณ์		รวมทั้งประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
สหกรณ์ภาคการเกษตร	3,276	51.08	87	81.31	3,363	51.58
สหกรณ์การเกษตร	3,124	48.71	84	78.50	3,208	49.20
สหกรณ์ประมง	68	1.06	2	1.87	70	1.07
สหกรณ์นิคม	84	1.31	1	0.93	85	1.30
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	3,137	48.92	20	18.69	3,157	48.42
สหกรณ์ออมทรัพย์	1,403	21.88	10	9.35	1,413	21.67
สหกรณ์ร้านค้า	118	1.84	2	1.87	120	1.84
สหกรณ์บริการ	1,037	16.17	5	4.67	1,042	15.98
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	579	9.03	3	2.80	582	8.93
รวมทั้งประเทศ	6,413	100.00	107	100.00	6,520	100.00

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-3 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์ (สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ สถานะ Active)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-4 จำนวนสมาชิกสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ (ณ 31 ธ.ค. 2564)

ประเภทสหกรณ์	สหกรณ์		
	จำนวนสหกรณ์ (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์)	จำนวนสมาชิก (หน่วย : คน)	สัดส่วน (คน/สหกรณ์)
สหกรณ์ภาคการเกษตร	3,276	6,310,069	1,926
สหกรณ์การเกษตร	3,124	6,112,704	1,957
สหกรณ์ประมง	68	12,125	178
สหกรณ์นิคม	84	185,240	2,205
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	3,137	5,053,826	1,611
สหกรณ์ออมทรัพย์	1,403	3,146,326	2,243
สหกรณ์ร้านค้า	118	625,891	5,304
สหกรณ์บริการ	1,037	485,034	468
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	579	796,575	1,376
รวมทั้งประเทศ	6,413	11,363,895	1,772

หมายเหตุ : จำนวนสหกรณ์นับเฉพาะสหกรณ์ที่มีสถานะ Active (ยังไม่เริ่มดำเนินการและดำเนินการ)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-5 จำนวนสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ (ณ 31 ธ.ค. 2564)

ประเภทสหกรณ์	ชุมนุมสหกรณ์		
	จำนวน ชุมนุมสหกรณ์	จำนวนสมาชิก (หน่วย : สหกรณ์)	ค่าเฉลี่ย (สหกรณ์/ชุมนุม)
สหกรณ์ภาคการเกษตร	87	2,345	27
สหกรณ์การเกษตร	84	2,242	27
สหกรณ์ประมง	2	52	26
สหกรณ์นิคม	1	51	51
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	20	2,698	135
สหกรณ์ออมทรัพย์	10	1,690	169
สหกรณ์ร้านค้า	2	151	76
สหกรณ์บริการ	5	225	45
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	3	632	211
รวมทั้งประเทศ	107	5,043	47

หมายเหตุ : ชุมนุมสหกรณ์เป็นการรวมกลุ่มของสหกรณ์ ดังนั้นจึงมีสมาชิกเป็น สหกรณ์ (แห่ง) : จำนวนชุมนุมสหกรณ์นับเฉพาะชุมนุมสหกรณ์ที่มีสถานะ Active (ยังไม่เริ่มดำเนินการและดำเนินการ)

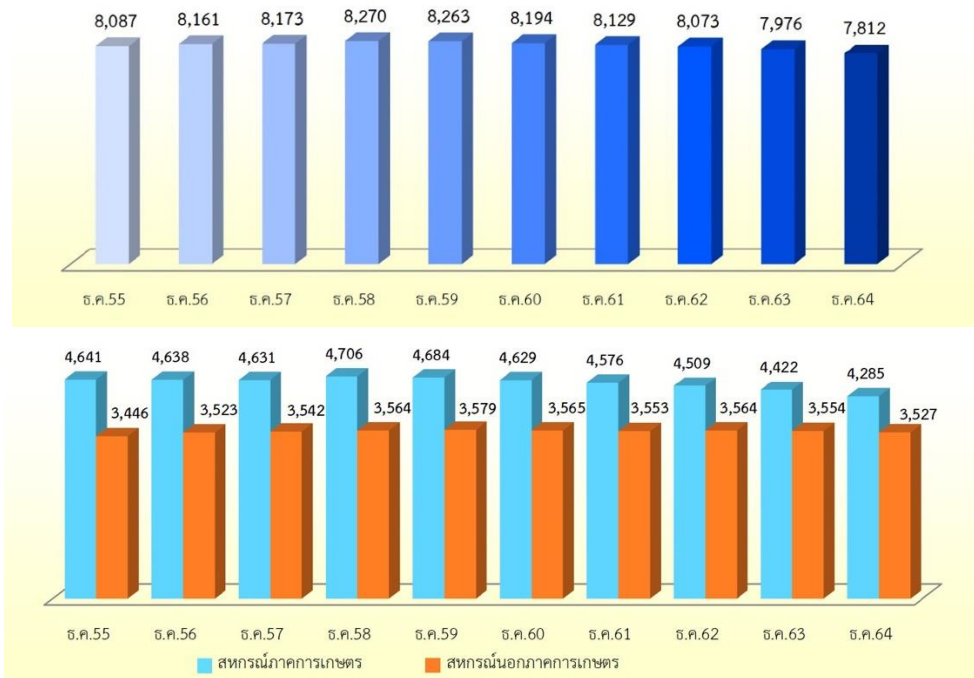
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-6 จำนวนสหกรณ์ทั้งหมดในประเทศไทย แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ประเภทสหกรณ์	ธ.ค.55	ธ.ค.56	ธ.ค.57	ธ.ค.58	ธ.ค.59	ธ.ค.60	ธ.ค.61	ธ.ค.62	ธ.ค.63	ธ.ค.64
สหกรณ์ภาคการเกษตร	4,641	4,638	4,631	4,706	4,684	4,629	4,576	4,509	4,422	4,285
สหกรณ์การเกษตร	4,444	4,439	4,428	4,500	4,480	4,426	4,376	4,314	4,228	4,098
สหกรณ์ประมง	101	104	107	110	110	108	108	104	103	96
สหกรณ์นิคม	96	95	96	96	94	95	92	91	91	91
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	3,446	3,523	3,542	3,564	3,579	3,565	3,553	3,564	3,554	3,527
สหกรณ์ออมทรัพย์	1,478	1,487	1,485	1,496	1,499	1,488	1,474	1,485	1,485	1,479
สหกรณ์ร้านค้า	264	257	246	241	225	208	199	196	191	182
สหกรณ์บริการ	1,202	1,261	1,272	1,269	1,284	1,282	1,277	1,276	1,268	1,255
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	502	518	539	558	571	587	603	607	610	611
รวมทั้งประเทศ	8,087	8,161	8,173	8,270	8,263	8,194	8,129	8,073	7,976	7,812
อัตราการเพิ่ม/ลด (%)		0.92	0.15	1.19	-0.08	-0.84	-0.79	-0.69	-1.20	-2.06

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-4 จำนวนสหกรณ์ทั้งหมดในประเทศไทย ปี 2555 – 2564

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

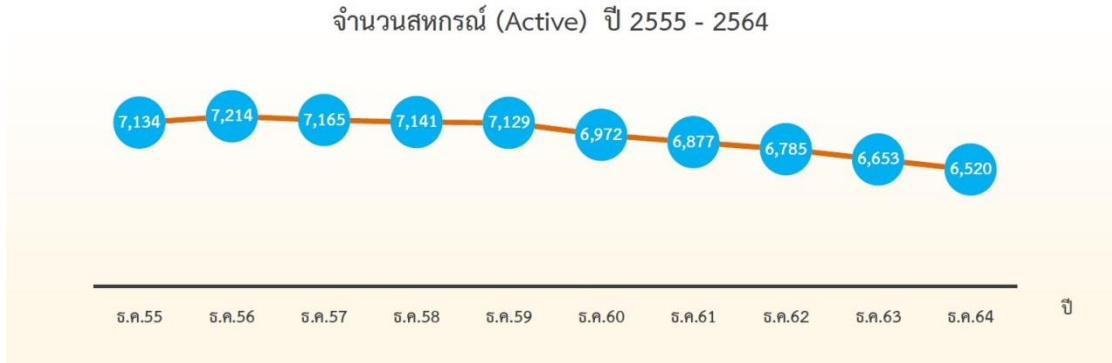
ตารางที่ 3-7 จำนวนสหกรณ์ (Active) ในประเทศไทย แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ประเภทสหกรณ์	ช.ค.55	ช.ค.56	ช.ค.57	ช.ค.58	ช.ค.59	ช.ค.60	ช.ค.61	ช.ค.62	ช.ค.63	ช.ค.63
สหกรณ์ภาคการเกษตร	3,983	3,981	3,922	3,880	3,856	3,744	3,654	3,580	3,466	3,363
สหกรณ์การเกษตร	3,812	3,810	3,748	3,711	3,686	3,575	3,489	3,418	3,307	3,208
สหกรณ์ประมง	80	81	83	79	81	79	78	75	74	70
สหกรณ์นิคม	91	90	91	90	89	90	87	87	85	85
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	3,151	3,233	3,243	3,261	3,273	3,228	3,223	3,205	3,187	3,157
สหกรณ์ออมทรัพย์	1,393	1,405	1,412	1,425	1,432	1,427	1,413	1,418	1,417	1,413
สหกรณ์ร้านค้า	181	177	167	164	155	143	138	132	126	120
สหกรณ์บริการ	1,081	1,139	1,133	1,125	1,129	1,092	1,092	1,075	1,063	1,042
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	496	512	531	547	557	566	580	580	581	582
รวมทั้งประเทศ	7,134	7,214	7,165	7,141	7,129	6,972	6,877	6,785	6,653	6,520
อัตราเพิ่ม/ลด (%)	1.65	1.12	-0.68	-0.33	-0.17	-2.20	-1.36	-1.34	-1.95	-2.00

หมายเหตุ : จำนวนสหกรณ์นับเฉพาะสหกรณ์ที่มีสถานะ Active (ยังไม่เริ่มดำเนินการและดำเนินการ)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-5 จำนวนสหกรณ์ (Active) ปี 2555 – 2564

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-8 อัตราการเพิ่ม/ลดของจำนวนสหกรณ์ (Active) แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ประเภทสหกรณ์	ธ.ค.55	ธ.ค.56	ธ.ค.57	ธ.ค.58	ธ.ค.59	ธ.ค.60	ธ.ค.61	ธ.ค.62	ธ.ค.63	ธ.ค.-64
สหกรณ์ภาคการเกษตร	1.01	-0.05	-1.48	-1.07	-0.62	-2.90	-2.40	-2.03	-3.18	-2.97
สหกรณ์การเกษตร	1.17	-0.05	-1.63	-0.99	-0.67	-3.01	-2.41	-2.03	-3.25	-2.99
สหกรณ์ประมง	-3.61	1.25	2.47	-4.82	2.53	-2.47	-1.27	-3.85	-1.33	-5.41
สหกรณ์นิคม	-1.09	-1.10	1.11	-1.10	-1.11	1.12	-3.33	0.00	-2.30	0.00
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	2.47	2.60	0.31	0.56	0.37	-1.37	-0.15	-0.56	-0.56	-0.94
สหกรณ์ออมทรัพย์	0.72	0.86	0.50	0.92	0.49	-0.35	-0.98	0.35	-0.07	-0.28
สหกรณ์ร้านค้า	-4.74	-2.21	-5.65	-1.80	-5.49	-7.74	-3.50	-4.35	-4.55	-4.76
สหกรณ์บริการ	4.34	5.37	-0.53	-0.71	0.36	-3.28	0.00	-1.56	-1.12	-1.98
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	6.44	3.23	3.71	3.01	1.83	1.62	2.47	0.00	0.17	0.17
รวม	1.65	1.12	-0.68	-0.33	-0.17	-2.20	-1.36	-1.34	-1.95	-2.00

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

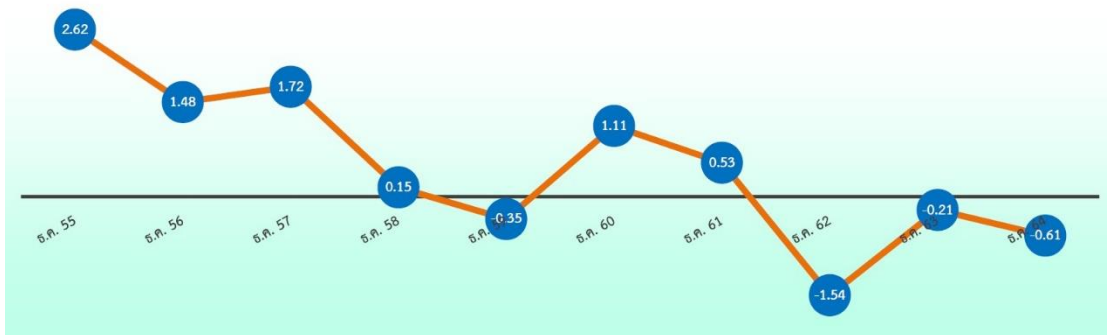
ตารางที่ 3-9 จำนวนสมาชิกสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ประเภทสหกรณ์	ธ.ค. 55	ธ.ค. 56	ธ.ค. 57	ธ.ค. 58	ธ.ค. 59	ธ.ค. 60	ธ.ค. 61	ธ.ค. 62	ธ.ค. 63	ธ.ค. 64
สหกรณ์ภาคการเกษตร	6,541,102	6,601,495	6,666,437	6,604,980	6,593,605	6,556,005	6,677,500	6,449,078	6,395,937	6,310,069
สหกรณ์การเกษตร	6,338,691	6,397,751	6,460,543	6,403,733	6,393,812	6,347,762	6,472,591	6,244,197	6,194,702	6,112,704
สหกรณ์ประมง	15,279	15,317	16,044	15,500	15,148	14,932	15,128	14,418	14,424	12,125
สหกรณ์นันทรม	187,132	188,427	189,850	185,747	184,645	193,311	189,781	190,463	186,811	185,240
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	4,570,015	4,674,309	4,803,576	4,882,247	4,853,800	5,018,266	4,958,666	5,007,993	5,037,503	5,053,826
สหกรณ์ออมทรัพย์	2,727,637	2,771,351	2,859,905	2,889,496	2,935,517	3,107,188	3,020,182	3,080,486	3,101,782	3,146,326
สหกรณ์ร้านค้า	746,110	731,042	735,664	704,185	642,782	641,399	645,544	643,391	655,388	625,891
สหกรณ์บริการ	448,630	461,104	473,218	482,114	482,806	484,943	489,829	486,163	481,761	485,034
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	647,638	710,812	734,789	806,452	792,695	784,736	803,111	797,953	798,572	796,575
รวมทั้งประเทศ	11,111,117	11,275,804	11,470,013	11,487,227	11,447,405	11,574,271	11,636,166	11,457,071	11,433,440	11,363,895
อัตราเพิ่ม/ลด (%)	2.62	1.48	1.72	0.15	-0.35	1.11	0.53	-1.54	-0.21	-0.61

หมายเหตุ : จำนวนสหกรณ์นับเฉพาะสหกรณ์ที่มีสถานะ Active (ยังไม่เริ่มดำเนินการและดำเนินการ)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-6 อัตราเพิ่ม/ลด (%) ของสมาชิกสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-10 สัดส่วนการรับจดทะเบียนสหกรณ์ต่อการเลิกสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ ปี 2564

ประเภทสหกรณ์	จดทะเบียน จัดตั้งสหกรณ์	เลิกสหกรณ์	ผลต่างระหว่าง จดทะเบียนกับเลิกสหกรณ์	สัดส่วนจดทะเบียน ต่อเลิกสหกรณ์
สหกรณ์ภาคการเกษตร	11	115	-104	1 : 10.45
สหกรณ์การเกษตร	11	110	-99	1 : 10
สหกรณ์ประมง	0	1	-1	N/A
สหกรณ์นิคม	0	4	0	N/A
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	34	54	-20	1 : 1.59
สหกรณ์ออมทรัพย์	9	10	-1	1 : 11
สหกรณ์ร้านค้า	0	5	-5	N/A
สหกรณ์บริการ	20	35	-15	1 : 1.75
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	5	4	1	1 : 0.80
รวม	45	169	-124	1 : 3.76

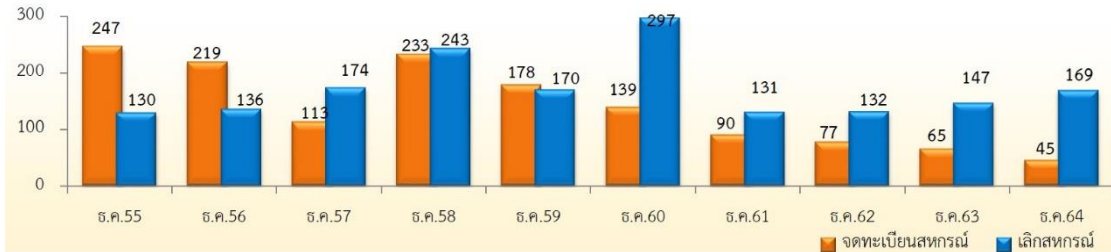
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ตารางที่ 3-11 สัดส่วนการรับจดทะเบียนสหกรณ์ต่อการเลิกสหกรณ์ ปี 2555 - 2564

ปี พ.ศ.	จดทะเบียน จัดตั้งสหกรณ์	เลิกสหกรณ์	สัดส่วนจดทะเบียน ต่อเลิกสหกรณ์
ปี 2555 (31 ธ.ค. 55)	247	130	1 : 0.53
ปี 2556 (31 ธ.ค. 56)	219	136	1 : 0.62
ปี 2557 (31 ธ.ค. 57)	113	174	1 : 1.54
ปี 2558 (31 ธ.ค. 58)	233	243	1 : 1.04
ปี 2559 (31 ธ.ค. 59)	178	170	1 : 0.96
ปี 2560 (31 ธ.ค. 60)	139	297	1 : 2.14
ปี 2561 (31 ธ.ค. 61)	90	131	1 : 1.46
ปี 2562 (31 ธ.ค. 62)	77	132	1 : 1.71
ปี 2563 (31 ธ.ค. 63)	65	147	1 : 2.26
ปี 2564 (31 ธ.ค. 64)	45	169	1 : 3.76

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-7 เปรียบเทียบสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสหกรณ์กับเลิกสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

แผนภาพที่ 3-8 สัดส่วนสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสหกรณ์ต่อเลิกสหกรณ์ ปี 2555 – 2564

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564

ใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีจำนวนสหกรณ์ (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์)ทั้งสิ้น 7,677 แห่ง อยู่ระหว่างดำเนินการชำระบัญชีเพื่อเลิกสหกรณ์ จำนวน 1,264 แห่ง คงเหลือสหกรณ์ที่อยู่ในระบบ จำนวน 6,413 แห่ง ที่จะสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของสหกรณ์ คือ การช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ทั้งนี้เมื่อจำแนกตามประเภทสหกรณ์คงเหลือ 1. สหกรณ์การเกษตร จำนวน 3,124 แห่ง 2. สหกรณ์ประมง จำนวน 68 แห่ง 3. สหกรณ์นิคม จำนวน 84 แห่ง 4. สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 1,403 แห่ง 5. สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 118 แห่ง 6. สหกรณ์บริการ จำนวน 1,037 แห่ง และ 7. สหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 559 แห่ง

การจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์และการเลิกสหกรณ์ในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 – 2564 สัดส่วนการจดทะเบียนต่อการเลิกสหกรณ์มีจำนวนค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะ ในปี พ.ศ. 2564 มีสัดส่วนการจดทะเบียนต่อการเลิกสหกรณ์ถึง 1 : 3.76 หมายความว่า มีสหกรณ์เกิดขึ้นใหม่เพียงหนึ่งแห่งแต่มีสหกรณ์ที่เลิกกิจการถึงเกือบ 4 แห่ง ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงในการเลิกกิจการสหกรณ์ในประเทศไทย จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริง และปัญหาของสหกรณ์ในประเทศไทยถึงสาเหตุที่ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้

การดำเนินธุรกิจการขายของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่สมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกด้วยการให้บริการด้านหลักๆ เช่น ด้านเงินทุน การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิต และการส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อให้มีการกินดี อยู่ดี มีสันติสุขในหมู่สมาชิก

การดำเนินธุรกิจการขายสหกรณ์จะดำเนินการตั้งแต่การรวบรวม การเก็บรักษา การตัดคุณภาพ การแปรรูปและการตลาด ดังนี้

1. การรวบรวม สหกรณ์มีวิธีการรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรจากสมาชิก 3 วิธี

1.1 การซื้อขาย สหกรณ์จะจ่ายเงินสดแก่สมาชิกทันทีเมื่อส่งมอบสินค้าตามราคา ที่ซื้อขายในขณะนั้น

1.2 การฝากขาย สหกรณ์เพียงแต่เป็นตัวแทนขายผลผลิตของสมาชิกแต่ละครั้ง และจ่ายตามราคาที่ยขายได้จริงให้แก่สมาชิก โดยหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานของสหกรณ์บ้าง

1.3 การรวมกันขายหรือกงสี หมายถึง การรวบรวมสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกเข้ากองกลางและสหกรณ์จ่ายราคาเฉลี่ยที่ได้รับจากการขายสินค้าทางการเกษตรเหล่านั้น ในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ให้แก่สมาชิกโดยหักค่าใช้จ่ายเฉลี่ยออกก่อน การจ่ายราคาเฉลี่ยให้แก่สมาชิกนี้ โดยปกติถือตามคุณภาพที่กำหนดไว้ ลักษณะสำคัญของกงสีอยู่ที่ว่าสินค้าทางการเกษตร จากที่รวมเข้ากองสินนั้นเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่สหกรณ์และสหกรณ์อาจจ่ายราคาเพียงส่วนหนึ่ง ให้แก่สมาชิกในเวลาส่งมอบ สหกรณ์จัดการขายสินค้าทางการเกษตรจากสมาชิกผู้ผลิตหลายคน ซึ่งประกันนั้นเป็นจำนวนรวมอันเดียวกันแล้วแจกจ่ายที่ได้รับให้แก่สมาชิกตามจำนวนและคุณภาพ ของสินค้าทางการเกษตรโดยหักค่าใช้จ่ายและเงินสำรองตลอดจนรายการหักอื่นๆ ออกแล้ว

2. การขาย การตลาดภายในประเทศ สหกรณ์อาจหาตลาดและขายเอง หรือมอบให้ ชุมชนสหกรณ์จัดการขาย ส่วนตลาดต่างประเทศมอบให้ชุมชนสหกรณ์ระดับชาติเป็นผู้จัดการขาย

3. การแปรรูป เพื่อประโยชน์ในการขายผลผลิตการเกษตรของสมาชิกให้ได้ราคาดี สหกรณ์อาจมีโรงงานแปรรูปตามความจำเป็น เช่น โรงสีข้าว โรงงานผลิตไบโชา โรงงานผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น

สหกรณ์การเกษตรมีความสำคัญอย่างมากต่อการตลาดสินค้าเกษตรกรรม โดยเฉพาะ สหกรณ์การเกษตรที่มีจำนวนสมาชิกมากๆ ก็จะสามารถจัดหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรมาให้สมาชิกกู้ยืม เป็นการช่วยเพิ่มด้านผลผลิตและขณะเดียวกันอำนาจการต่อรองก็มีมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะปริมาณ ของสินค้าเป็นตัวทำให้สหกรณ์การเกษตรมีอำนาจการต่อรองมากขึ้น โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตร ที่สามารถขยายกิจกรรมถึงขั้นแปรรูปหรือมีเงินทุนมากพอในการสร้างโรงผลิตเพื่อเก็บรวบรวมผลผลิต และตั้งราคาอโรให้ราคาดีจึงจะขาย จะมีผลทำให้ได้เปรียบด้านการตลาดอย่างมาก

สรุป

การดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย สามารถขอจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ และดำเนินกิจการได้ภายใต้กรอบแห่งกฎหมายทั้งปวง แต่ต้องไม่ขัดกับข้อบังคับสหกรณ์และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 “สหกรณ์” ตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของสหกรณ์ บริหารงานโดยคณะกรรมการของสหกรณ์นั้นๆ ผ่านการคัดเลือก มีหน้าที่จัดจ้างผู้จัดการที่มีความรู้ความสามารถมาดำเนินธุรกิจ เพื่อช่วยเหลือ กิจการสหกรณ์ด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม หรือ ที่รู้จักกันดีในตำแหน่ง ผู้จัดการสหกรณ์ ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติ คือ มีความสามารถซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง และมีความรู้ในหลักการวิธีการ สหกรณ์ และสามารถได้รับการตรวจสอบจากสมาชิกในสหกรณ์ตามระเบียบปฏิบัติ โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมกันตรวจสอบผลการดำเนินงานของผู้จัดการ

สหกรณ์แตกต่างจากธุรกิจ หลักๆ อื่นคือ สหกรณ์ ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม แต่ธุรกิจอื่นตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไร สหกรณ์เป็นองค์กรของผู้มีกำลังทรัพย์น้อย ไม่อาจถือเอาทุนเป็นหลักในการรวมได้ ในขณะที่ธุรกิจอื่นต้องการรวมทุนในการดำเนินงานให้มากสหกรณ์ถือหลักการรวมคนจึงให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคลเป็นสำคัญ สมาชิกของสหกรณ์ทุกคนไม่ว่าจะถือหุ้นมากหรือน้อย จึงมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนให้สหกรณ์ได้คนละหนึ่งเสียงเหมือนกันหมด ธุรกิจอื่น ถือเอามูลค่าหุ้น เป็นสิทธิในการออกเสียง นอกจากนี้ สหกรณ์แบ่งคืนตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่สมาชิกทำกับสหกรณ์ แต่ธุรกิจอื่นแบ่งตามจำนวนหุ้นที่ถือ

ในปัจจุบัน จำนวนของสหกรณ์ที่มากที่สุดคือ สหกรณ์การเกษตร รองลงมาคือ สหกรณ์ ออมทรัพย์ และ สหกรณ์บริการ ตามลำดับ ซึ่งจากข้อมูลที่ศึกษา พบว่า จำนวนของสหกรณ์มีจำนวนลดลงมาตั้งแต่ ปี 2558 ถึง 2564 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 4

แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่

ผลกระทบจากสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อสหกรณ์ภาคการเกษตร

การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ภายนอก หรือความท้าทายต่อการปรับตัวของคน สังคม และองค์กร เช่น การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมรูปแบบใหม่ การบริหารจัดการ การเงิน การผลิต การตลาดสมัยใหม่ สภาพแวดล้อมกลไกด้านการแข่งขันมีความรุนแรง รวดเร็ว เท่าทันยาก ราคาผลผลิตทางการเกษตรหลักขึ้นอยู่กับตลาดโลกหรือตลาดภายนอกเป็นส่วนใหญ่ จำนวนผู้สูงอายุ มีมากขึ้น สังคมไร้เงินสด ทศนคติ และพฤติกรรมของคนไทยเก่งแบบรายเดี่ยว การรวมกลุ่มกันเก่งทำได้ยากและขาดประสิทธิภาพต้องใช้ระยะเวลา และการกีดกันทางการค้า สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง อาจส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ พิจารณาใน 4 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1. มาตรการการกีดกันทางการค้า (มาตรการภาษีและไม่ใช้ภาษี)
2. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)
3. สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)
4. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

1. มาตรการการกีดกันทางการค้า (มาตรการภาษีและไม่ใช้ภาษี)

ในระบบการค้าระหว่างประเทศภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) มุ่งให้ประเทศสมาชิก ดำเนินนโยบายการค้าเสรี ลดอุปสรรคทางการค้า ที่มีอยู่เน้นการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันระหว่างประเทศคู่ค้า สนับสนุนการแข่งขันที่เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศให้หมดไปเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เนื่องจากแต่ละประเทศมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม นโยบายทางการเมือง มาตรฐาน ความเป็นอยู่ของพลเมือง และอำนาจในการเจรจาต่อรองที่แตกต่างกัน ทำให้ประเทศต่างๆ ยังต้องมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกป้องการเสียผลประโยชน์ จากการปล่อยให้มีการนำเข้าส่งออกอย่างเสรีต่อไป มาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

1.1 มาตรการทางภาษี (Tariff Barriers หรือ TB) เป็นมาตรการที่ใช้กำแพงภาษี เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า โดยภาษีที่ใช้อยู่มีอยู่ด้วยกันหลายแบบ เช่น ภาษีเก็บตามสภาพ (Specific Tax) ภาษีที่จัดเก็บตามราคา (Ad Valorem Tax) ภาษีที่จัดเก็บแบบผสม (Combination Tax) เป็นต้น

การตั้งกำแพงภาษี (Tariff Wall) เป็นวิธีการที่ใช้กันมาโดยตลอด ประเทศต่างๆ มักตั้งภาษีศุลกากรไว้สูงเพื่อกีดกันสินค้าจากต่างประเทศ ผลจากการจัดเก็บภาษีศุลกากร ทำให้ราคาสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้ปริมาณความต้องการบริโภคของ สินค้าชนิดนั้น

ลดลง โดยผู้บริโภคมักจะหันมาบริโภคสินค้าในประเทศที่สามารถทดแทนกันได้ ทำให้อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าทดแทนประเภทเดียวกันภายในประเทศมีการขยายตัวขึ้น เช่น กรณีสงครามการค้าสหรัฐ-จีน

สงครามการค้าสหรัฐ-จีน (US-China Trade War) ทรัมป์กล่าวหาว่าจีนฉกฉวยเทคโนโลยีของเอกชนอเมริกันเอาไปต่อยอด เพื่อก้าวขึ้นเป็นหมายเลขหนึ่งของโลกในอีกไม่กี่ทศวรรษข้างหน้า อเมริกากำลังหวาดระแวงจีน ไม่เฉพาะแต่ด้านการค้า หากยังรวมถึงมิติของ การลงทุนด้วย เนื่องจากในระยะหลังปักกิ่งใช้วิสาหกิจของรัฐบาลเป็นกองหน้าเข้าไปลงทุนในสหรัฐฯ ใช้เงินของรัฐซื้อเทคโนโลยีอเมริกัน แม้มีราคาสูงลิบลัวในแบบที่เอกชนจีนไม่อาจซื้อได้

สหรัฐฯจึงเรียกเก็บภาษีนำเข้า 1,102 รายการ จากจีนถึง 25% ในสินค้าจำพวก เครื่องจักร อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ไฮเทคประเภทต่างๆ เช่น ยานยนต์ ฮาร์ดไดรฟ์คอมพิวเตอร์ และแอลอีดี ส่วนจีนตอบโต้ด้วยมาตรการเดียวกัน โดยเรียกเก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ 128 รายการ ถึง 25% ในสินค้าจำพวก ยานยนต์ และผลผลิตทางการเกษตร

สงครามการค้าสหรัฐฯ กับคู่ค้าในส่วนของ การขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าเกษตร ในกลุ่มสินค้าเกษตร กระทรวงพาณิชย์วิเคราะห์ว่า ไทยมีโอกาสส่งออกสินค้าเกษตรไปจีนได้เพิ่มขึ้น เพื่อทดแทนสินค้าของสหรัฐฯ เช่น กากเหลือจากการผลิตสตาร์ช ข้าว ผลไม้สดและแห้ง โดยเฉพาะพวกส้ม และพบว่าสินค้ากากเหลือจากการผลิตสตาร์ช เศษที่ได้จากการต้มกลั่น เป็นสินค้าที่มีโอกาสทำตลาดมากที่สุดในกลุ่มนี้เนื่องจากเป็นสินค้าที่จีนนำเข้าจากสหรัฐฯ เกือบทั้งหมด และผลจากการที่จีนขึ้นภาษีผลไม้ที่นำเข้าจากสหรัฐฯ เช่น เซอร์รี่ ส้ม องุ่น แอปเปิ้ล และพลัม ทำให้ผลไม้จากสหรัฐฯ มีราคาสูงขึ้น ทำให้ผู้บริโภคจีนอาจหันมาเลือกบริโภคผลไม้ชนิดอื่นที่มีราคาถูกกว่าแทน จึงเป็นโอกาสของผลไม้ไทยที่จะส่งออกไปจีนเพิ่มขึ้น เช่น มังคุด มะม่วง และสับปะรด เป็นต้น แต่มีสินค้าจากสหรัฐฯ ที่ต้องเฝ้าระวังและอาจไหลเข้าไทย เช่น ถั่วเหลือง ข้าวสาลีและเมสลิน แอปเปิ้ล และลูกแพร์ โดยเฉพาะถั่วเหลืองที่จีนขึ้นภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ เมื่อจีน ลดนำเข้าจากสหรัฐฯ ก็จะมีแนวโน้มนำเข้าจากบราซิลแทน อาจทำให้บราซิลซึ่งเป็นแหล่งนำเข้า ถั่วเหลืองอันดับ 1 ของไทยส่งออกมาไทย จึงเป็นโอกาสของสหรัฐฯ ที่จะเพิ่มส่วนแบ่งตลาดในไทย

สงครามการค้าในส่วนของ การขึ้นภาษีสินค้าเกษตรนั้น คู่ค้าสหรัฐฯ ได้ขึ้นภาษีตอบโต้หลังจากที่สหรัฐฯ ขึ้นภาษีนำเข้าเหล็กและอะลูมิเนียม โดยจีนขึ้นภาษี 25% เช่น ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวสาลีและเมสลิน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เมล็ดซอร์กัม แป้งข้าวโพด แป้งธัญพืช ถั่ว เช่น อัลมอนต์ พิตาชิโอ มะม่วงหิมพานต์ แมคคาดาเมีย และวอลนัท ผักและผลไม้ เช่น ส้ม/แมนดาริน เซอร์รี่ องุ่น แอปเปิ้ล ลูกแพร์ สตอเบอร์รี่ พรุณ มะม่วง มะพร้าว สับปะรด ฝรั่ง แตงโม มะนาว แครอท กะหล่ำ บร็อคโคลี่ ฟักทอง ผักกาดหอม หน่อไม้ฝรั่ง เห็ด หอมหัวใหญ่ และกระเทียม และกากเหลือจากการผลิตสตาร์ช ขณะที่อยู่ขึ้นภาษี 25% ในสินค้าข้าว ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และ ถั่วแดง ตุรกีขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าข้าว และถั่วประเภทต่างๆ จากสหรัฐฯ อัตรา 20% และ 5%ตามลำดับ แคนาดาขึ้นภาษีนำเข้าสินค้ากาแฟคั่วจากสหรัฐฯ ในอัตรา 10% ตลาดสหภาพยุโรป (อียู) ขึ้นภาษีกับสหรัฐฯ ข้าวโพดหวานมีโอกาสส่งออกเพิ่มขึ้น

1.2 มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers หรือ NTBs) เป็นการ กำหนด กฎเกณฑ์ระเบียบ มาตรการต่างๆ ที่มีใช้มาตรการทางภาษีเพื่อการนำเข้าสินค้าจาก ต่างประเทศ เช่น

1.2.1 การควบคุมสินค้า (Protection Trade Policy) เป็นการควบคุม การส่งออก สินค้าและควบคุมการนำเข้าสินค้าบางชนิด ดังนั้น หากต้องการนำเข้าหรือส่งออก สินค้าชนิดนั้น จำเป็นต้องขออนุญาตจากทางการก่อน หรืออาจเป็นการกำหนดโควตาการนำเข้า และส่งออกสินค้า บางชนิดไว้ โดยการควบคุมสินค้าเหล่านี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน ดังนี้

1.2.1.1 การควบคุมสินค้าส่งออก เพื่อให้สินค้าชนิดนั้นสามารถตอบสนอง ต่อความต้องการใช้ในประเทศอย่างเพียงพอ และรักษาระดับราคาสินค้าภายในประเทศ มิให้สูงเกินไป

1.2.1.2 การควบคุมสินค้านำเข้า เพื่อแก้ไขดุลการค้าที่ขาดดุล รวมทั้ง เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าในประเทศในระยะเริ่มแรกให้สามารถแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้

1.2.2 เงินอุดหนุน (Subsidies) เป็นการให้ความคุ้มครองอุตสาหกรรม ในประเทศให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ โดยการให้สิทธิพิเศษทางภาษีต่างๆ เช่น ลดภาษี การนำเข้าวัตถุดิบ ลดอัตราค่าขนส่งเป็นกรณีพิเศษ การให้สินเชื่อในอัตราภาษีต่ำ เป็นต้น

1.2.3 การทุ่มตลาด (Dumping) เป็นการตัดราคาสินค้าโดยการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศในราคาที่ต่ำมากๆ จนคู่แข่งไม่สามารถขายได้ในราคาดังกล่าว เนื่องจากต้นทุน การผลิตสูงกว่าราคาขาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดการค้า โดยการทุ่มตลาดนี้ อาจเป็นการทำเพียงชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ ขึ้นอยู่กับนโยบาย แต่ปัจจุบันการค้าโดยการทุ่มตลาดทำได้ยาก เนื่องจากต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO)

1.2.4 การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Exchange Control) โดยการควบคุมให้มีการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้ซื้อ สินค้าที่รัฐบาล แต่ละประเทศเห็นว่าไม่มีความจำเป็น หรือเป็นประเภทที่รัฐบาลห้ามหรือจำกัด การนำเข้า

1.2.5 การห้ามนำเข้าสินค้าจากบางประเทศ เป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดในการ ตอบโต้ทางการค้า โดยรัฐบาลของบางประเทศอาจกำหนดมาตรการการนำเข้าสินค้าบาง ประเภท จากบางประเทศ

2. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

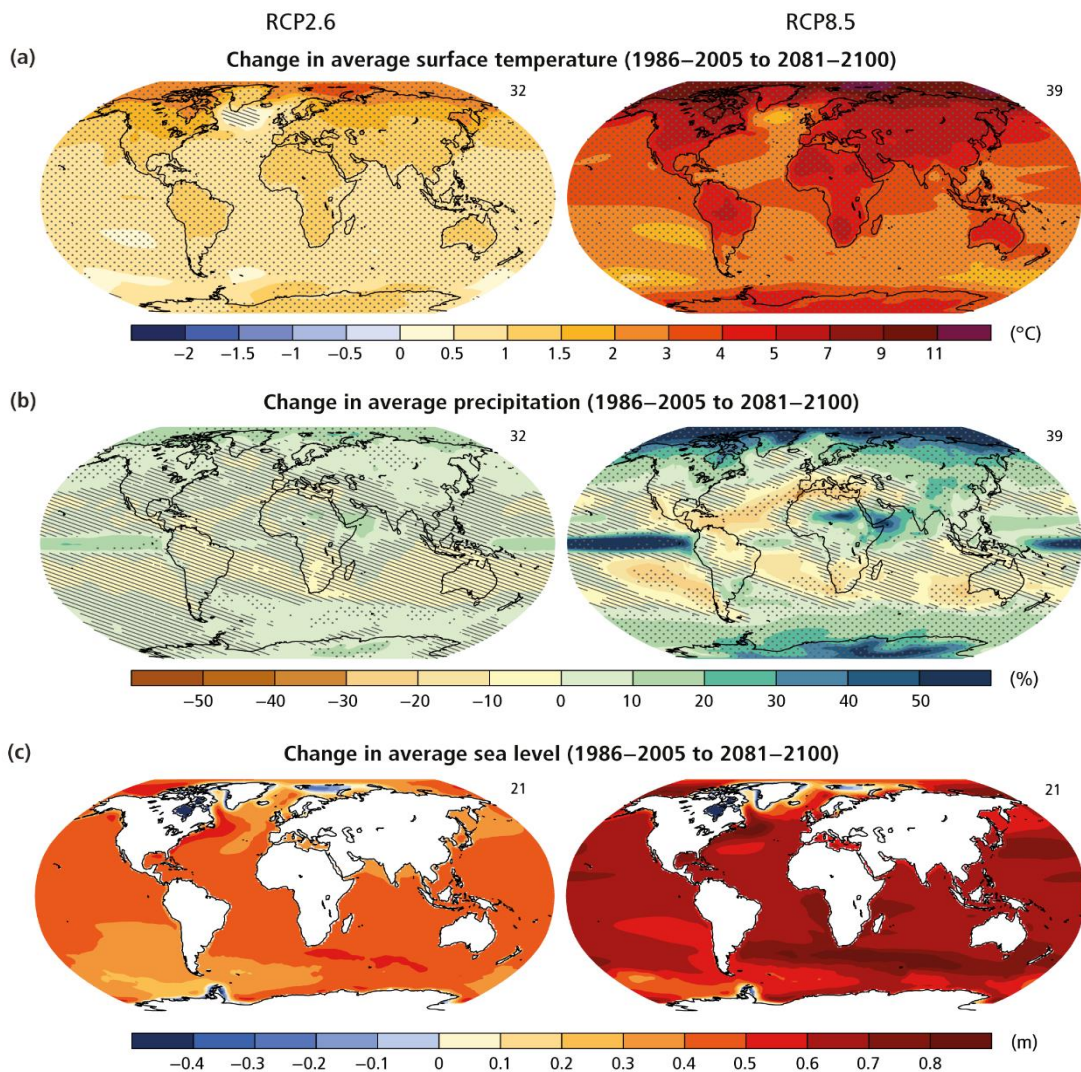
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ในความหมายตามกรอบ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเป็น ผลทางตรงหรือทางอ้อมจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่ทำให้องค์ประกอบของบรรยากาศ เปลี่ยนแปลง ไปความหมายที่ใช้ในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศทั้งที่เกิดขึ้นจากความผันแปรตามธรรมชาติหรือจากกิจกรรมของมนุษย์ ความหมายทาง อนุสัญญาสหประชาชาติ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะอากาศเฉลี่ยในพื้นที่หนึ่งๆ ไม่ว่าจะ เป็น อุณหภูมิ ฝน ลม เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2535 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้มีความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยได้มีการรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และได้มีการประชุมเจรจาในเรื่องนี้เรื่อยมาเป็นประจำทุกปีผ่านเวทีการประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญาฯ การเจรจาเหล่านี้เป็นการเจรจาทางการเมืองที่จะมีการอ้างอิงถึงวิทยาศาสตร์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะจากคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะพิจารณาใน 4 ประเด็น ได้แก่

2.1 แนวโน้มผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก

ผลกระทบจะแตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาคและตามอุณหภูมิที่สูงขึ้น IPCC ได้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการที่อุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2°C และ 4.5°C ดังแผนภาพที่ 4-1 ซึ่งเป็นการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่จะเกิดขึ้นกับอุณหภูมิเฉลี่ยของโลก ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย และระดับน้ำทะเลเฉลี่ย ผลกระทบจะเกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของโลก แต่ระดับและความรุนแรงจะแตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาค ระดับความเสี่ยงและความเปราะบางก็จะแตกต่างกันไปด้วย

แผนภาพที่ 4-1 การเปลี่ยนแปลงต่อระดับน้ำทะเลเฉลี่ยของโลกตามแต่ละภูมิภาค ในระดับ อุณหภูมิสูงขึ้น 2°C และ 4.5°C (เปรียบเทียบระหว่างช่วงพ.ศ. 2529-2548 และ 2624-2634)

ที่มา : IPCC, 2015

ขณะนี้อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นเพียง 1°C เราก็ประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความรุนแรงและมีความถี่มากขึ้นแล้ว ชุมชนต่างๆ ได้รับความเสี่ยง และความเสียหายทั้งต่อชีวิตที่อยู่อาศัย และเศรษฐกิจ ผลกระทบและความเสี่ยงจะยิ่งมากขึ้น รุนแรงขึ้น ขยายวงกว้างขึ้น ทั้งนี้หากประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีการดำเนินการภายใต้สถานการณ์ปกติ (Business as Usual) อุณหภูมิก็จะสูงขึ้นถึง 4.5°C ภายในสิ้นศตวรรษนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม ในขณะที่หากทุกประเทศให้ความร่วมมือและมีความพยายามในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเข้มข้นเราก็อาจจะรักษาอุณหภูมิไม่ให้สูงเกินกว่า 2°C ได้ และจะต้องรับมือและปรับตัวให้อยู่รอดได้ภายใต้โลกที่มีอุณหภูมิสูงขึ้น

2.2 ข้อตกลงปารีส

ข้อตกลงปารีสนับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์สำหรับมวลมนุษยชาติที่เดียว นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศร่ำรวยหรือยากจน ประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนามีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและจัดการกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยทั้ง 195 ประเทศ จะเดินทางมาพัฒนาและการเติบโตของประเทศไปในทิศทางที่ห่างไกลจากการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลและหันมาใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อสร้างเศรษฐกิจและอนาคตสีเขียว พร้อมกับการสร้าง สังคมที่มีภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งในการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จากข้อตกลงปารีส โลกมีเป้าหมายร่วมกันในการจำกัดอุณหภูมิของโลกให้สูงไม่เกิน 2°C โดยมุ่ง ความพยายามที่จะจำกัดอุณหภูมิโลกให้อยู่ที่ 1.5°C การอ้างอิงกับ 1.5°C นี้ ก็ถือเป็นประวัติศาสตร์ ของโลกที่เดียวที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนของประเทศ ยากจนและประเทศที่มีความเปราะบางอย่างมากต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงได้ร่วมกันรับรองเป้าหมายอุณหภูมิที่มีความเข้มข้นนี้ และมีการเสนอให้ IPCC จัดทำรายงานฉบับ พิเศษว่าด้วยผลกระทบจากการที่โลกร้อนขึ้น 1.5°C ข้อตกลงปารีสตระหนักถึงความพยายามในการ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตาม INDCs (Intended Nationally Determined Contributions) นั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้อุณหภูมิโลกอยู่ที่ 1.5°C ได้ จึงได้กำหนดให้ประเทศต่างๆ มีการสื่อสาร และแนวทางการดำเนินการตาม INDCs ในปีพ.ศ. 2563 และทุกๆ 5 ปีหลังจากนั้น เพื่อปรับเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เข้มข้นขึ้น อย่างไรก็ตาม เราเห็นถึงความพยายามและความสมัครใจของประเทศกำลังพัฒนาในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่เราไม่เห็นความเป็นภาคบังคับของประเทศพัฒนาแล้วที่จะเป็นผู้นำในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเข้มข้น

จากข้อตกลงปารีส ทุกประเทศจะมาร่วมกันทบทวนและปรับเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เข้มข้นขึ้นทุกๆ 5 ปี ความแตกต่างในความพยายามระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาไม่ชัดเจน ความรับผิดชอบและการเป็นผู้นำในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศพัฒนาแล้วกำลังเลือนหายไป เป้าหมายระยะยาวในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการกำหนดอุณหภูมิโลกไว้ที่ 1.5°C นี้ กำลังสร้างแรงกระเพื่อมต่ออุตสาหกรรมสกปรก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมฟอสซิล นี่เป็นสัญญาณที่สำคัญและชัดเจนอย่างยิ่งต่อธุรกิจและกลุ่มผู้ลงทุนถึงทิศทางที่จะเดินทางเพื่อให้โลกบรรลุเป้าหมายการจำกัดอุณหภูมิที่เข้มข้นขึ้น ซึ่งมีเพียงทิศทางเดียวเท่านั้น นั่นคือ การเลิกพึ่งพาฟอสซิลโลก เรากำลังเดินทางสู่ทิศทางที่เริ่มต้นแห่งยุคทองของอุตสาหกรรมฟอสซิลแล้ว และนับเป็นครั้งแรกอีกเหมือนกันที่ข้อตกลงปารีสได้ตระหนักถึงความต้องการและความพยายามของประเทศกำลังพัฒนาในการจัดการกับผลกระทบจากโลกร้อน อุณหภูมิที่สูงขึ้นในขณะนี้ได้ก่อให้เกิดความเสี่ยงและอันตรายอย่างมากแล้วต่อประเทศยากจนและประเทศที่เปราะบางที่สุด อีกทั้งยังได้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงอย่าง ชัดเจนของความจำเป็นและความต้องการอย่างเร่งด่วนในการปรับตัวกับอุณหภูมิที่สูงขึ้น นอกจากนี้ หากความพยายามในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินการเพื่อการปรับตัวประสบความสำเร็จล้มเหลวจะก่อให้เกิดความสูญเสียและความเสียหายขึ้น ชุมชนจะประสบกับการสูญเสียทรัพย์สิน ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ สูญเสียแผ่นดินอย่างถาวร วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต

หายไป และแม้กระทั่งสูญเสียชีวิต ปารีสได้บรรจุเรื่องการสูญเสียและความเสียหาย (Loss and Damage) ไว้เป็นหนึ่งในมาตราแยกออกจากเรื่องการปรับตัว

ข้อตกลงปารีสได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกัน (ก่อนที่ความสูญเสียและความเสียหายจะเกิดขึ้น) พร้อมจัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดการการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ไม่มี การพูดถึงการชดเชย (เมื่อเกิดความสูญเสียและเสียหายขึ้น) และความรับผิดชอบทางกฎหมายอย่างเป็นทางการของประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงที่เป็นสาเหตุให้เกิดความสูญเสียและความเสียหาย การบรรจุเรื่องการสูญเสียและความเสียหายไว้เป็นอีกหนึ่งมาตรานี้ ก็นับว่าเป็นจุดเปลี่ยน ที่สำคัญต่อแนวทางต่อไปที่ประชาคมโลกจะได้ร่วมมือกันเตรียมการและตอบสนองต่อเหตุการณ์รุนแรงทางสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการเจรจาในรายละเอียดต่อไปในเรื่องการเงินประเทศ พัฒนาแล้วจะให้การสนับสนุนด้านการเงินปีละ 100 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ไปจนถึงปี พ.ศ. 2568 แต่ข้อตกลงปารีสกลับแสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการของประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากจะไม่มี ความเข้มข้นในการบังคับให้ประเทศพัฒนาแล้วสนับสนุนด้านการเงินต่อไปภายหลังจากปีพ.ศ. 2568 แล้ว ข้อตกลงปารีสกลับมีความยืดหยุ่นในเรื่องการเงินเพื่อการจัดการกับโลกร้อน โดยให้มีการกำหนดเป้าหมายการเงินใหม่หลังจากนั้น และไม่ระบุว่าใครจะเป็นผู้สนับสนุน และในขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามาช่วยเรื่องการเงินด้วย โดยความสมัครใจ แม้จะเป็นความสมัครใจแต่ก็นับเป็นการเริ่มดึงให้ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อเรื่องการเงินด้วย จากเป้าหมายปารีสที่ต้องการให้มีการไหลเวียน ของเงินเพื่อให้อุณหภูมิของโลกอยู่ที่ 1.5°C เรากลับยังไม่เห็นความชัดเจนถึง การเงินที่คาดการณ์ ได้ในอนาคต การรักษาอุณหภูมิที่ 2°C และ 1.5°C จากปารีสส่งสัญญาณสำคัญต่อการเลิกพึ่งพา เชื้อเพลิงฟอสซิลแล้วหันมาใช้พลังงานหมุนเวียน และส่งสัญญาณถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมี การจัดการความเสี่ยงและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะความเสี่ยงและความรุนแรงจะยิ่งมากขึ้นเมื่ออุณหภูมิโลกสูงขึ้นไปจากระดับที่เป็นอยู่ขณะนี้ แต่ยังไม่มีความชัดเจนและขาดความเป็นธรรมในเรื่องกลไกที่จะตอบรับกับสัญญาณดังกล่าว ความรับผิดชอบต่อเป็นธรรมจากประเทศพัฒนาแล้วกำลังแผ่วลง โดยเฉพาะเรื่องความเข้มข้นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการสนับสนุนด้านการเงิน ในขณะที่การดำเนินการและความสมัครใจในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อประเทศกำลังพัฒนา กำลังมีความชัดเจนขึ้น เราเริ่มมองเห็นความรับผิดชอบที่มากขึ้นจากประเทศกำลังพัฒนา

หากโลกเราดำเนินการตามแบบปกติ โดยไม่มีการดำเนินการใดๆ เลย เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อุณหภูมิของโลกจะสูงถึง 4.5°C จากการดำเนินการตาม INDCs เราก็ยัง เดินหน้าสู่อุณหภูมิที่สูงถึง 3.5°C แต่หากทุกประเทศมีเป้าหมายระยะเวลาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สูงสุดร่วมกันในปีพ.ศ. 2573 แล้วหลังจากนั้นลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงอย่างมากและต่อเนื่อง โลกเราก็จะมีอุณหภูมิสูงขึ้น 2.7°C และหากเราต้องการบรรลุการรักษาอุณหภูมิไม่เกิน 1.5°C นั่นคือ ประเทศพัฒนาแล้วจะต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงอย่างมหาศาลในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุดได้ภายในไม่เกินปีพ.ศ. 2568 และลดการ

ปล่อยก๊าซ เรือนกระจกลงอย่างต่อเนื่องหลังจากนั้น และข้อตกลงปารีสจะต้องสร้างให้เกิดความเข้มข้นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งการสนับสนุนต่างๆ ให้ได้อย่างแท้จริง

2.3 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย

รายงานความก้าวหน้าของการลดก๊าซเรือนกระจกฉบับล่าสุดที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) ส่งถึงสำนักเลขาธิการ UNFCCC เมื่อวันที่ 25 ธ.ค. 2563 ระบุว่าในปี 2559 ประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกราว 354 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ ขณะที่ป่าไม้และการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถดูดกลับก๊าซเรือนกระจกได้ราว 91 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิของไทยอยู่ที่ 263 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ จากการจัดลำดับขององค์กร Climate Watch ในปี 2561 ไทยเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก หรือคิดเป็นปริมาณ 0.8% ของก๊าซเรือนกระจกที่มีการปล่อยทั่วโลก ส่วนประเทศที่ปล่อยมากเป็นอันดับ 1 ของโลกคือจีนที่ (19.19%) รองลงมาคือสหรัฐอเมริกา (18.13%) แหล่งที่มาของก๊าซเรือนกระจกของไทย 4 อันดับแรก คือ ภาคพลังงาน (253 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ต่อปี) ซึ่งคิดเป็น 70% ของปริมาณก๊าซเรือนกระจกทั้งหมดของไทย ตามด้วยภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะนาข้าวและการทำปศุสัตว์ (52 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์) ภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการผลิตซีเมนต์ (31 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์) และภาคของเสีย (17 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์) ประเทศต่างๆ ในยุโรปและสหรัฐฯ ต่างเอาใจริงในเรื่องการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ถ้าหากไทยไม่ปรับตัวเพื่อดำเนินการในทิศทางนี้ เราอาจจะโดนกีดกันด้านการค้าผ่านการเก็บภาษีคาร์บอน

หลังจากไทยเข้าร่วมความตกลงปารีสว่าด้วยการควบคุมอุณหภูมิของโลกไม่ให้สูงเกิน 2°C และการจำกัดปริมาณก๊าซเรือนกระจก ไทยก็เริ่มดำเนินมาตรการต่างๆ ตามพันธสัญญา ซึ่งจากการประเมินเมื่อปี 2562 พบว่าไทยสามารถลดก๊าซเรือนกระจกจากภาคพลังงานและการขนส่งได้ 64.2 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์จากปีฐานในปี 2548 หรือลดลง 17.5% จากปริมาณที่ปล่อยในปี 2548 ซึ่งถือว่าบรรลุเป้าหมายในระยะแรก แต่สิ่งที่ท้าทายในขณะนี้คือการบรรลุเป้าหมายในระยะที่ 2 ซึ่งรัฐบาลไทยได้กำหนดไว้ว่าจะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ 20-25% จากปีฐาน 2548 หรือคิดเป็น 111-139 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ ภายในปี 2573 และที่ยากยิ่งขึ้นไปอีกขั้นหนึ่งคือความตกลงปารีสกำหนดให้ประเทศที่ร่วมลงนามปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ภายในปี ค.ศ.2050 หรือภายในครั้งแรกของศตวรรษนี้

เพื่อที่จะลดก๊าซเรือนกระจกให้ได้ตามเป้าหมายที่แสนท้าทายนี้ ทางกรมไทยได้จัดทำแผนปฏิบัติการลดก๊าซเรือนกระจก 2564-2573 ขึ้น ซึ่งจะไปเสนอต่อนานาชาติ เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นของไทยในการลดก๊าซเรือนกระจก ซึ่งแผนนี้เน้นการลดก๊าซเรือนกระจกใน 3 สาขาหลักคือ 1. พลังงานและขนส่ง เช่น เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไฟฟ้า ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานทดแทนในครัวเรือน อาคาร อุตสาหกรรม และการคมนาคมขนส่ง 2. อุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ เช่น มาตรการทดแทนการใช้ปูนเม็ด ปรับเปลี่ยนชนิดสารทำความเย็น 3. การจัดการของเสีย เช่น ลดปริมาณขยะ เพิ่มการรีไซเคิลเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสีย และผลิตก๊าซชีวภาพจากน้ำเสียอุตสาหกรรม

2.4 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อประเทศไทย

AR5 (The IPCC Fifth Assessment Report) ระบุว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหนึ่งในสองภูมิภาคของโลกสองแห่งที่เปราะบางที่สุดต่อปัญหาน้ำท่วม นอกจากนี้ ภูมิภาคนี้ อาจต้องเผชิญแนวโน้มที่หยาดน้ำฟ้าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งปรากฏการณ์หยาดน้ำฟ้าสุดโต่ง บวกกับการประเิมในขอบเขตภูมิภาคเอเชียที่ว่า อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นน่าจะส่งผลต่อการผลิตข้าว ัญพืช ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เปราะบางเป็นอย่างยิ่งต่อความเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศต่อประชากรที่เป็นกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน นักเรียน ผู้พิการ ตลอดจนสตรีที่มีความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญผลกระทบ โดยตรง อาทิ อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นกับผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุและเด็ก หรือในสถานการณ์ภัยพิบัติที่คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบหนักหน่วงที่สุด เพราะความสามารถในการช่วยตัวเองที่จำกัด หรืออาจไม่มีเลย เป็นต้น เกษตรกรขนาดเล็กหรือเกษตรกรรายย่อย ทั้งรายครอบครัว และอยู่ร่วมกัน เป็นชุมชน ผู้มีที่ดินจำกัด สภาพที่ดินและการใช้ประโยชน์ขาดความยืดหยุ่น และระบบการเพาะปลูก ไม่หลากหลาย เช่น ทำนาปีอย่างเดียว หรือต้องพึ่งพาชลประทาน เป็นต้น ก็จัดเป็นกลุ่มเสี่ยงจาก ปรากฏการณ์น้ำท่วมหรือภัยแล้ง ขาดความมั่นคงในอาหาร ผู้ที่มีอาชีพหรือวิถีชีวิตที่ยังพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตป่าที่ทำไร่หมุนเวียน ชาวบ้านที่เก็บผลผลิตจากป่า (Non-timber Forest Products) ชาวประมงขนาดเล็กหรือประมงพื้นบ้าน ทั้งประมงชายฝั่งและ ประมงน้ำจืด โดยที่ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้เป็นเสมือนผลิตผลของระบบนิเวศ อาทิ ป่าบก ป่าชายเลน แม่น้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งอ่อนไหวต่อผลกระทบจากภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงคนเหล่านี้ ก็นับเป็นกลุ่มเปราะบางเช่นกัน

3. สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)

สังคมสูงวัยเป็นสถานการณ์ของหลายประเทศกำลังเผชิญ ซึ่งขณะนี้ประชากรโลก ได้กลายเป็นสังคมผู้สูงวัยแล้ว โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 901 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด ภูมิภาคอาเซียน ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 55 ล้านคน คิดเป็น ร้อยละ 9 ส่วนประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 16 เป็นอันดับที่สองของกลุ่มอาเซียน โดยไทย เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Aging Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 กล่าวคือ 1 ใน 10 ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และคาดว่าประเทศไทยจะเป็น “สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่” (Super-aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578 โดยประมาณการว่า จะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าการเปลี่ยน ระดับที่รวดเร็วมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ

3.1 คำนิยาม

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older Person) หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปและได้แบ่งระดับ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

3.1.1 ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หมายถึง สังคมหรือ ประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากร

อายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศ นั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

3.1.2 ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

3.1.3 ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ในช่วงปี 2001-2100 เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้าน การแพทย์ การโภชนาอาหาร สำหรับประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ สรุปว่าไทยกำลังก้าวเข้าสู่ สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2005 (2548) โดยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในช่วงปี 2024-2025 คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2583 (ค.ศ. 2040) ประชากรวัยทำงานในประเทศไทยจะลดลงกว่าร้อยละ 10 จึงเป็นที่จับตามองของธนาคารโลก เนื่องจากประเทศไทยถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่อยู่ในระดับรายได้ปานกลาง อีกทั้งการออมเงินและการออมในรูปแบบต่างๆ ของคนไทยยังต่ำมาก ทั้งหลักประกันด้านรายได้ รายเดือนของผู้สูงอายุในรูปแบบของ “เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” จำนวน 600-1,000 บาทต่อเดือนนั้นไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อการยังชีพ

แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทั่วโลก โดยเริ่มจากประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีและตามมาด้วยประเทศกำลังพัฒนา เมื่อมีผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้ปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงานลดลง การออมลดลง รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นเพื่อดูแลและปฐมพยาบาลผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้การลงทุนลดลง รายได้ประชาชาติลดลง ทั้งนี้การที่แรงงานลดลงอาจแก้ไขโดยการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานคนหรือใช้แรงงานต่างด้าว ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานมากขึ้น หากไม่มีการเตรียมความพร้อมการจัดสรรทรัพยากรแรงงานที่จะลดลง จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้รายได้ประชาชาติลดลงได้ ดังนั้นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไปมีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากขึ้น ย่อมทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

3.2 ผลกระทบจากโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนแปลง

3.2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

3.2.1.1 ทางด้านการผลิต เมื่อโครงสร้างของประชากรเปลี่ยนไป มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้น ขณะที่วัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลงจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการผลิต ทำให้การผลิตและกำลังแรงงานน้อยลง ผลิตภาพการผลิตลดน้อยลงหรืออุปทานแรงงานลดลง ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้ค่าแรงสูงขึ้นได้หรือเกิดการขาดแคลนแรงงาน ทั้งนี้อาจแก้ไขปัญหาคาดแคลน

แรงงานโดยการใช้เครื่องมือเครื่องจักรหรือนำเทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงานคน หรือการนำเข้าแรงงานต่างด้าวซึ่งจะส่งผลทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวมากขึ้น

3.2.1.2 ทางด้านการลงทุนและการออม เมื่อมีวัยผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการลงทุนน้อยลง วัยสูงอายุหรือวัยเกษียณขาดรายได้หรือมีรายได้น้อยลง ทำให้มีการออมลดลง ในขณะที่วัยทำงานต้องรับภาระมากขึ้นทำให้มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้มีเงินออมน้อยลง และเงินลงทุนลดลง สำหรับภาครัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการ มากขึ้นเพื่อบริการสังคมทางด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ทำให้การลงทุนและการออมของประเทศลดลง

3.2.1.3 ทางด้านผลผลิตหรือรายได้ประชาชาติ สัดส่วนผู้สูงอายุ มากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) หรือรายได้ประชาชาติน้อยลง และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลง ผลผลิตภาพการผลิตลดลง

3.2.1.4 ทางด้านการคลัง งบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นภาครัฐ จำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุข การแพทย์ บริการสังคมแก่ผู้สูงอายุมากขึ้น และต้องเพิ่มงบประมาณรายจ่ายเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้ถูกทอดทิ้งมากขึ้น ขณะที่งบประมาณรายได้น้อยลง เก็บภาษีรายได้น้อยลง เนื่องจากมีวัยผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีสัดส่วนที่มากขึ้น

3.2.2 ผลกระทบทางด้านสังคม

3.2.2.1 ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง การที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องทำงานมากขึ้นและต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น บางครั้งอาจทำให้ผู้สูงอายุขาดความอบอุ่นหรืออาจถูกทอดทิ้ง

3.2.2.2 ปัญหาทางด้านสภาพจิตใจ เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ ไม่ได้ ทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา ไม่ภาคภูมิใจเหมือนเป็นภาระกับลูกหลาน อาจรู้สึกน้อยใจ ซึมเศร้า จึงจำเป็นต้องมีคนดูแลเอาใจใส่

3.2.2.3 ปัญหาสุขภาพร่างกาย ตามปกติผู้สูงอายุจะมีสุขภาพ ร่างกายเสื่อมโทรมไม่แข็งแรง จึงจำเป็นต้องมีผู้ดูแลเอาใจใส่และจะต้องใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ทำให้มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นขณะที่ไม่มีรายได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ลำบากหากไม่มีการวางแผนสะสมเงินออมเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในวัยชรา จึงจำเป็นที่จะเตรียมพร้อมรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะต้องมีการวางแผนการออม การลงทุนและการบริโภคเพื่อที่จะเตรียมพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เนื่องจากเมื่อสูงอายุแล้วจะต้องหยุดทำงานและขาดรายได้ จึงจำเป็นต้องเตรียมสะสมเงินออมหรือวางแผนการลงทุน เพื่อจะได้มีรายได้หรือเงินสะสมไว้ใช้ในวัยสูงอายุหรือสามารถนำเงินออมที่สะสมไว้มาใช้ในช่วงบั้นปลายชีวิต

ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุควรจะร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน และประเทศ โดยเฉพาะการร่วมกันกระตุ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการเตรียมวางแผนการออม การใช้ชีวิตในบั้นปลายการร่วมมือกันในชุมชน การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุการปรับตัวทางด้านสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุ รวมทั้งการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุน และการออมเพื่อเตรียมพร้อมเมื่อถึงวัยผู้สูงอายุ ซึ่งสำหรับบางประเทศได้มีการขยายอายุ

ผู้เกษียณอายุและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีงานทำมากขึ้นเพื่อไม่ให้รู้สึกว่ตนเองไร้คุณค่าและเป็นภาระกับสังคมเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้สูงอายุ

4. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

4.1 เทคโนโลยีการผลิต/การวางแผนการผลิต

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560–2574) ทิศทางการพัฒนามุ่งไปสู่ไทยแลนด์ 4.0

4.1.1 ยุคเกษตร 4.0 นวัตกรรมในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

ระดับต้นน้ำ เช่น 1. วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ 2. วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์การจ้ดรูปแบบการเกษตรกรรม (การจัดการระบบการเพาะปลูกที่สร้าง เงื่อนไข และสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช) 3. เครื่องจักรกลการเกษตร 4. Soil Mapping 5. การจัด Zoning ในการผลิตให้เหมาะสม

ระดับกลางน้ำ เช่น 1. กระบวนการจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพลดต้นทุน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. Biotech 3. Robotic 4. ระบบโลจิสติกส์ 5. การออกแบบบรรจุภัณฑ์

ระดับปลายน้ำ เช่น 1. พัฒนานวัตกรรมด้านระบบโลจิสติกส์ 2. การวิจัยและพัฒนาตลาด 3. ช่องทางการจำหน่าย 4. การสื่อสารถึงผู้บริโภครายบุคคล

4.1.2 ทิศทางของนวัตกรรมเพื่อการแปรรูปเพิ่มมูลค่า (Global Trend) ได้แก่ 1. Innovation, Automation Technology, Robot 2. Big Data, Internet of things, E-Commerce 3. Traceability 4. Precision Agriculture 5. Sustainable Business 6. Risk Management

4.1.3 อนาคตของเกษตรไทย : เกษตรดิจิทัล (Digital Agriculture) เป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือเกษตรกรรมความแม่นยำสูงร่วมกับระบบการผลิตเดิม จะทำให้ 1. เกษตรกรสามารถกำหนดแนวทางการใช้ปัจจัยการผลิตให้สอดคล้องกับบริบทสภาพความสมบูรณ์ของทรัพยากรการผลิตในฟาร์ม 2. เกิดการลงทุนด้านปัจจัยการผลิตได้อย่างถูกต้องตามสภาพแวดล้อมความเป็นจริงที่เป็นอยู่ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับฐานข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของพืช ดิน น้ำ ลม ไฟ (อุณหภูมิ) ในการวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพืชจากข้างต้นเป็น Precision Farming หรือ เกษตรแม่นยำ จึงเป็นที่มาของคำว่า การผลิตได้มากขึ้นและจ่ายน้อยลง หรือ Producing More with Less

4.2 สังคมไร้เงินสด (Cashless Society หรือ Cashless Economy)

เป็นแนวคิดสังคมเศรษฐกิจที่ปราศจากเงินสดเป็นตัวขับเคลื่อน โดยมองว่าความสำคัญของเงินสดที่จับต้องได้จะลดน้อยลง และถูกแทนที่ด้วยการใช้เทคโนโลยีจากระบบคอมพิวเตอร์ในการทำธุรกรรมทางการเงินแทน สำหรับสาเหตุที่ทำให้ความเป็นไปได้ของสังคมไร้เงินสดกลายเป็นกระแสขึ้นมา เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งสมาร์ทโฟน แอปพลิเคชัน และนวัตกรรมที่ถูกพัฒนาโดยเหล่าบริษัท Fin Tech ได้สร้าง รูปแบบการทำธุรกรรมชนิดใหม่ ซึ่งก็คือการทำธุรกรรมออนไลน์ขึ้น โดยรูปแบบการดำเนินการทางการเงินดังกล่าวก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่มีความเกี่ยวพันกัน

ข้อดี คือ 1. สะดวก รวดเร็ว ทันใจ การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในมือ ทำให้การจับจ่ายใช้สอยในชีวิตเป็นเรื่องง่ายขึ้น ผู้บริโภคสามารถเลือกที่จะชำระเงินผ่านช่องทางไหนไม่ว่าจะเป็นตัดจากบัตรเครดิต บัตรเดบิต หรือหักจากบัญชีธนาคารโดยตรง ที่สำคัญคือ ใช้เวลาไม่นานก็ดำเนินการเสร็จ 2. กระตุ้นการใช้ e-Payment ช่วยให้เศรษฐกิจเติบโต ปริมาณการใช้งานบัตรเครดิตและเดบิตจะช่วยกระตุ้นอัตราการใช้จ่ายและเพิ่มช่องทาง การทำธุรกิจต่างๆ ให้กับองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตของ GDP ของประเทศในอนาคต 3. ลดอัตราการฉกชิงวิ่งราว เพราะจำนวนเงินจะถูกเก็บรักษาอย่างปลอดภัยในบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ 4. ช่วยในการจัดเก็บภาษี เพราะสามารถตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินได้ ทำให้รัฐบาลสามารถเรียกเก็บ ภาษีได้ถูกต้อง ครบถ้วน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสีย คือ 1. สูญเสียความเป็นส่วนตัวทางการเงิน เนื่องจากผู้ประกอบการ ธนาคารและรัฐบาล สามารถเข้าถึงข้อมูลการทำธุรกรรมส่วนตัวของเราได้ ทำให้การใช้เงินของเราเหมือนถูกจับตาอยู่ตลอดเวลา ประชาชนจึงอาจรู้สึกสูญเสียเสรีภาพทางเศรษฐกิจไป 2. ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย การนำข้อมูลการเงินทุกอย่างเข้าไปใส่ในระบบคอมพิวเตอร์ อาจจะทำให้การโจรกรรมข้อมูลส่วนตัวทำได้ง่ายขึ้น หากมาตรการรักษาความปลอดภัย ของระบบการเงินออนไลน์ไม่รัดกุมมากพอ 3. แนวโน้มที่จะใช้จ่ายเกินตัว การทำธุรกรรมที่ ง่ายเพียงปลายนิ้วอาจกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการที่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็น เพราะว่า ความสะดวกสบายจะเป็นสิ่งล่อลวงใจให้ผู้คนมีการใช้สอยจับจ่ายมากขึ้น 4. ต้องพึ่งพา อินเทอร์เน็ตเสมอ เมื่อทุกอย่างกลายเป็นรูปแบบออนไลน์ สิ่งที่สำคัญที่สุดจึงเป็นเสถียรภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้บริโภคจะไม่สามารถใช้บริการอะไรได้ หากไม่ได้อยู่ในสถานที่ที่สามารถเชื่อมต่อกับสัญญาณอินเทอร์เน็ต

4.3 การสื่อสาร

แนวโน้มของการสื่อสารในอนาคต เออร์วานน์ โรมัสเซน ได้อธิบายถึงมุมมองของผู้บริโภคใน ปี 2022 ไว้อย่างน่าสนใจว่า “อุปกรณ์ทุกอย่างจะสามารถเชื่อมต่อเข้าหากันได้หมดอย่างรอบด้าน เทคโนโลยีต่างๆ จะก้าวไปพร้อมกับโลกแห่งการสื่อสาร ทั้งด้านการแพทย์ ด้านสารสนเทศ การค้นหาสภาพอากาศ และการค้นหาสถานที่ การเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารในอนาคตคือ “ประสิทธิภาพของระบบอินเทอร์เน็ต” และ “จำนวนผู้ใช้งาน” ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดทิศทางการสื่อสารดังกล่าว

ด้านเครื่องมือการสื่อสาร โทรศัพท์มือถือเป็นปัจจัยหลักของการสื่อสารในอนาคตอย่างขาดเสียมิได้ โทรศัพท์มือถือโดยปกติทั่วไปที่ไว้แค่โทรออกและรับสาย เปลี่ยนรูปแบบเป็น “โทรศัพท์เคลื่อนที่อัจฉริยะ” หรือ “Smart Phones ” ซึ่งเป็นโทรศัพท์ที่สามารถตอบสนองของผู้ใช้บริการได้หลากหลาย ผสมผสานกับเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ทำให้โทรศัพท์มือถือ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยปัจจุบันนั้นเป็นการติดต่อสื่อสารโดยใช้เสียงและข้อความตัวหนังสือเป็นหลัก แต่ในอนาคตจะสามารถเห็นหน้าตา ซึ่งกันและกันระหว่างผู้โทรและผู้รับสาย ที่สำคัญเพื่อความสะดวก ต่อการพบปะของผู้ใช้ โทรศัพท์ในอนาคตนั้น จะมีขนาดที่บาง เล็ก และกะทัดรัดมาก รูปแบบ การสื่อสาร เช่น

4.3.1 การประชุมทางไกล (Teleconference) เป็นการนำเทคโนโลยีสาขาต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายโทรทัศน์และระบบสื่อสารโทรคมนาคมผสมผสาน เพื่อใช้สนับสนุนในการประชุมที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้เข้าร่วมประชุมไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องประชุม และพื้นที่เดียวกัน ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาในการเดินทาง โดยเฉพาะในสภาวะการจราจรที่ติดขัด ตลอดจนผู้เข้าประชุมอยู่ในเขตที่ห่างไกลกันมาก

4.3.2 ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร (Executive Information System : EIS) เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศที่สนับสนุนในงานระดับวางแผนนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร โดยที่ EIS จะถูกนำมาให้คำแนะนำผู้บริหารในการตัดสินใจ เมื่อประสบปัญหาแบบ ไม่มีโครงสร้างหรือกึ่งโครงสร้าง โดย EIS เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ ที่พิเศษของผู้บริหารในด้านต่างๆ เช่น สถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้ง สถานะของคู่แข่งชั้น

4.3.3 การแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange : EDI) เป็นการส่งข้อมูลหรือข่าวสารจากระบบคอมพิวเตอร์หนึ่งไปสู่ระบบคอมพิวเตอร์อื่น โดยผ่านทางระบบสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การส่งคำสั่งซื้อไปยังผู้ขายโดยตรง ปัจจุบันระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะช่วยลด ระยะเวลาในการทำงานของแต่ละองค์กรลง โดยองค์กรจะสามารถส่งและรับสารสนเทศในการ ดำเนินธุรกิจ เช่น ใบสั่งซื้อและใบตอบรับผ่านระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่มีอยู่ ทำให้ทั้งผู้ส่งและผู้รับ ข้อมูลไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง

4.3.4 เส้นใยแก้วนำแสง (Fiber Optics) เป็นตัวกลางที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างรวดเร็วโดยอาศัยการส่งสัญญาณแสงผ่านเส้นใยแก้วนำแสงที่มีตรวมกัน การนำเส้นใยแก้วนำแสงมาใช้ในการสื่อสารก่อให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับ "ทางด่วนข้อมูล (Information Superhighway)" นี้จะเชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน เพื่อเปิดโอกาส ให้ผู้ใช้ได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ปัจจุบันเทคโนโลยี เส้นใยแก้วนำแสงได้ส่งผลกระทบต่อวงการสื่อสารมวลชน และการค้าขายสินค้าผ่านระบบ เครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์

4.3.5 ระบบเครือข่าย (Networking System) โดยเฉพาะระบบเครือข่ายเฉพาะพื้นที่ (Local Area Network, LAN) เป็นระบบสื่อสารเครือข่ายที่ใช้ในระยะทางที่กำหนด ส่วนใหญ่จะภายในอาคารหรือในหน่วยงาน LAN จะมีส่วนช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลให้สูงขึ้น รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานการใช้ข้อมูลร่วมกัน และการเพิ่มความเร็วในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ระบบเครือข่ายของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลยังผลักดันให้เกิดการกระจายความรับผิดชอบในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังผู้ใช้มากกว่าในอดีต

4.3.6 โทรทัศน์ตามสายและผ่านดาวเทียม (Cable and Satellites TV) การส่งสัญญาณโทรทัศน์ผ่านสื่อต่างๆ ไปยังผู้ชม จะมีผลทำให้ข้อมูลข่าวสารสามารถแพร่ไปได้ อย่างรวดเร็ว และครอบคลุมพื้นที่กว้างขึ้น โดยที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้ชมรายการมีทางเลือกมากขึ้นและสามารถตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ได้เหมาะสมขึ้น

4.3.7 เทคโนโลยีมัลติมีเดีย (Multimedia Technology) เป็นการนำเอาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ มาจัดเก็บข้อมูลหรือข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งรูปภาพ ข้อความเสียง โดยสามารถเรียกกลับมาใช้เป็นภาพเคลื่อนไหวได้ และยัง สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้ ด้วยการประยุกต์เข้ากับความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์

4.3.8 การใช้คอมพิวเตอร์ในการฝึกอบรม (Computer Based Training) เป็นการนำเอาระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการฝึกอบรมในด้านต่างๆ หรือการนำเอาคอมพิวเตอร์มาช่วยในด้านการเรียนการสอน ที่เรียกว่า "คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) หรือ CAI" การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอนเปิดช่องทางใหม่ในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ ตลอดจนปรัชญาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.3.9 การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบ (Computer Aided Design : CAD) เป็นการนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบข้อมูลเข้ามาช่วยในการออกแบบ ผลิตภัณฑ์รวมทั้งรูปแบบหีบห่อของผลิตภัณฑ์หรือการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยทางการ ออกแบบวิศวกรรม และสถาปัตยกรรมให้มีความเหมาะสมกับความต้องการและความเป็นจริง ตลอดจนช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานในการออกแบบ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลา การแก้ไข และการจัดเก็บแบบ

4.3.10 การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการผลิต (Computer Aided Manufacturing : CAM) เป็นการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการผลิตสินค้าในโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากระบบคอมพิวเตอร์จะมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ในการทำงานที่ซ้ำกัน ตลอดจน สามารถตรวจสอบรายละเอียดและข้อผิดพลาดของผลิตภัณฑ์ได้ตามมาตรฐานที่ต้องการ ซึ่งจะช่วยประหยัดระยะเวลาและแรงงาน ประการสำคัญช่วยให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์มีความ สม่่าเสมอตามที่กำหนด

4.3.11 ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) เป็นการนำเอาระบบคอมพิวเตอร์ทางด้านรูปภาพ (Graphics) และข้อมูลทาง ภูมิศาสตร์มาจัดทำแผนที่ในบริเวณที่สนใจ GIS สามารถนำมาประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการ ดำเนินงานต่างๆ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) การกำหนดนโยบายการพัฒนา ประเทศและท้องถิ่น การวางแผนทางการตลาด การบริหารการขนส่ง การสำรวจและวางแผนป้องกัน ธรรมชาติ การช่วยเหลือและกู้ภัย เป็นต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก คนในสังคมมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง คนทุกระดับอายุ เกือบทุกอาชีพมีความต้องการสารสนเทศอยู่ตลอดเวลา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม เทคโนโลยีมีการพัฒนาและเริ่มนำมาประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นระบบปัญญาประดิษฐ์ ยูบิคิวิตัส การเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการบริหารประเทศก็ยังมีโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ พวกเราที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมสารสนเทศ จึงควรเตรียมความพร้อมในการปรับตัว เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาหาความรู้ การ ประกอบธุรกิจ การบริหารจัดการ การพักผ่อนและบันเทิง รวมทั้งการสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับชีวิตของตนเอง

4.4 ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI)

เป็นการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความสามารถที่จะคิดแก้ปัญหา และให้เหตุผลได้เหมือนการใช้ภูมิปัญญาของมนุษย์จริง เช่น หุ่นยนต์ ปัจจุบันมีการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่อง

ภาพรวมสภาพปัญหาของระบบสหกรณ์

สภาพปัญหาของสหกรณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสหกรณ์ประสบปัญหาในหลายๆ ด้านอันส่งผลให้สหกรณ์ขาดความเข้มแข็งและไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามความประสงค์ของ สหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรทำให้สมาชิกสหกรณ์ขาดความเชื่อถือต่อระบบสหกรณ์หากปล่อยให้สหกรณ์ประสบปัญหาอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ ทั้งนี้ สภาพปัญหาของสหกรณ์สามารถรวบรวมและสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของสมาชิกสหกรณ์

สมาชิกหลายคนไม่มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือการดำเนินกิจกรรมหรือกิจการร่วมกันของสหกรณ์ ส่งผลทำให้สหกรณ์มีขีดจำกัดต่อการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง และทำให้สหกรณ์ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกสหกรณ์ให้ดีขึ้นตามเจตนารมณ์ระบบสหกรณ์ได้ รวมถึงก่อให้เกิดช่องว่างและการแสวงหาประโยชน์ของบุคคลที่ไม่สุจริตที่จะเกิดขึ้นได้ จากการที่สมาชิกไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและตรวจสอบสหกรณ์

2. ปัญหาด้านการทุจริต ความโปร่งใส และการตรวจสอบ

2.1 ผู้บริหารสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ขาดหลักธรรมาภิบาล จึงก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตและความโปร่งใสในการบริหารจัดการสหกรณ์

2.2 การกำหนดจำนวนสมาชิกสหกรณ์ผู้มาประชุมตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ มีสัดส่วนที่น้อยมาก ทำให้การตรวจสอบทุจริต/ความโปร่งใสที่เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมนั้นไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์บางกลุ่มที่ไม่สุจริตจะจัดการประชุมให้มีมติเพื่อแสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจที่อาจจะทำให้สหกรณ์เสียหายได้

2.3 การขาดความเอาใจใส่และการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการสหกรณ์

3. ปัญหาขาดการเชื่อมโยงระบบสหกรณ์ระหว่างสหกรณ์ หน่วยงาน

ภาครัฐ และภาคเอกชน

ขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ และการสร้างเครือข่ายร่วมกันของระบบสหกรณ์ โดยจะก่อให้เกิดการขาดการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันของระบบสหกรณ์ ซึ่งการรวมกลุ่มกันนี้จะช่วยให้สามารถลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจ เพิ่มอำนาจการต่อรองในตลาด เพิ่มปริมาณธุรกิจและความมั่งคั่งแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้สมาชิกสหกรณ์โดยรวมอยู่รอดได้ โดยได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเมื่อได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศและโลก

4. ปัญหาด้านการผลิต การรวบรวม เครื่องหมายการค้า จำหน่าย ตลาด แปรรูปและการขนส่ง

4.1 ด้านการผลิต

4.1.1 สหกรณ์บางแห่งขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม จึงทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาในด้านเกษตรกรรมเพื่อที่จะสร้างขีดความสามารถในการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้แก่สมาชิก

4.1.2 สหกรณ์บางแห่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในกิจการของสหกรณ์ จึงไม่มีขีดความสามารถในการสนับสนุนข้อมูลทางด้านเกษตรกรรมให้แก่สมาชิก

4.1.3 สหกรณ์บางแห่งไม่มีขีดความสามารถในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิกสหกรณ์ได้ รวมทั้งต้นทุนต่างๆ ในการประกอบอาชีพของสมาชิกสหกรณ์ที่มี ต้นทุนสูง เช่น เครื่องจักร ปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

4.1.4 สหกรณ์บางส่วนขาดการดำเนินกิจกรรมการรวบรวมผลผลิตที่เป็นรูปธรรม ต่างคนต่างจำหน่าย สหกรณ์ไม่มีส่วนร่วมกับสมาชิก

4.1.5 เครื่องหมายการค้าและบริการของสหกรณ์ยังไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภคในการสนับสนุนสินค้าตราสหกรณ์

4.2 ด้านการแปรรูป

4.2.1 สหกรณ์บางแห่งมีผลผลิตจากสมาชิกที่ไม่เพียงพอต่อการแปรรูป

4.2.2 การแปรรูปผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ส่วนใหญ่ยังเป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม ไม่ทันสมัยและอาจจะไม่จูงใจผู้บริโภค

4.2.3 สหกรณ์บางส่วนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ทำให้ไม่มีสถานที่ที่เหมาะสม

4.2.4 การเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ สหกรณ์ต้องใช้งบลงทุนค่อนข้างสูง

4.2.5 สหกรณ์ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและการตลาดอย่างกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

4.3 ด้านการรวบรวมและขนส่ง

4.3.1 สหกรณ์ขาดศักยภาพในการรวบรวมและขนส่งผลผลิตและผลผลิตจากการแปรรูปไปสู่ระบบกระจายสินค้า

4.3.2 การขนส่งสินค้าที่ไม่มีความคุ้มค่าทำให้สหกรณ์ต้องรับภาระสูงมากจากระบบการขนส่ง

4.3.3 สหกรณ์ด้วยกันเองขาดการเชื่อมโยงและการร่วมมือกันในการกระจายผลผลิตไปสู่ตลาด

4.4 ด้านการตลาด

4.4.1 สหกรณ์ผู้ผลิตยังขาดอำนาจต่อรองทางการตลาด และบทบาทในการมีส่วนกำหนดราคาในท้องตลาด

4.4.2 สหกรณ์ขาดระบบในการเชื่อมโยงข้อมูลด้านเศรษฐกิจและการตลาดที่ทันสมัยและรวดเร็ว

4.4.3 สหกรณ์ชาตองค์กรที่จะเข้ามาช่วยรวบรวมและสร้างระบบเพื่ออำนาจการต่อรองราคาและควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานการผลิต

4.4.4 ตลาดสินค้ามีอยู่อย่างจำกัดทำให้สมาชิกสหกรณ์หรือสหกรณ์ผู้ผลิตสินค้าถูกกดราคา

4.4.5 ตลาดกลางห้องเย็นสำหรับเก็บผลผลิตทางการเกษตรกระจุกอยู่ในภาคกลาง ทำให้ภาคอื่นๆ ได้รับความเสียหายสูง สหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่มีห้องเย็นเป็นของตนเอง

4.4.6 สหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรโดยระบบสหกรณ์ที่เป็นอิสระ

4.5 ด้านการจำหน่าย

4.5.1 ราคาผลผลิตต่ำและไม่แน่นอน ทำให้สมาชิกขาดรายได้และไม่คุ้มทุนในการประกอบอาชีพ

4.5.2 พ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาและไม่ได้มีระบบการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรที่เหมาะสม

4.5.3 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้อย่างอิสระและโดยตรง เพราะมีข้อผูกพันกับนายทุนหรือผู้ประกอบการ

5. ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในระบบสหกรณ์ของสมาชิก

สมาชิกสหกรณ์ขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของสหกรณ์ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ หรือการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสหกรณ์หรือความแตกต่างในลักษณะพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

6. ปัญหาด้านคุณวุฒิของฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ

สหกรณ์ภาคการเกษตรขาดแคลนบุคลากรที่พึงประสงค์ และขาดความต่อเนื่องในการบริหารหรือปฏิบัติงาน เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินทุนและการดำเนินธุรกิจ มีการจัดจ้างบุคลากรฝ่ายจัดการเท่าที่จำเป็น โดยเฉพาะตำแหน่งภายในสหกรณ์จึงทำให้มีอัตราค่าตอบแทน และความ เจริญก้าวหน้าที่จำกัด ส่งผลทำให้ไม่เป็นที่จูงใจของแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์

7. ปัญหาด้านการสนับสนุนและการกำหนดนโยบายภาครัฐ

7.1 ภายในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชน ที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ภายในองค์กร ซึ่งองค์กรดังกล่าวอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ อย่างเช่น หน่วยงานต้นสังกัดไม่ยินยอมให้บุคลากรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ไปร่วมกิจกรรมของสหกรณ์ในช่วงเวลาของการทำงาน

7.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่างๆ ยังไม่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ร่วมกัน

8. ปัญหาด้านกฎหมายที่มีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

กรอบพระราชบัญญัติสหกรณ์พ.ศ. 2542 กฎกระทรวง หลักเกณฑ์ วิธีการ ข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ไม่สอดคล้องกับปัญหาในสภาวะปัจจุบัน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยเร็ว

9. ปัญหาด้านเงินทุนในระบบสหกรณ์ที่ขาดเสถียรภาพ

สหกรณ์ขนาดเล็กโดยเฉพาะสหกรณ์ภาคการเกษตรไม่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ตามต้องการ เนื่องจากขาดเครดิตและความน่าเชื่อถือ

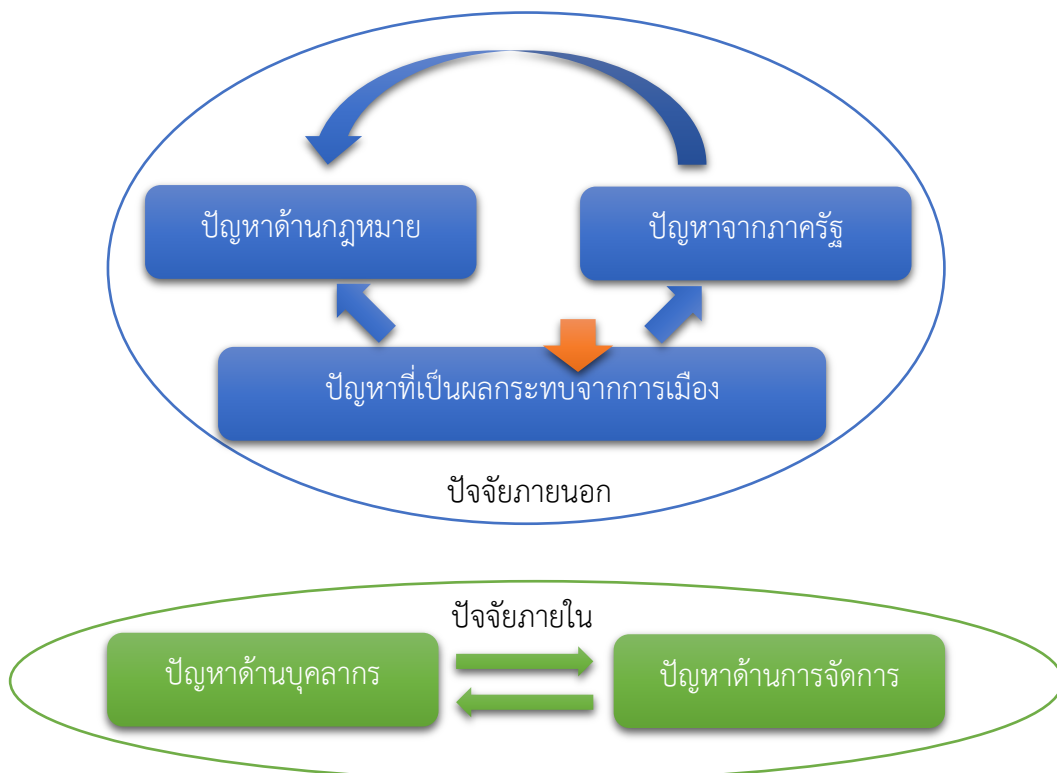
10. ปัญหาด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลในการดำเนินกิจการต่างๆ ของสหกรณ์

สหกรณ์ควรมีระบบข้อมูลข่าวสารและการเชื่อมโยงที่มีความรวดเร็ว ทันสมัย และทันเหตุการณ์ใหม่มากขึ้น ผ่านกลไกของระบบคอมพิวเตอร์และระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ สหกรณ์สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงควรรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ และระบบอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ มาใช้ในภาคการเกษตรมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรรสะดวกในการใช้ประโยชน์ รวมถึงลดต้นทุนการผลิต และการสร้างรายได้ที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ปัญหาในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย จากมุมมองของข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

มุมมองต่อปัญหาการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยของข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ปัญหาด้านบุคลากร 2. ปัญหาด้านการจัดการ 3. ปัญหาจากภาครัฐ 4. ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการเมือง 5. ปัญหาด้านกฎหมาย สำหรับรายละเอียดของปัญหา มีดังนี้

แผนภาพที่ 4-2 ความสัมพันธ์ของปัญหาการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

1. ปัญหาด้านบุคลากร

1.1 สมาชิกสหกรณ์ไม่มีจิตวิญญาณสหกรณ์ กล่าวคือ สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ร่วมแรงกายใจและสติปัญญาในการดำเนินการและควบคุมดูแลสหกรณ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและปรัชญาสหกรณ์ที่เน้นการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินงานทางธุรกิจ และจัดสรรกำไรจากการดำเนินงานที่เป็นธรรมกับสมาชิก เพราะมีสมาชิกที่ไปใช้บริการของหน่วยธุรกิจอื่นเพราะเห็นแก่ประโยชน์เล็กน้อย ไม่มีความสนใจในกิจการของสหกรณ์ทั้งในเรื่องการบริหาร การเงิน การตลาด และการหาผลิตภัณฑ์โดยหลักการแล้วสมาชิกสหกรณ์ คือ เจ้าของสหกรณ์หรือเจ้าของกิจการ แต่กลับพบว่าเจ้าของ สหกรณ์กลับไม่ทราบข้อมูลพื้นฐานของสหกรณ์ เช่น ทุนสหกรณ์ ผลการดำเนินการ เป็นต้น เป็นเพราะสมาชิก ยังขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและไม่มาประชุม เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง และสมาชิกซึ่งเป็นเกษตรกรอยู่กันกระจัดกระจาย ในบางกรณีพบว่าการมาเป็นสมาชิกสหกรณ์เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น ต้องการสินค้าราคาถูก ต้องการกู้เงิน เพื่อการต่อรองผลประโยชน์ต้องการผลประโยชน์ที่รัฐมอบให้ผ่านสหกรณ์ เป็นต้น

1.2 คณะกรรมการสหกรณ์ มีจำนวนไม่มากที่เข้าใจหลักการบริหารจัดการส่วนใหญ่แล้วขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการหรือบริหารกิจการสหกรณ์ ทั้งนี้ เพราะ คณะกรรมการ คือสมาชิกสหกรณ์นั่นเอง การหาผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นคณะกรรมการยากมาก ในบางสหกรณ์ นอกจากนี้การเลือกคณะกรรมการมีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ ไม่ได้เลือกบุคคล ที่มีความรู้ความสามารถ ในบางสหกรณ์มีข้อจำกัดในการหาคณะกรรมการ เนื่องจากสมาชิกต้อง ใช้เวลาในการทำอาชีพของตน เช่น ทำไร่ ปลูกข้าว ปศุสัตว์ เป็นต้น โดยหลักแล้วคณะกรรมการ ต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย แต่ผู้กำหนดนโยบายไม่มีความรู้ในด้านการจัดการ การตลาด การเงิน บัญชี การแปรรูป ฯลฯ ทำให้นโยบายไม่มีความชัดเจน ในบางสหกรณ์พบว่าคณะกรรมการแสวงหา ผลประโยชน์ เช่น การฝากบุคคลเข้าทำงาน เอื้อผลประโยชน์ให้พวกพ้อง เป็นต้น ดังนั้น จึงเกิดเหตุการณ์ที่มีการหาเสียงที่รุนแรงเพื่อให้ได้เข้าไปเป็นคณะกรรมการเพราะต้องการเข้าไปบริหารทุนสหกรณ์

1.3 ฝ่ายจัดการสหกรณ์ โดยทั่วไป สหกรณ์มักจ้างผู้จัดการสหกรณ์เป็นผู้บริหารกิจการสหกรณ์ แต่สหกรณ์การเกษตรบางแห่งมีเงินทุนไม่มาก การจ้างด้วยเงินตอบแทนสูงไม่สามารถทำได้ ฝ่ายจัดการสหกรณ์มีความสำคัญต่อการดำเนินงานสหกรณ์มาก หากฝ่ายจัดการมีความเข้มแข็งและเข้าใจในหลักสหกรณ์ย่อมช่วยให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ แต่หากฝ่ายจัดการมีความฉ้อฉลหรือมีผลประโยชน์แอบแฝงมักส่งผลร้ายต่อสหกรณ์ เพราะคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบและกำกับฝ่ายจัดการมักมีความรู้ที่น้อยกว่าและถูกชักจูงได้ง่าย ในหลายกรณีที่พบว่าผู้จัดการสหกรณ์เป็นผู้ทุจริตเสียหายและทรยศเรื่องเมื่อเกิดความเสียหายแล้ว ดังนั้น ปัญหาที่พบคือ การขาดนักจัดการสหกรณ์มืออาชีพและมีวินัย

1.4 ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ มีหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานทั้งปวงของสหกรณ์ รวมไปถึงตรวจสอบกิจการต่างๆ ในบางครั้งพบว่าสมาชิกสหกรณ์บางรายที่ไม่สามารถเป็นคณะกรรมการได้ เนื่องจากมีวาระตามที่กฎหมายกำหนด ได้มาปฏิบัติในหน้าที่นี้ ทำให้เกิดการสมประโยชน์ระหว่างคณะกรรมการสหกรณ์ ฝ่ายจัดการ และผู้ตรวจสอบกิจการ หากผู้ตรวจสอบกิจการทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาจะช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน ในการตรวจสอบทางบัญชี

มีคุณภาพต่ำ บางแห่งสามารถตรวจสอบได้เพียงร้อยละ 30 เนื่องจากการตรวจสอบมีความยุ่งยาก หลายสหกรณ์ไปจ้างบริษัทเอกชนเป็นผู้ตรวจ ซึ่งไม่มีความเข้าใจในหลักการสหกรณ์จึงไม่สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ได้ ในบางกรณีแยกหน้านั้น คือ การจ้างนักเรียน นักศึกษาที่พอมีความรู้ด้านบัญชีมาตรวจสอบ ทำให้เกิดข้อผิดพลาด

1.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดเวลา 40 ปีที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากส่งเสริมสนับสนุนอย่างใกล้ชิดมาเป็นการติดตามตรวจสอบ การเพิ่มขึ้นของจำนวน สหกรณ์และจำนวนสมาชิกสวนทางกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ลดลง ทำให้การดูแลเอาใจใส่ ไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ กระทรวงที่รับผิดชอบสหกรณ์โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตร คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ความเป็นจริงแยกกันทำงานเป็นส่วนๆ ขาดการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานในกระทรวง เช่น กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เป็นต้น รวมไปถึงขาดการวางยุทธศาสตร์ร่วมกันระหว่างกระทรวง

2. ปัญหาด้านการจัดการ

2.1 ความไม่พร้อมในการจัดตั้งสหกรณ์ ในหลายสหกรณ์ไม่มีความพร้อมในการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ แม้จะครบถ้วนในแง่ของการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ แต่โดยรวมไม่มีความพร้อมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องบุคลากรและความรู้ในการจัดการ ในส่วนนี้พบว่า ขาดการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้ง การรวมตัวกันของสมาชิกอาจถูกชักจูง หรือเป็นไปเพื่อต้องการแหล่งการกู้เงินที่ผ่านมารัฐก็มีความพยายามให้ความช่วยเหลือและอุ้มชูโดยตลอดผ่านกรรมวิธีต่างๆ แต่การตั้งสหกรณ์โดยไม่มีทำให้ความรู้ความเข้าใจมาก่อนการจัดตั้ง ทำให้แม้สหกรณ์เปิดดำเนินการได้แต่ไม่มีการพัฒนา

2.2 การขาดข้อมูลและสารสนเทศในการจัดการรวมถึงการนำไปใช้ การไม่มีความรู้ในเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ทั้งการเงินและบัญชี การตลาด การบริหาร บุคคล และการผลิตและการแปรรูป รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศทางการจัดการ นอกจากนี้ การที่จะทำให้บุคลากรของสหกรณ์การเกษตรสามารถใช้สารสนเทศเป็นเรื่องยากลำบาก แม้มีซอฟต์แวร์ (Software) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและบัญชีที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายก็ตาม

2.3 ความไม่พร้อมในการแข่งขันกับภาคเอกชน สหกรณ์การเกษตรมีการปรับตัวช้าไม่ทันต่อความต้องการของเกษตรกร รวมไปถึงธุรกิจที่มีความเฉพาะและซับซ้อน ส่งผลให้ภาคเอกชนซึ่งมีความคล่องตัวและมีความสามารถในการแข่งขันสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้มากกว่าภาคสหกรณ์ เช่น ความรวดเร็ว การนำสินค้าไปใช้ก่อน การประกันราคา การเข้าถึงแหล่งผลิต เป็นต้น สหกรณ์ในบางกรณีมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและล่าช้าในการดำเนินงาน

2.4 ขาดการบริการที่ครบวงจร สหกรณ์หลายแห่ง ทำธุรกิจหรือให้บริการเพียงด้านเดียว ไม่ครบวงจร ทำให้สมาชิกต้องติดต่อหลายแห่ง ไม่คุ้มกับเวลา และค่าใช้จ่ายในการเลือกใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการหรือสมาชิกสหกรณ์เลือกใช้บริการที่ครบวงจร ที่เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะสหกรณ์ไม่มีเครือข่ายหรือความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.5 การหาประโยชน์ของเอกชนแต่จัดตั้งในรูปสหกรณ์ การดำเนินงาน ในรูปสหกรณ์ได้รับสิทธิพิเศษในเรื่องภาษี ทำให้เอกชนบางแห่งเห็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ โดยการจัดตั้งในรูปสหกรณ์ เช่น การนำลูกค้าของตนเองมาสวมรอยเป็นสมาชิกสหกรณ์ เป็นต้น ลักษณะการดำเนินการต่างๆ เป็นแบบธุรกิจชัดเจนแต่กลับได้รับประโยชน์ในเรื่องภาษี

3. ปัญหาจากภาครัฐ

3.1 นโยบายที่ขาดความต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยอธิบดี 1 คน ทำงานประมาณ 1.58 ปี ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงานด้านสหกรณ์ ในบางกรณีการดำรงตำแหน่งเพื่อเป็นเกียรติประวัติก่อนเกษียณอายุราชการ หรือเป็นที่พักรอในตำแหน่งที่ต้องการ เนื่องจากตำแหน่งดังกล่าวยังไม่ว่าง ส่งผลให้การกำหนดนโยบายขาดความต่อเนื่อง เมื่อมีผู้บริหารใหม่ นโยบายเดิมมักถูกทิ้งไม่มียกประมาณสนับสนุน เพราะนางบประมาณไปจัดทำนโยบายใหม่ตามที่ตนกำหนดขึ้น

3.2 อธิบดีไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานด้านสหกรณ์ ตำแหน่งอธิบดีเป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการในกรมและเป็นที่ยึดถือต่อการกำหนดทิศทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสหกรณ์ ให้เจริญเติบโต แต่บางกรณีกลับพบว่าผู้มาทำหน้าที่ดังกล่าวไม่สามารถเป็นไปตามที่คาดหวังได้ เนื่องจากไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสหกรณ์มาตั้งแต่ต้น ทั้งในเรื่องการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน การฝึกอบรม เป็นต้น การมาดำรงตำแหน่งมาด้วยหลายสาเหตุ เช่น เป็นความต้องการของฝ่ายการเมืองเพื่อมาผลักดันบางโครงการ การเล่นพรรคเล่นพวก ในระบบอุปถัมภ์ มีผลประโยชน์แลกเปลี่ยน เป็นต้น

3.3 การขาดการประสานงานระหว่าง 2 กรม แม้ที่ตั้งของหน่วยงานทั้ง 2 กรม คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์อยู่ในบริเวณเดียวกัน แต่การประสานความร่วมมือในการดำเนินงานสหกรณ์ยังมีน้อย เห็นได้จากการที่กรมส่งเสริมสหกรณ์จัดทำวาระ 100 ปีของการสหกรณ์ไทย โดยที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์แทบไม่มีส่วนร่วม ดังนั้น การแยกหน้าที่กันโดยขึ้นกับแต่ละกรมที่ตนสังกัดอาจเกิดปัญหาที่มีงานบางงานที่ทับซ้อนกัน ในขณะที่บางงานขาดผู้รับผิดชอบ

3.4 การขาดอัตรากำลัง การลดอัตรากำลังของภาคราชการเห็นผลเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ด้วยมาตรการต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนา สหกรณ์ของประเทศ เช่น การส่งเสริมสหกรณ์อย่างใกล้ชิดในระดับอำเภอไม่สามารถทำได้ เพราะขาดแคลนเจ้าหน้าที่ รัฐใช้วิธีแก้ปัญหาโดยการให้รวมบุคลากรไว้ที่จังหวัด ยกตัวอย่าง จังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่บางคนมีความรับผิดชอบดูแลสหกรณ์ในอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งมีระยะทางห่าง ออกไป ดังนั้น การทำหน้าที่จึงเริ่มที่เวลาประมาณ 11.00 น. เพราะต้องใช้เวลาเดินทาง ไม่รวมถึงประสิทธิภาพที่ลดลง เนื่องจากการที่ต้องตื่นเช้าและความอ่อนเพลียจากการเดินทาง หรือในกรณีที่ต้องการให้สหกรณ์มีความมั่นคงทางการเงิน จำเป็นที่ต้องมีผู้ตรวจสอบบัญชี แต่ในความเป็นจริงเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้เวลาไปกับการสอนบัญชีให้กับสหกรณ์ และยังต้องตรวจสอบบัญชีด้วย งานที่มีปริมาณมากส่งผลต่อประสิทธิภาพและการพัฒนาสหกรณ์

3.5 ความไม่เท่าทันต่อความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ เนื่องจากวิทยาการความรู้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐตามไม่ทัน แม้มีการฝึกอบรมเป็นระยะ การทำความเข้าใจในเรื่องเครื่องมือในการจัดการหรือเครื่องมือในการบริหารการเงินและบัญชีสมัยใหม่จำเป็นต้องใช้เวลา

4. ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการเมือง

4.1 การเมืองภายในสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรบางแห่งมีการแข่งขันเพื่อให้ได้เป็นคณะกรรมการสหกรณ์หรือผู้ตรวจสอบกิจการ ที่รุนแรงมีการซื้อเสียง หรือจูงใจด้วยวิธีการต่างๆ เพราะต้องการเข้าไปบริหารกิจการสหกรณ์ที่มีมูลค่ามหาศาล (บางแห่งมีทรัพย์สินมากกว่า 100 ล้านบาท หรือมากกว่า 1,000 ล้านบาท) ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยมีความเข้มแข็งมาก ส่งผลให้การคัดเลือกคนดีคนเก่งเข้ามาบริหารสหกรณ์ทำได้ยาก

4.2 การเมืองท้องถิ่น เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตร คือ เกษตรกร ซึ่งเป็นฐานเสียงเดียวกันกับการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ในบางกรณีจึงมีการแทรกแซงโดยการเมืองท้องถิ่นส่งบุคคลของตนเข้าไปเป็นคณะกรรมการสหกรณ์เพื่อผลประโยชน์ในคะแนนเสียง นอกจากนี้ ยังพบกรณีที่มีการเมืองท้องถิ่นหาประโยชน์จากสหกรณ์ จากนโยบายของภาครัฐมีการใช้สหกรณ์การเกษตรในการรับผลประโยชน์ตามสิทธิที่พึงได้จากรัฐ

4.3 การเมืองภายในหน่วยงานของรัฐ มีการเล่นพรรคเล่นพวก การพิจารณาความดีความชอบหรือการเลื่อนขั้นขึ้นอยู่กว่าอยู่ฝ่ายใด ไม่ยึดหลักความโปร่งใสและธรรมาภิบาล ขาดการพิจารณาถึงผลงานหรือคุณค่างานที่ปฏิบัติ มีการกลั่นแกล้ง หรือโยกย้ายหากอยู่ฝ่ายตรงกันข้าม ทำให้แทนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะมุ่งประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในการพัฒนา กิจการสหกรณ์ กลับต้องใช้เวลาในการวิ่งเต้นขอตำแหน่งหรือหาวิธีการเอาตัวรอด

4.4 การเมืองระดับชาติ ในบางโอกาสการเมืองระดับชาติ ออกนโยบายที่ทำให้สหกรณ์ไม่เจริญเติบโตและเกิดความอ่อนแอ ไม่สามารถยืนหยัดแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ มีการนำสหกรณ์ไปเป็นเครื่องมือทางการเมือง รวมไปถึงรัฐบาลในบางยุคให้ความสำคัญกับการสหกรณ์ของประเทศน้อยเกินไป

5. ปัญหาด้านกฎหมาย

5.1 กฎหมายตามไม่ทันประวัติศาสตร์สหกรณ์ การสหกรณ์ในประเทศ มีอายุครบ 100 ปี ในปี พ.ศ. 2559 ในขณะที่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแล ตรวจสอบ ส่งเสริม และกำกับสหกรณ์ อย่างเช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์มีอายุ 40 ปี ส่วนกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีอายุ 60 ปี การเขียนกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติ วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะสหกรณ์มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของตน อย่างเช่น พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542 เกิดขึ้นภายหลังที่สหกรณ์ดำเนินงานมาในประเทศแล้วประมาณ 80 ปี

5.2 ความล้าหลังของกฎหมาย การแก้กฎหมายสหกรณ์ ยังไม่มีการสังคายนาในภาพรวมทั้งหมด เป็นแต่เพียงการแก้เป็นบางกรณีบางมาตราเมื่อพบปัญหา ขณะนี้ยังมีการศึกษาเพื่อแก้กฎหมายในบางมาตราหรือไม่ก็ค้างในชั้นกรรมาธิการ ในบางกรณีมีการปล่อยให้ผู้กระทำความผิด พ.ร.บ. สหกรณ์ สามารถไปจัดตั้งสหกรณ์ในลักษณะเดิมและก่อความผิดซ้ำซาก การทุจริตในสหกรณ์ ตามที่ถูกนำเสนอในสื่อมวลชนไม่มีการลงโทษอย่างถึงที่สุด มีลักษณะเป็นคลื่นกระทบฝั่ง

5.3 เจ้าหน้าที่รัฐไม่บังคับตามกฎหมาย แม้กฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ แต่มีกฎหมายอย่างอื่นทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าบังคับตามกฎหมาย เช่น ศาลปกครอง ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานจึงไม่ต้องการเกิดคดีความและเกิดความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ตรงไป ตรงมา นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังมีความสนิทเป็นพิเศษกับสหกรณ์และแอบให้ความช่วยเหลือ หรือ แนะนำในการเลี่ยงความผิด

5.4 พ.ร.บ. สหกรณ์ใช้กับสหกรณ์ทุกประเภท ในประเทศไทยแบ่งสหกรณ์ ออกเป็น 7 ประเภท การใช้กฎหมายฉบับเดียวเพื่อใช้กับสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภท เป็นเรื่อง ที่ก่อให้เกิด ความยุ่งยาก เหมือนการตัดเสื้อขนาดเดียวแล้วให้คนทั้งประเทศสวมใส่ เช่น การกำหนด วาระ การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการสหกรณ์ เพราะต้องการแก้ปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่กลับส่งผลกระทบต่อสหกรณ์การเกษตร เพราะเป็นเรื่องยากที่จะหาผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานสหกรณ์ บางสหกรณ์ใช้เวลาร่วม 10 ปี ในการพัฒนาบุคลากร การกำหนดเช่นนี้โดยขาด การเตรียมการจึงไม่เป็นผลดีต่อสหกรณ์การเกษตร

5.5 การตีความกฎหมายต่างกันของฝ่ายรัฐและฝ่ายสหกรณ์ เนื่องจาก สหกรณ์ ถือกำเนิดมานานกว่า พ.ร.บ. สหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหา วัฒนธรรม และ แนวทางของตนเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว สหกรณ์ต้องต่อต้านกับการใช้กฎหมาย เพื่อมา ควบคุม หรือกำกับ ในขณะที่รัฐเมื่อกำหนดเป็นกฎหมายออกมาจึงต้องปฏิบัติตาม การมองปัญหา หรือ การตีความของฝ่ายรัฐในบางครั้งไม่สอดคล้องกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมองค์กรของสหกรณ์

ซึ่งสอดคล้องกับ จีรฉัตรชัย ชาญเชิงพานิชย์ (2558) เห็นว่า ระบบสหกรณ์เป็นระบบที่ดี สามารถพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนในทุกสาขาอาชีพ ซึ่งรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกัน และกันได้ แต่การดำเนินการของสหกรณ์ในประเทศไทยปัจจุบันยังคงมีปัญหาที่กำลังรอกการแก้ไข จากทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถแยกประเด็นปัญหา ได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านบุคลากรของสหกรณ์

1.1 สมาชิก

เป็นปัญหาที่สำคัญในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ของประเทศไทย เพราะองค์กรทุกองค์กรจะสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อองค์กรนั้นมีทรัพยากร มนุษย์ที่ ดีมีคุณภาพ ซึ่งสมาชิกถือเป็นทรัพยากรหนึ่งขององค์กรที่มีความสำคัญ แต่ไม่ใช่ในฐานะ ผู้ให้บริการหรือดำเนินงานโดยตรงแต่เป็นผู้ใช้บริการและเป็นเจ้าของสหกรณ์นั่นเอง ในปัจจุบัน สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงการเป็นเจ้าของสหกรณ์ตามอุดมการณ์ของสหกรณ์ที่ว่า เป็นความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ และยกระดับ ความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น แต่กลับมองเพียงแค่ต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น สหกรณ์ ร้านค้าส่วนใหญ่จะสนใจเพียงว่าสินค้ามีราคาถูกกว่าท้องตลาดเท่านั้น เป็นต้น นอกจากนี้สมาชิกบาง รายยังขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อสหกรณ์ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบและวัตถุประสงค์ ที่สหกรณ์กำหนด เช่น สหกรณ์การเกษตร สมาชิกบางรายกู้เงินไปโดย ไม่ได้นำไปเพื่อการประกอบ อาชีพ แต่กลับใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้ ส่งผลเสียต่อสหกรณ์อาจเกิด สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan : NPL) เป็นต้น

ปัญหาอีกอย่างที่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญ คือ สิทธิในการเลือกกรรมการบริหารสหกรณ์และผู้ตรวจสอบกิจการ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกัน โดยมีสิทธิเข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อเสนอความคิดเห็น หรือออกเสียงเพื่อลงคะแนน โดยสมาชิก 1 ราย มีทุนเท่าใดก็ได้ มีสิทธิในการออกเสียงเท่ากัน คือ 1 สิทธิ ซึ่งการที่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการเลือกกรรมการบริหารสหกรณ์และผู้ตรวจสอบกิจการ อาจเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาการทุจริต และการดำเนินงาน อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ในการบริหารสหกรณ์นั้นๆ ได้ เพราะหากสมาชิกไม่พิจารณาบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ มีความเป็นมืออาชีพ และมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการบริหารสหกรณ์แล้ว อาจเป็นช่องทางให้กลุ่มบุคคลที่ต้องการหาผลประโยชน์รวมตัวกันเข้ามาทุจริตต่อสหกรณ์หรืออาจจะบริหารสหกรณ์ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการ แต่ปัจจุบันยังคงขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการมีส่วนร่วมของกิจการสหกรณ์ และขาดความมีวินัยของสมาชิกในการเป็นเจ้าของสหกรณ์จึงทำให้เกิดปัญหาที่ส่งสมमानานรอการแก้ไขอย่างจริงจังจากทั้งสหกรณ์เองและหน่วยงานของรัฐ

1.2 คณะกรรมการดำเนินการ

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มาจากการได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกเพื่อทำหน้าที่บริหารงานสหกรณ์แทนสมาชิกทั้งหมด โดยพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองและก้าวหน้ามั่นคง สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่สมาชิก ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสหกรณ์ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ บทบาทภารกิจ และไม่มีความเป็นมืออาชีพ เนื่องจากในการก่อตั้งกลุ่มสหกรณ์ในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งโดยหวังผลการช่วยเหลือจากภาครัฐ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการก็จะเป็นการเลือกจากคนภายในกลุ่มที่จัดตั้ง โดยอาจจะไม่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารสหกรณ์ที่ดีพอและปัญหาที่สำคัญที่สุดของคณะกรรมการดำเนินการ คือ ปัญหาการทุจริตแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ ขาดธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มุ่งผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงองค์กร ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ ทั้งนี้ไม่ว่าการทุจริตจะมากน้อยเพียงใดและดำเนินการในลักษณะใดก็ตามย่อมส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ทั้งสิ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการดำเนินการมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการสหกรณ์ แต่ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง และปัญหาการทุจริตต่อหน้าที่ส่งผลให้สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินกิจการให้มีประสิทธิภาพได้

1.3 เจ้าหน้าที่สหกรณ์

เจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็นบุคลากรที่สำคัญในการดำเนินงานของสหกรณ์ เนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์ประกอบด้วย ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หัวหน้าฝ่ายทั่วไป เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่บัญชี เจ้าหน้าที่สินเชื่อ โดยทั้งหมดเป็นผู้ที่ให้บริการแก่ สมาชิก และดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ที่มีศักยภาพไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ อย่างถ่องแท้ ส่งผลให้ในบางกรณีอาจตกเป็นเครื่องมือของการทุจริต

2. ปัญหาด้านการจัดการภาครัฐ

ปัญหาโครงสร้างและระบบสหกรณ์ซึ่งสหกรณ์ของไทยอยู่ภายใต้ระบบราชการ มีกฎระเบียบเป็นกรอบในการดำเนินงาน มีหน่วยงานราชการกำกับดูแล และคอยตรวจสอบการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ซึ่งดูเหมือนจะมีการควบคุมตรวจสอบอย่างเคร่งครัด แต่ในความเป็นจริง การดำเนินการยังมีข้อบกพร่องด้านบุคลากรในการตรวจสอบ เนื่องจากอำนาจหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างกว้าง ไม่สามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึงทุกสหกรณ์และยังมีการ ปรับโครงสร้าง ส่วนราชการในระดับภูมิภาคจากสหกรณ์อำเภอเป็นหน่วยส่งเสริมแบบเคลื่อนที่ (Mobile Unit) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และสหกรณ์ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดที่มีขนาดใหญ่ ความสัมพันธ์จะสามารถเข้าถึงสหกรณ์ก็ยิ่งน้อยลงไปด้วย ส่งผลถึง การกำกับดูแลที่ยังห่างออกไป และการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่อาศัยรัฐเป็นองค์กรหลัก ดำเนินการตามนโยบายและแผนงานซึ่งอาจจะไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในโลกปัจจุบัน อาจส่งผลให้สหกรณ์ที่ไม่มีศักยภาพที่เพียงพอ มีโอกาสล้มเหลวในการดำเนินกิจการได้ นอกจากนี้ด้านบุคลากรของภาครัฐยังขาดการ ประเมินและติดตามผลที่ชัดเจน โดยจะมีการ ประเมินเพียงแค่ภาพรวมเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถ แก้ปัญหาและหาแนวทางป้องกันได้ทันทั่วถึง

3. ปัญหาด้านการดำเนินธุรกิจ

ปัญหาด้านการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านเงินทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก การขาดแหล่งเงินทุน แม้ว่าจะมีธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธ.ก.ส.) แล้วก็ตาม แต่ ธ.ก.ส. ก็ให้บริการเฉพาะสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น สำหรับสหกรณ์ รูปแบบอื่นๆ ไม่ได้มีสถาบันการเงินโดยเฉพาะ ต้องอาศัยธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน อื่นๆ ซึ่งดอกเบี้ยค่อนข้างสูงและไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการตลาด เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำไม่แน่นอนและการขาดประสิทธิภาพในการจัดการ เพื่อการแข่งขันกับภาคธุรกิจอื่น ซึ่งสหกรณ์ต้องแข่งขันกับพ่อค้าคนกลางหรือนายทุน หรือธุรกิจ ประเภทอื่น ซึ่งคู่แข่งมีความสามารถและข้อได้เปรียบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเงินทุนที่เหนือกว่า ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในทางการค้าและธุรกิจมากกว่า ซึ่งที่กล่าวมา ทั้งหมดเป็นปัญหาด้านการดำเนินการทางธุรกิจทั้งสิ้น ซึ่งสหกรณ์จำเป็นต้องพัฒนา ให้สามารถแข่งขัน และอยู่ในภาคธุรกิจต่อไปให้ได้

ปัญหาของระบบตลาดสินค้าเกษตรของไทย

ตลาดสินค้าเกษตร คือ สถานที่ในการซื้อขายสินค้าเกษตรโดยมีผู้ซื้อและผู้ขาย เป็นจำนวนมากจากจุดต้นกำเนิดของสินค้าที่เรียกว่า “ต้นน้ำ” ไปตามกระแสความต้องการของผู้บริโภค และถึงมือผู้บริโภคได้ในที่สุด ซึ่งเรียกว่า “ปลายน้ำ” และมีกิจกรรมการจัดการหน้าขายสินค้า เกษตรทั้งระบบ โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมด้านการผลิตสู่การบริโภค ภายใต้ราคา ที่เป็นธรรมสำหรับตลาดสินค้าเกษตรของไทยเป็นที่ทราบกันดีว่าในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา

ตลาดสินค้า เกษตรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จากระบบการค้าแบบดั้งเดิมไปสู่ตลาดสินค้าเกษตรสมัยใหม่ (New agriculture) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกับการปรับตัวของเกษตรกรธุรกิจการเกษตร และซูเปอร์มาร์เก็ต โดยการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดที่เกิดจากความต้องการของผู้บริโภค การที่ภาคเกษตรไทยประกอบด้วยเกษตรกรรายเล็ก ระบบการตลาดที่มีประสิทธิภาพ จึงต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางจำนวนมาก ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงตลาดค้าส่งและค้าปลีกในเมือง แต่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ตลาดสินค้าเกษตรไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากตลาดที่มีศูนย์กลางในชนบทมาเป็นตลาดสมัยใหม่ที่ถูกกำหนดโดยผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับระบบการผลิตและการค้าให้สามารถสนองความต้องการของผู้บริโภค ลักษณะของห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรไทยจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจนเห็นเป็นรูปลักษณะชัดเจนในสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น ไข่เนื้อ กุ้ง ข้าวถุงที่มีคุณภาพสูง เป็นต้น

ปัญหาเรื่องระบบตลาดสินค้าเกษตรของไทยนั้นเป็นปัญหาที่สะสมมานาน ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมต้นน้ำ กิจกรรมกลางน้ำ และกิจกรรมปลายน้ำของห่วงโซ่อุปทาน (supply chain)

1. ปัญหาในส่วนของกิจกรรมต้นน้ำ ได้แก่

1.1 เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดที่ดินเป็นของตนเองและมีภาระหนี้สิน ตัวเลขของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในปีเพาะปลูก 2556/2557 ซึ่งให้เห็นว่าเกษตรกรไทยมีภาระหนี้สินเฉลี่ย 212,586 บาทต่อครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร มีจำนวน 9 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยเขตภูมิภาค เขตชลประทาน อายุของหัวหน้า ครัวเรือนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อัตราการเป็นภาระ พื้นที่ทำการเกษตร ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน และจำนวนหนี้สินของครัวเรือน (สำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

1.2 ไม่มีการซื้อขายตามคุณภาพของผลิตผลทางการเกษตร โดยปัจจุบันการซื้อขายในระดับการส่งออกมีการกำหนดราคาตามคุณภาพ เพราะผู้ซื้อในตลาดต่างประเทศ และในระดับผู้บริโภคในเมืองต้องการสินค้าทางการเกษตรบางชนิดมีการซื้อขายตามคุณภาพ แต่เป็นคุณภาพที่คัดกันเองโดยพ่อค้าขายส่งหรือพ่อค้าปลีก แต่ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่เป็นระบบ และใช้เฉพาะตลาดในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ยังไม่มีการปฏิบัติในระดับไร่นา สินค้าแทบทุกชนิด พ่อค้าซื้อจากเกษตรกร โดยอาศัยคุณภาพเฉลี่ยหรือราคาเฉลี่ยแทน ซึ่งทำให้ผู้ที่เสียประโยชน์ มากที่สุดก็คือเกษตรกร (ผู้ผลิต)

1.3 ต้นทุนการผลิตสูง อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการผลิต ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฯลฯ ในขณะที่ราคาผลผลิตมีความผันผวนไม่แน่นอน

1.4 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ ได้แก่ แหล่งน้ำชลประทาน แหล่งสินเชื่อทางการเกษตรที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ และแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมกับบริบทของเกษตรกร

1.5 เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจทางการตลาดแต่พ่อค้าคนกลาง ผู้ส่งออก และพ่อค้าขายส่งรายใหญ่ สามารถจัดหาข่าวสารการตลาดได้เองเพราะมีผู้ให้บริการในเรื่องนี้ แต่เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถจัดหาได้เพราะเป็นบริการที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

ภาครัฐบาลจึงต้องจัดหาให้ได้แค่เพียงจำกัด ได้แก่ การประกาศราคาสินค้าทางวิทยุ หรือทางโทรทัศน์ ผู้ผลิตจึงยังไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากชาวสารการตลาดที่จะได้ประโยชน์ นอกจากนี้จะต้องแจ้งภาวะตลาดในปัจจุบันแล้ว ยังต้องคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการวางแผนการผลิต การลงทุน และผลผลิตในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน

1.6 การขาดโอกาสทางเลือกในการเข้าสู่ระบบการค้าที่เป็นธรรม ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างการตลาดที่เป็นตลาดผู้ซื้อน้อยราย ดังนั้น ผู้ค้าและผู้รับซื้อผลผลิต มักจะเอาเปรียบเกษตรกรในด้านราคาผลผลิตอยู่เสมอ อีกทั้งเกษตรกรเองก็ไม่มีโอกาสในการเข้าถึงโครงการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐอย่างที่ควรจะเป็น เช่น โครงการรับจำนำข้าวเปลือก โครงการ ประกันราคาพืชผลผลิต ฯลฯ อีกทั้งได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบางประการ เช่น กรณีของบัตรเครดิตชาวนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสร้างวินัยทางการเงิน และการสะสมทุนของเกษตรกรเอง

2. ปัญหาในส่วนของกิจกรรมกลางน้ำ ได้แก่

2.1 นโยบายของภาครัฐยังไม่เป็นรูปแบบการพัฒนาแบบองค์รวม โดยสังเกตได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการจัดการโซ่อุปทานด้านผลผลิตการเกษตร และมุ่งเน้นไปที่สถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) แต่การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้ภารกิจของหน่วยงานของรัฐยังคงเป็นไปในลักษณะไม่มีการบูรณาการ มีการทำงานซ้ำซ้อนกันและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมได้ตลอดโซ่อุปทาน

2.2 สถาบันเกษตรกร ได้แก่ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ วิชาสาหกิจชุมชนฯ ยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเกื้อหนุนอาชีพของเกษตรกรอย่างี่ควรจะเป็น ทั้งนี้ เนื่องมาจากสถาบันเกษตรกรยังไม่มีโครงสร้างและระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งระบบบริหารจัดการธุรกิจของสถาบันเกษตรกรยังคงอยู่ในระดับกิจกรรมต้นน้ำ และกลางน้ำ ของห่วงโซ่อุปทาน โดยมีพ่อค้าคนกลางมาทำหน้าที่ในการแปรรูปและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป เพื่อจำหน่ายแก่ผู้บริโภค ปัจจุบันมีแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น

2.3 โครงสร้างการตลาดยังเป็นไปในลักษณะของผู้ซื้อน้อยราย โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่มีความได้เปรียบในด้านการตลาด ส่วนผู้ประกอบการรายย่อยและสถาบันเกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรอง นอกจากนี้แล้ว เครือข่ายความร่วมมือของสถาบันเกษตรกรในรูปแบบของการร่วมมือตามแนวดิ่ง (downward coordinate) และรูปแบบของกลุ่มตามพื้นที่ ก็ไม่สามารถแข่งขันในเชิงธุรกิจกับภาคเอกชนได้เนื่องจากไม่คล่องตัวและมีต้นทุนค่าใช้จ่ายการตลาดสูงกว่า

3. ปัญหาและอุปสรรคในส่วนของกิจกรรมปลายน้ำ ได้แก่

3.1 การขาดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ได้แก่ เส้นทางคมนาคมขนส่ง คลังสินค้า ตลาดกลาง ระบบข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ในเรื่องของ คุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และองค์ความรู้ด้านการจัดการโซ่อุปทานในธุรกิจ

3.2 ปัจจุบันสถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยมีความเสียเปรียบในเชิง การแข่งขัน เมื่อเทียบกับผู้ประกอบการรายใหญ่ ทั้งนี้เพราะขาดองค์ความรู้และทักษะในด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้งการบริหารจัดการโซ่อุปทานในธุรกิจยังน้อย

จากปัญหาของระบบตลาดสินค้าเกษตรของไทยทั้ง 3 กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการตลาดสินค้าเกษตรยังคงต้องเผชิญกับปัญหา ซึ่งมีทั้งปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกและปัญหาที่เกิดจากเกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย และสถาบันเกษตรกร ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนและการขนานรับนโยบายด้านความมั่นคงทางอาหารและการแก้ปัญหาแก่ภาคการเกษตรของไทย

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสหกรณ์ตามหลัก SWOT Analysis

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสหกรณ์ เพื่อพิจารณาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threats) โดยการวิเคราะห์ จุดแข็งและจุดอ่อน จะเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสหกรณ์ ส่วนการวิเคราะห์ โอกาสและอุปสรรค จะเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมภายนอกที่น่าจะมีผลกระทบต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ดังนี้

1. จุดแข็ง

1.1 สหกรณ์เป็นองค์กรที่มีเอกลักษณ์ในฐานะการเป็นองค์กรพึ่งพาตนเอง (Self-help Organization : SHOs) โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่ยึดมั่นอยู่ในคุณค่าสหกรณ์ (Co-operative Values) และหลักการสหกรณ์ (Co-operative Principles) ในการนำพลังแห่งการร่วมมือกัน (การสหกรณ์) มาสู่ชุมชน

1.2 มีการร่วมมือกันทั้งในแนวดิ่งและแนวราบในรูปขององค์กรกลาง และเครือข่ายพันธมิตร ในทุกระดับทั้งในและต่างประเทศ

1.3 มีหน่วยงานภาครัฐรับผิดชอบสนับสนุนอย่างชัดเจน เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติของสหกรณ์

1.4 เป็นองค์กรที่มีเอกลักษณ์ในฐานะการเป็นองค์กรพึ่งพาตนเอง ที่ยึดมั่นในคุณค่าและหลักการสหกรณ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันเป็นสากล มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลภายใต้กฎหมายสหกรณ์

1.5 สหกรณ์ได้รับการยอมรับเป็นสากลว่า เป็นตัวแบบของความสามัคคีและวิสาหกิจ (Enterprise) ที่รัฐควรให้การสนับสนุนในฐานะการเป็นเสาหลักต้นหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

1.6 สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจที่มีสถานภาพเป็น “นิติบุคคล” ภายใต้กฎหมายสหกรณ์

1.7 มีเครือข่ายความร่วมมือในรูปขบวนการสหกรณ์ (Co-operative Movement) เพื่อความเป็นปึกแผ่นทั้งในและต่างประเทศ โดยสมาชิกสหกรณ์ทั่วโลกร่วมมือกันทั้งทางธุรกิจและวิชาการอย่างกว้างขวางภายใต้คุณค่าสหกรณ์และหลักการสหกรณ์สากล

1.8 การสหกรณ์ไทยที่จัดตั้งและดำเนินงานมาว่าศตวรรษ มีการสะสมทุน ทั้งที่เป็นทุนมนุษย์ที่เห็นชอบในคุณค่าและหลักการสหกรณ์ ทุนที่เป็นทรัพยากรภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์ อีกทั้งทุนทางปัญญาที่พัฒนาจากทักษะและประสบการณ์งานสหกรณ์ หากสามารถ

บริหารจัดการในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดพลังความร่วมมือในภาพรวมแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อสมาชิกปัจเจกบุคคล และระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

1.9 กรอบคิด “คุณค่าสหกรณ์” เหมาะที่จะนำไปใช้กระตุ้นจิตสำนึก ความร่วมมือ แก่ประชาชนในสังคม เพื่อสร้างความสามัคคีของคนในชาติและการสร้างสังคมเอื้ออาทร

1.10 เครือข่ายความร่วมมือที่มีอยู่ในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือในแนวดิ่ง (Vertical Integration) และเครือข่ายในแนวราบ (Horizontal Integration) หากได้รับการพัฒนา ให้มีศักยภาพ ขยายกรอบการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงการดำเนินธุรกิจและ บริการสู่ภายนอก ขบวนการให้มากขึ้น ย่อมเกิดผลดีต่อการสหกรณ์และระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

2. จุดอ่อน

2.1 คนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ยังขาดจิตสำนึกความร่วมมือ ขาดทักษะ ประสบการณ์ ในการบริหารจัดการสหกรณ์อย่างเป็นกระบวนการและยังยึดติดกับการดำเนินงานสหกรณ์ แบบแยกส่วน ไม่มีการบูรณาการเพื่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมของขบวนการ

2.2 ขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ยังต้องได้รับการยกระดับ เพื่อการแข่งขัน และการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจแก่สมาชิกและสังคมโดยรวม

2.3 วิสัยทัศน์ กรอบภารกิจ และการดำเนินงานของสหกรณ์ ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญ และจำกัดอยู่ในเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ยังไม่ครอบคลุมเป้าหมายในการยกระดับฐานะ ความเป็นอยู่ (การพัฒนาคุณภาพชีวิต/การแก้ปัญหาความยากจนแก่สมาชิก)

2.4 การบริหารจัดการสหกรณ์ ส่วนใหญ่ยังคงเผชิญกับความเสี่ยงในการดำเนิน ธุรกิจ เนื่องจากบุคลากรยังขาดองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและต้องเผชิญกับการแข่งขันรุนแรงขึ้น

2.5 การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ยังตีกรอบอยู่ในแวดวงสหกรณ์ ซึ่งเป็นสาเหตุ สำคัญ ประการหนึ่งต่อปัญหาการขาดทุน

2.6 แม้จะมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการสหกรณ์ แต่ส่วนใหญ่ยังมีได้ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.7 ปัญหาและข้อจำกัดสำคัญของสหกรณ์ที่ต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่ การขาดการ มีส่วนร่วมของสมาชิก ขีดความสามารถของบุคลากร ความเพียงพอของทุนดำเนินงาน ระบบ การบริหารจัดการ การพัฒนาธุรกิจ และปัญหาการขาดทุนในการดำเนินธุรกิจ

3. โอกาส

3.1 ทิศทางการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามแนวทางปรัชญา ของ เศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างความสามัคคีของคนในชาติ เป็นกรอบคิดและแนวทางในทิศทาง เดียวกันกับการพัฒนาการสหกรณ์ ถือเป็นโอกาสดีที่คนสหกรณ์จะได้มีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์โดยใช้คุณค่าสหกรณ์และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรลุเป้าหมาย ร่วมกัน

3.2 รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อนำไปสู่ การพึ่งตนเองและการอยู่ดีมีสุข เป็นการสร้างโอกาสของสมาชิกสหกรณ์ในชุมชนและช่วยสร้าง เครือข่ายธุรกิจระหว่างชุมชนและสหกรณ์

3.3 มีภาคีความร่วมมือภายใต้เครือข่ายขบวนการสหกรณ์ทั้งระดับภูมิภาค (เอเชียแปซิฟิก) และระดับโลก ได้แก่ ที่ประชุมรัฐมนตรีที่รับผิดชอบงานสหกรณ์ของประเทศในเอเชียแปซิฟิก องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฯลฯ ให้การสนับสนุน เพื่อสร้างความเข้มแข็งเป็นปีกแผ่นของขบวนการสหกรณ์

3.4 นโยบายรัฐให้การส่งเสริมการสหกรณ์ผ่านกลไกของกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐกระจายการดำเนินการกิจ การส่งเสริมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3.5 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดเจตนารมณ์อย่างชัดเจนที่จะส่งเสริมสนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์

3.6 สภาวะเศรษฐกิจและสังคม ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาความยากจน วิกฤตศรัทธา พฤติกรรมบริโภคนิยม วิกฤติพลังงานและสิ่งแวดล้อม ย่อมเป็นสิ่งท้าทายอย่างสำคัญต่อคนในขบวนการสหกรณ์ที่จะรวมพลังกันสร้างคุณค่าโดยใช้กลไกของการสหกรณ์ให้เกิดพลังความร่วมมือกัน เพื่อลดทอนปัญหาวิกฤติทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.7 กระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์ภายใต้เอกลักษณ์ของการเป็นสหกรณ์ จะช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนาระบบการค้า บริการ และการเงินอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

4. อุปสรรค

4.1 คนในชาติบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงหลักการสหกรณ์ และไม่ตระหนักเห็นความสำคัญของการสหกรณ์ และยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างที่ควรจะเป็น

4.2 นโยบายรัฐในการช่วยเหลือเกษตรกรที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อกรดำเนินงานสหกรณ์ อาทิ นโยบายพักชำระหนี้ นโยบายรับจำนำฯ นโยบายแก้ปัญหาค่าความยากจน กองทุนฟื้นฟูฯ โดยทำให้สมาชิกสหกรณ์ไม่ยืนอยู่บนหลักการพึ่งพาตนเอง เกิดปัญหาหนี้สินและข้อเรียกร้องต่างๆ เป็นต้น

4.3 ธุรกิจเอกชนมีการร่วมมือกันเพื่อช่วงชิงตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกับสหกรณ์ (สมาชิกสหกรณ์)

4.4 กลุ่มและองค์กรประชาชนที่มีหลักการดำเนินงานบนหลักการพึ่งพาตนเองเหมือนสหกรณ์มีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยต่างก็มีกรอบภารกิจเช่นเดียวกับสหกรณ์แต่ยังคงเป็นต่างฝ่ายต่างทำ

4.5 แผนการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ร่วมกันในภาพรวม

4.6 นโยบายการส่งเสริมสหกรณ์ยังขาดเป้าประสงค์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน ยังมีลักษณะ การพัฒนาระบบแยกส่วนและไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์

4.7 มุมมองการพัฒนาการสหกรณ์ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ส่วนใหญ่ยังไม่เอื้อต่อธรรมชาติ ของสหกรณ์ในการเป็นองค์กรพึ่งพาตนเอง ดังนั้นจึงคงพบปรากฏการณ์ที่สหกรณ์บางแห่งมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองแต่ยังคงพึ่งพิงรัฐตามที่เคยปฏิบัติมาก่อน เช่น กรณีการกู้เงิน กพส. (กองทุนพัฒนาสหกรณ์) ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การใช้บริการตรวจบัญชีจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ฯลฯ

4.7 ทิศทางการส่งเสริมสหกรณ์ยังขาดความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนา เพื่อยกระดับขีดความสามารถของสหกรณ์

สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ได้เสนอแนวคิดขีดความสามารถของสหกรณ์ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์ 7 ประการ ดังนี้

1. มุ่งเน้นบริการแก่สมาชิก (Member centered)
2. การมุ่งเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์ในทิศทางเชิงคุณค่า (Outcome oriented)
3. สามารถชี้แจงและรับผิดชอบต่อสมาชิก (Accountable to member)
4. มีความคิดสร้างสรรค์และมีความยืดหยุ่น (Innovative on flexible)
5. พร้อมที่จะทำงานกับชุมชน (Open and Collaborative with community)
6. ยึดมั่นในค่านิยมและหลักการสหกรณ์
7. ตระหนักถึงความเป็นพลวัตและการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาสหกรณ์

แนวทางพัฒนาสหกรณ์ กรณีสหกรณ์การเกษตรที่มีปริมาณธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายและธุรกิจให้บริการลดลง กรณีสหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานประสพสถานะการขาดทุน และผลกระทบจากสถานะเศรษฐกิจโลกในด้านต่างๆ เช่น มาตรการการกีดกันทางการค้า (มาตรการภาษีและไม่ใช้ภาษี) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีและนวัตกรรม และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. แนวทางพัฒนาสหกรณ์ กรณีสหกรณ์การเกษตรที่มีปริมาณธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายและธุรกิจให้บริการลดลง

1.1 สสำรวจความต้องการของสมาชิกสหกรณ์

โดยสำรวจความต้องการสินค้าและบริการของสมาชิกสม่ำเสมอ และควรให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงปัจจัยที่ผู้บริโภคคำนึงถึง เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการในการจัดหาสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งอาจจะช่วยขยายฐานลูกค้าของสหกรณ์ด้วย

1.2 สร้างการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์

การค้าผ่านระบบ ออนไลน์เป็นการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับด้านการเงินหรือบัตรเครดิตเข้ามาช่วยในการดำเนินธุรกิจซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก และเป็นการสนับสนุนระบบตลาดดิจิทัล

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์(E-Commerce) ให้มีความทันสมัย อีกทั้งระบบออนไลน์ นี้ยังช่วยพัฒนาสหกรณ์อย่างเป็นระบบด้วย โดยสหกรณ์อาจใช้ระบบออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการขายสินค้า เช่น สหกรณ์อาจติดต่อเจรจาซื้อขายกับผู้ขายส่งสินค้ารายใหญ่ ในจังหวัดและนำสินค้าเหล่านั้นขึ้น เว็บไซต์ให้เกิดการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์ขึ้น ซึ่งวิธีการนี้ จะช่วยลดต้นทุนในการจัดเก็บ (Stock) สินค้า

1.3 สร้างระบบเครือข่ายธุรกิจระหว่างสหกรณ์

การสร้างระบบเครือข่ายธุรกิจระหว่างสหกรณ์เป็นการส่งเสริมการขายซึ่งกันและกัน เพื่อขยายเครือข่ายการทำธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งสามารถดำเนินธุรกิจร่วมกันทั้งการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการขยายเครือข่ายการให้บริการทางการเกษตร

1.4 พัฒนาความพร้อมในการให้บริการ โดยพัฒนาทั้งในด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ เครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยี

2. แนวทางพัฒนาสหกรณ์ กรณีสหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานประสพสถานะการขาดทุน

2.1 วิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาการขาดทุน

วิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อค้นหาสาเหตุและปัญหาการขาดทุนของสหกรณ์ โดยอาจจำแนกตามกลุ่มปัญหา และวิเคราะห์ตรวจสอบหาสาเหตุ การขาดทุนว่าเกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้างหรือปัญหาเฉพาะของสหกรณ์แต่ละแห่ง เพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และกำหนดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับสาเหตุซึ่งจะสามารถลดผลกระทบที่มีต่อสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว โดยการแก้ไขปัญหาจะต้องกำหนดแผนงานและการดำเนินงานที่เหมาะสม และปฏิบัติได้จริง ซึ่งอาจจัดทำแผนฟื้นฟูหรือแผนพัฒนาธุรกิจเฉพาะราย

2.2 การควบรวมสหกรณ์หรือเลิกสหกรณ์

การควบรวมสหกรณ์หรือเลิกสหกรณ์นั้นจำเป็นต้องประเมินศักยภาพและฐานะการเงินของสหกรณ์นั้นๆ ในกรณีที่สหกรณ์ในพื้นที่ใกล้เคียงกันหรือสหกรณ์ขนาดเล็กสามารถควบรวม สหกรณ์ได้เพื่อให้สหกรณ์มีขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) ในการให้บริการแก่สมาชิกของสหกรณ์และมีต้นทุนในการดำเนินการ ต่หน่วยลดลง และสหกรณ์จะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้อย่างคุ้มค่ากับค่าเสื่อมราคา ส่วนในกรณีที่สหกรณ์มีผลการดำเนินงานประสพภาวะขาดทุนสะสมมากกว่าทุนดำเนินงาน และไม่สามารถฟื้นฟูได้นั้น ควรจะทำการเลิกสหกรณ์

2.3 กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์

ที่ผ่านมาสหกรณ์ปรับตัวไม่ทันต่อการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นควรให้เวลาในการบังคับใช้กฎหมายกับสหกรณ์ และพัฒนาเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้มีความเข้าใจกับกฎระเบียบที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3. แนวทางพัฒนาจากผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกในด้านต่างๆ

3.1 ด้านมาตรการการกีดกันทางการค้า (มาตรการภาษีและไม่ใช่ภาษี)

3.1.1 มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของสหกรณ์ ให้สหกรณ์สามารถ ส่งสมทุนดำเนินงาน และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

3.1.2 การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและการบริหารจัดการ

สำหรับสินค้าเกษตร ควรผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และปัจจัยที่ผู้บริโภคในตลาดโลกให้ความสำคัญต่อสินค้าเกษตรมากขึ้น โดยอาจพัฒนารูปแบบ และ คุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน เช่น การวางแผนการผลิตสินค้าตามความต้องการ การผลิต

ที่มีคุณภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การลดการใช้สารเคมี การส่งเสริมการเกษตรแบบอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อให้สินค้าเกษตรเป็นที่ยอมรับในตลาดโลกส่งผลให้สามารถขายสินค้าได้มากขึ้น

3.1.3 ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต

3.2 ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3.2.1 วางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับความรู้ ความเคลื่อนไหวของแนวโน้มตลาดสินค้าเกษตร รวมทั้งตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า

3.2.2 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเรียนรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี

3.3 ด้านสังคมผู้สูงวัย

3.3.1 ให้ความสำคัญกับการสร้างบุคลากรด้านการเกษตร

สำหรับสหกรณ์ภาคการเกษตรควรส่งเสริมให้บุตรของเกษตรกรที่มีความต้องการสานต่องานเกษตรกรรมในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในขบวนการสหกรณ์ เนื่องจากในปัจจุบัน ภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรสูงวัย จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

3.3.2 จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกผู้สูงวัย

ส่งเสริมให้สหกรณ์จัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นทุนสะสมตามข้อบังคับเพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกผู้สูงวัยให้มากขึ้น โดยอาจศึกษารูปแบบการจัดตั้ง “สหกรณ์ บริการผู้สูงอายุ” ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพและความเป็นอยู่แก่ผู้สูงวัย นอกจากนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมในจำนวนที่เพียงพอที่จะรองรับชีวิตหลังเกษียณของสมาชิก

3.4 ด้านการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

3.4.1 ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น

สำหรับสหกรณ์ภาคการเกษตร การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตจะช่วยลดการใช้แรงงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของการทำการเกษตร โดยเฉพาะชุมนุมสหกรณ์ หรือสหกรณ์ภาคการเกษตรขนาดใหญ่ควรเป็นผู้นำการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการผลิตตลอดจนสร้างความหลากหลายให้กับสินค้าเกษตร รวมถึงสอนให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพสหกรณ์และบุคลากรของสหกรณ์ นอกจากนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนควรนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการดำเนินงานมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อสังคมไร้เงินสด (Cashless Society)

3.4.2 จัดตั้งศูนย์กลางข้อมูลธุรกิจสหกรณ์ และศูนย์ข้อมูลและการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดตั้งศูนย์กลางข้อมูลธุรกิจสหกรณ์นั้นรองรับการเติบโตธุรกิจการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ ซึ่งสหกรณ์ทุกประเภทควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในสหกรณ์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์

หรือของสมาชิก โดยสหกรณ์ควรนำข้อมูลที่จัดเก็บมาใช้ในการติดตามและวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจของตน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจได้อย่างทันท่วงที

4. ประเด็นอื่น ๆ

4.1 ภาครัฐและสหกรณ์ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาสหกรณ์ในทุกๆ ด้าน โดยให้ความรู้กับบุคลากรเรื่องอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ และกำหนดนโยบาย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถให้บริการกับสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 คณะกรรมการ สมาชิก และฝ่ายจัดการต้องเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้สหกรณ์

4.3 สหกรณ์ควรตระหนักถึงวาระการดำรงตำแหน่งระหว่างกรรมการกับตำแหน่งผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ซึ่งไม่ควรจะสลับกันเมื่อถึงคราวหมดวาระ

4.4 ควรให้ชุมนุมสหกรณ์แต่ละประเภทดำเนินการให้บริการแก่สหกรณ์สมาชิกให้สมบูรณ์

4.5 สหกรณ์ควรจะเป็นองค์กรที่สามารถวางแผนชีวิตให้กับสมาชิก

4.6 รายงานกิจการของสหกรณ์ ควรจะมีบทความเรื่องการสร้างความสำเร็จในชีวิตของสมาชิกสหกรณ์พร้อมทั้งวิธีการ

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ (สนช.) ได้ให้ข้อเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพสำหรับกลุ่มสหกรณ์ภาคการเกษตรใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์
2. ด้านสมาชิกสหกรณ์
3. ด้านชุมนุมสหกรณ์
4. ด้านสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย
5. ด้านการสนับสนุนส่งเสริมหรือนโยบาย
6. ปัญหาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

โดยสามารถสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์

1.1 ควรทบทวนเกณฑ์การจัดขนาดสหกรณ์การเกษตรให้สามารถสะท้อนระดับความสามารถดำเนินธุรกิจเพื่อมวลสมาชิกและความเข้มแข็งของสหกรณ์นั้นๆ ภาครัฐควรมีแนวทางหรือกำหนดระยะเวลาในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรและจัดตั้งเป็นสหกรณ์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการจัดขึ้นกลุ่มเกษตรกร และการสนับสนุนส่งเสริมหรือการพัฒนาอาชีพเกษตรกรควรพิจารณาดำเนินการผ่านระบบสหกรณ์เป็นหลัก

1.2 บุคลากรของสหกรณ์ ควรกำหนดแนวทางการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบงานสหกรณ์ (ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ) ควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีประสบการณ์ และความสามารถ ยึดมั่นในหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์และผลประโยชน์สมาชิกอย่างเท่าเทียมทั่วถึง ตลอดจนการพัฒนาด้านขวัญและกำลังใจควบคู่กัน

1.3 ด้านธุรกิจสหกรณ์กรณีสมาชิกผิมนัดชำระหนี้ อาจมีสาเหตุจากหลายกรณี เช่น สหกรณ์ไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับสหกรณ์เมื่อมีการผิมนัดชำระหนี้ สมาชิกประสบปัญหาการผลิต หรืออาจเจตนาผิมนัดชำระหนี้ด้วยเหตุผลอื่น สหกรณ์ควรมีแนวทางหลายมาตรการควบคู่กัน เช่น 1. เคร่งครัดต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับสหกรณ์ 2. กำหนดมาตรการช่วยเหลือกรณีสมาชิกประสบปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด เช่น การปรับโครงสร้างหนี้ การพักชำระหนี้ หากสหกรณ์ได้กำหนดให้มีเบี้ยปรับกรณีผิมนัดชำระหนี้ สหกรณ์อาจโอนเบี้ยปรับมาลดภาระดอกเบี้ยได้ หรือการกำหนดดอกเบี้ยตามชั้นของสมาชิก เป็นต้น 3. สหกรณ์ต้องกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติในการเร่งรัดติดตามหนี้ค้างชำระ 4. สหกรณ์ต้องใช้ธุรกิจสหกรณ์สร้างวินัยทางการเงินแก่สมาชิก 5. สหกรณ์ควรทำธุรกิจกับสมาชิกควบคู่กันระหว่างธุรกิจรวมซื้อรวมขายกับธุรกิจสินเชื่อ

2. ด้านสมาชิกสหกรณ์

2.1 สหกรณ์ต้องดำเนินธุรกิจกับสมาชิกตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ มุ่งเน้นเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกเป็นสำคัญ หากสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ เท่าที่ควรยอมส่งผลให้สหกรณ์ มีขีดจำกัดต่อการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง

2.2 ควรพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตเกษตรกรหรือครอบครัวเกษตรกรตามกรอบอำนาจหน้าที่ของหลายส่วนราชการ โดยการส่งเสริมให้การรวมกลุ่มประกอบอาชีพตามที่ทางราชการประกาศกำหนด

2.3 สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม และกลุ่มเกษตรกรควรร่วมกันสร้างเสริมเครือข่ายธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจซื้อ ธุรกิจขาย ซึ่งส่งผลสำคัญต่อเกษตรกรให้เข้มแข็ง และเห็นผลเป็นรูปธรรม อันอาจมีผลนำไปสู่การควมรวมกลุ่ม เพื่อจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นแทน หรือเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ด้วยความศรัทธาและสมัครใจ

2.4 ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและขบวนการสหกรณ์ ต้องสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนแรงจูงใจต่อสมาชิกให้เห็นคุณค่าบทบาท และความสำคัญของสมาชิกทุกคน ต่อความเจริญก้าวหน้าธุรกิจ สหกรณ์ที่ทุกคนต่างเป็นเจ้าของ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. ด้านชุมชนสหกรณ์ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านชุมชนสหกรณ์ ตามประเด็นดังนี้

3.1 ชุมชนสหกรณ์การเกษตรยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเกื้อหนุนอาชีพเกษตรกรได้อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากไม่มีโครงสร้างและระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับการตลาด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งระบบบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ หรือ ชุมชน สหกรณ์ ยังคงอยู่ในระดับต้นน้ำ และกลางน้ำของห่วงโซ่อุปทานโดยมีพ่อค้าคนกลางทำการแปรรูป และจำหน่ายแก่ผู้บริโภคที่ปัจจุบัน มีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น

3.2 ชุมชมสหกรณ์ มีขีดจำกัดในการดำเนินกิจกรรมใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนา ขบวนการสหกรณ์ในภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่จะทำธุรกิจหรือให้บริการ สนองความต้องการพื้นฐาน ของสหกรณ์สมาชิกก่อนเป็นภารกิจหลักมาโดยตลอด และให้ความสำคัญต่อกิจกรรมมุ่งใจ ด้านการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้าเข้มแข็ง สามารถแข่งขันหรือถ่วงดุลกับ ภาคเศรษฐกิจอื่นๆ น้อยมาก

3.3 มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น เส้นทางคมนาคมขนส่ง คลังสินค้า ตลาดกลาง ระบบข้อมูลข่าวสารองค์กร ความรู้ กลไกการตลาด และการจัดการ ห่วงโซ่อุปทานในธุรกิจ เป็นต้น

3.4 สหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์นิคม ประสบปัญหาด้านความไม่เป็น เอกภาพ ของขบวนการ โดยที่สหกรณ์ต่างก็พัฒนากันไปตามแนวทางที่คิดเห็นว่าเหมาะสม ระบบหรือกติกา ที่กำหนดใช้ในแต่ละสหกรณ์ จึงส่งผลให้มีปัญหาอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการบูรณาการงาน เข้าด้วยกัน และส่งผลต่อเนื่องถึงการขาดประสิทธิภาพการดำเนินงานของขบวนการสหกรณ์อย่าง เป็นระบบ เช่น ระบบ IT ที่ไม่สามารถเชื่อมต่อการทำธุรกิจกับสหกรณ์อื่นๆ ทำให้ไม่สามารถแข่งขัน กับธุรกิจเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 สหกรณ์เป็นองค์กรประชาธิปไตยที่ควบคุมโดยมวลสมาชิกและทำระบบหนึ่ง สมาชิกหนึ่งเสียงมาใช้อย่างกว้างขวางในขบวนการสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ทุกขนาด อาจส่งผล ให้สหกรณ์ขนาดใหญ่ไม่ให้ความสนใจที่จะเป็นสมาชิกและหรือทำธุรกรรมกับชุมนุมสหกรณ์ในการ ที่จะใช้คุณประโยชน์จากความเป็สหกรณ์ได้อย่างเต็มที่

4. ด้านสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

4.1 รัฐควรกำหนดแนวทางให้สันนิบาตสหกรณ์ได้รับงบประมาณดำเนินงาน ประจำปีให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามภารกิจและสนองตอบความต้องการของสหกรณ์สมาชิก ได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา ทั้งจากการอุดหนุนของรัฐบาล ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์จากสมาชิก สหกรณ์หรือการกำหนดบทบาทให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย สามารถดำเนินธุรกิจ บางประการ ได้ตามความจำเป็นและไม่ส่งผลกระทบต่อสหกรณ์สมาชิก เป็นต้น

4.2 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ควรกำหนดยุทธศาสตร์เป้าหมาย และ วิธีการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ทั้งระบบ ทั้งคณะกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ ผู้ตรวจสอบกิจการ และสมาชิกสหกรณ์ให้มีความรู้ ความสามารถด้านการบริหารจัดการ ตลอดจน ความรู้เฉพาะด้านที่จำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการธุรกิจสหกรณ์ตามหลักการอุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์

4.3 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ควรต้องปรับปรุงรูปแบบและขนาดองค์กร ให้สามารถสนองตอบความต้องการสมาชิกสหกรณ์ตามอำนาจหน้าที่อย่างครบถ้วน เหมาะสม และทันเวลา

4.4 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำเป็นต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้อง กับทุกกิจกรรมของสหกรณ์ และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องของสหกรณ์สมาชิกที่มีศักยภาพ และภาระงานของสันนิบาตสหกรณ์

5. ด้านการสนับสนุนส่งเสริมหรือนโยบายรัฐ

5.1 การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรควรต้องดำเนินการในลักษณะของการพัฒนาความพร้อมและมุ่งสู่เป้าหมายการจัดตั้งสหกรณ์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เป็นสำคัญและจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ

5.2 ควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรตามความเหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งสหกรณ์

5.3 สหกรณ์พื้นที่จะต้องบริหารจัดการธุรกิจสหกรณ์ด้วยหลักธรรมาภิบาล ยึดมั่นในหลักการอุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์เพื่อความศรัทธา ความไว้วางใจ และการจงใจ

6. ปัญหาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6.1 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวง กำหนดอัตราค่าบำรุงสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทย เพื่อความเหมาะสม เป็นธรรม หรือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสามารถปฏิบัติได้ทุกขนาดสหกรณ์

6.2 ควรแก้ไขกฎหมายให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยสามารถดำเนินธุรกิจบางประการได้ โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสหกรณ์สมาชิกได้เท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามความเหมาะสม

แนวทางในการแก้ไขปัญหาสหกรณ์

1. การแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรของสหกรณ์

ปัญหาด้านบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นด้านสมาชิกสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดความรู้ ความเข้าใจในบริบทของสหกรณ์ ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสหกรณ์ในฐานะความเป็นเจ้าของสหกรณ์ การขาดวินัยของสมาชิก และการขาดธรรมาภิบาลของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ในการดำเนินกิจการสหกรณ์ โดยปัญหาทั้งหมดสามารถแก้ไขได้หากบุคลากรของสหกรณ์มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีธรรมาภิบาล ซึ่งการแก้ไขสามารถดำเนินการโดยจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอให้มีความตระหนักรู้อยู่ตลอดเวลาในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน หลักในการตรวจสอบ และธรรมาภิบาลในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ซึ่งหากบุคลากรของสหกรณ์มีความรู้และนำความรู้ที่สั่งสมมาร่วมกันดำเนินกิจการ จะทำให้ช่วยลดปัญหาในทุกๆ ด้านของสหกรณ์ได้ และอาจทำให้กิจการสหกรณ์สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2. การแก้ไขปัญหาด้านการจัดการภาครัฐ

การแก้ปัญหาโครงสร้างและระบบสหกรณ์จะดำเนินการได้จะต้องมีการปรับโครงสร้างทั้งระบบ ซึ่งจะต้องมีการปฏิรูปกฎหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ ทำหน้าที่เป็นองค์กรธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ คำนึงถึงหลักการ และเจตนารมณ์ของสหกรณ์ และควรบูรณาการหน่วยงานภาครัฐให้เป็นหนึ่งเดียวโดยคำนึงถึงสมาชิกสหกรณ์เป็นหลัก โดยยกระดับการพัฒนาสหกรณ์ให้สามารถแข่งขันกับผู้ค้า คู่แข่ง สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ สมาชิกและชุมชนได้

ทั้งนี้ ในการปฏิรูปสหกรณ์ของประเทศไทย ได้มีการเสนอแนวทางจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการสหกรณ์เป็นองค์กรอิสระเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการพัฒนาและกำกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน และสนับสนุนให้สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีความเข้มแข็งร่วมกันจัดตั้งเป็น “ธนาคารสหกรณ์” เพื่อเพิ่มความหลากหลายของการบริการทางการเงินและสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์ที่เข้าร่วมก่อตั้ง เช่นเดียวกับ Rabobank ของราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ และ DZ Bank ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นต้น

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริม ควบคุม ตรวจสอบ และกำกับดูแลสหกรณ์จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจถึงระบบสหกรณ์ที่แท้จริง สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดำเนินการของกิจการสหกรณ์ได้อย่างรอบด้าน ควบคุม ตรวจสอบให้ทั่วถึง และเข้าถึงซึ่งข้อมูลจากสมาชิกได้ มีการประเมินและติดตามผลเป็นระยะ และนำมาปรับปรุงแก้ปัญหา ค้นหาแนวทางป้องกันในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ต่อไป เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การแก้ไขปัญหาด้านการดำเนินธุรกิจ

ปัญหาด้านการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะประสบปัญหา ด้านแหล่งเงินทุน และการแข่งขันในตลาด โดยเป็นปัญหาที่สหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถแก้ไขได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยกลไกของภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุน เช่น การจัดหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ การจัดหาตลาดในการกระจายสินค้า หรือการเปิดตลาดต่างประเทศให้กับกลุ่มสหกรณ์ต่างๆ แต่นอกจากการช่วยเหลือภาครัฐแล้ว สหกรณ์ก็ต้องช่วยเหลือตนเองในด้านการลดต้นทุน ให้มีต้นทุนต่ำที่สุด เพื่อเป็นการเพิ่มกำไรส่วนต่างให้มากขึ้น รู้จักการรวมกลุ่มสหกรณ์เพื่อเพิ่ม อำนาจการต่อรอง และการสร้างพันธมิตรในด้านต้นทุนและการค้าเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ ของสหกรณ์เอง หากสหกรณ์สามารถดำเนินการได้ตามที่กล่าวข้างต้นโดยมีภาครัฐให้การ สนับสนุนด้วยแล้ว การแข่งขันในด้านธุรกิจของสหกรณ์ต่างๆ ก็สามารถแข่งขันในตลาดได้ อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

4. การสร้างเครือข่าย

การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายไม่ได้หมายถึงการจัดการให้คนมานั่งรวมกันเพื่อพูดคุยกันเฉยๆ โดยไม่ได้ “ร่วมกัน” ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เปรียบเสมือนเอาก้อนอิฐมากองรวมกันย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การเชื่อมโยงเข้าหากันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเอาก้อนอิฐแต่ละก้อนมาก่อกันเป็นกำแพงโดยการประสานอิฐแต่ละก้อนเข้ากันอย่างเป็นระบบ และก็ไม่ใช่เป็นแค่การรวมกลุ่ม ของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันเพื่อพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน โดยสกัดเอาส่วนดีหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่าผลรวม ที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน

รูปแบบหรือลักษณะของเครือข่ายมีหลายรูปแบบโดยอาจกำหนดตามกิจกรรมตามประเภทสินค้า หรือตามพื้นที่ก็ได้ เช่น เครือข่ายตลาดสินค้า วัตถุประสงค์ (ซื้อ -ขาย) โดยอาจเชิญคู่ค้าภายนอกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร หรือลูกค้าเป้าหมาย มาประชุมเจรจาการค้า สร้างเครือข่ายร่วมกัน หรือเครือข่ายความรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในที่ประชุม ประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อสะสมประสบการณ์และสร้างความร่วมมือความเข้มแข็งของระบบสหกรณ์ภายในจังหวัด นอกจากนี้ อาจใช้เครือข่ายนี้ในการระดมความคิดเห็นแก้ไขปัญหาผลผลิต การแปรรูป ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น

การจัดประชุมแต่ละครั้งควรคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นด้วยว่า จะส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์มากน้อยเพียงใด ควรมีการกำหนดรายละเอียดการทำ กิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง การจัดเตรียมข้อมูลในการพูดคุยให้ชัดเจน ในการประชุมเครือข่ายใหม่ ควรให้ทุกคนได้ทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกันเพื่อนำไปสู่การให้ความร่วมมือต่อไป การประชุมที่ได้ผลดีวิธีหนึ่ง คือ การระดมสมองเพื่อหาคำตอบโดย กระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เทคนิคที่ใช้มีหลากหลาย เช่น การใช้บัตรคำ ต้นไม้ปัญหา หรือแผนที่ความคิด เป็นต้น ซึ่งเรื่องที่คุยในเครือข่ายอย่าเน้นไปที่แก้ไขปัญหาเพียงอย่างเดียว ควรคุยเรื่องโอกาสพัฒนาใหม่ๆ ด้วย ซึ่งความต่อเนื่องในปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและเป็นเครือข่ายที่มีความมั่นคง และยั่งยืนของประเทศ

จากแนวทางในการแก้ไขปัญหาสหกรณ์ดังกล่าว เพื่อให้ระบบสหกรณ์มีความเข้มแข็งสามารถแข่งขันในตลาดการค้าได้ ซึ่งการที่จะแก้ปัญหาที่สะสมมาอย่างยาวนานได้ จำเป็นต้องมีการแก้ปัญหาทั้งระบบ ไม่ใช่แก้ปัญหาเฉพาะกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นเท่านั้น ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการ ประการแรก คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่สมาชิก โดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ จะต้องเร่งดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์และหน้าที่ให้แก่สมาชิกคณะกรรมการดำเนินการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ให้มีความรู้ ตระหนักถึงธรรมาภิบาล และสามารถตรวจสอบกันเองเพื่อป้องกันการทุจริตในการดำเนินการได้ ประการที่สอง คือ การส่งเสริมให้สหกรณ์มีการลดต้นทุน มีการรวมกลุ่มสหกรณ์ เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และการสร้างพันธมิตรในด้านต้นทุนและการค้าเพื่อให้ สามารถแข่งขันในภาคธุรกิจได้ด้วยตัวเอง ประการที่สาม คือ การตรวจสอบและกำกับดูแล โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จะต้องดำเนินการเชิงรุกในการตรวจสอบควบคุมกิจการสหกรณ์อย่างใกล้ชิด เมื่อมีข้อสังเกตหรือเกิดปัญหา ควรรีบดำเนินการตรวจสอบป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ทันท่วงที ไม่ต้องรอให้เกิดความเสียหาย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับสหกรณ์ในภาพรวม ประการที่สี่ คือ การสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนจากทางภาครัฐในการหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ และการพัฒนาธนาคารสหกรณ์ให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นที่พึ่งของสหกรณ์ทุกประเภทต่อไป และประการสุดท้าย คือ การปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญมาก หากมีหน่วยงานภาครัฐที่เป็น อิสระสามารถกำกับดูแลและพัฒนาสหกรณ์ได้อย่างเป็นอิสระจะส่งผลดีต่อสมาชิกและสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์ของประเทศไทยสามารถยืนหยัดอยู่ในภาคธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลนำพาประเทศให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไป

การพัฒนาสินค้าเกษตรสู่การค้าที่เป็นธรรม

สมาคมการค้าแฟร์เทรดสากล (International Fair Trade Association; IFTA) และหน่วยรับรอง แฟร์เทรดสากล (Fairtrade Labelling Organizations International; FLO) ได้ร่วมกันให้คำนิยามความหมายของแฟร์เทรด ไว้ว่า “หุ้นส่วนทางการค้า ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของความโปร่งใสและการเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการค้าระหว่างประเทศ Fair Trade และช่วยสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการทำให้เกิดเงื่อนไขทางการค้าที่ดีขึ้น และช่วยปกป้องสิทธิของผู้ผลิตและลูกจ้างที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะผู้ผลิตและลูกจ้างในประเทศที่กำลังพัฒนา”

ความหมายโดยรวมของคำว่า “การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade)” เป็นระบบการค้าที่สร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภค รวมทั้งแรงงานที่อยู่ในระบบ โดยผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสามารถขายสินค้าได้ในราคาที่มีกำไร ในขณะที่ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าที่มีคุณภาพดีได้ในราคาที่เหมาะสม อีกทั้งผู้ทำงานกับองค์กร แฟร์เทรด จะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ไม่ถูกกีดกันเรื่องเพศ อายุ สีผิว เชื้อชาติ และศาสนา

1. จุดประสงค์ของมาตรฐานสินค้าแฟร์เทรด

- 1.1 แฟร์เทรดไพรซ์ (Fair Trade price) ผู้ผลิตหรือเกษตรกรจะต้องได้รับค่าตอบแทนของผลผลิตที่เหมาะสม เพื่อจะสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้ในระยะยาว
- 1.2 แฟร์เทรดพรีเมียม (Fair Trade premium) เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้ผลิตหรือกลุ่มสหกรณ์ผู้ผลิตสามารถร่วมลงทุนโครงการเพื่อการศึกษา สุขภาพ และการสร้างสาธารณูปโภคหลักในท้องถิ่นได้
- 1.3 ผู้ผลิตสามารถได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากพ่อค้าคนกลางอย่างเป็นธรรม
- 1.4 เพื่อให้การค้าขายระหว่างผู้ผลิตและพ่อค้าคนกลางเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างเครือข่ายควบคุมคุณภาพสินค้าจากผู้ผลิตสินค้าได้
- 1.5 เพื่อเป็นมาตรฐานว่าสินค้าที่ได้รับตราแฟร์เทรดเป็นสินค้าที่ผ่านการผลิตที่ได้รับมาตรฐานที่ดีต่อทั้งสิ่งแวดล้อม การค้า และสังคม

2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าแฟร์เทรด

โดยทั่วไปตราสัญลักษณ์แฟร์เทรดกำหนดขึ้นโดยองค์กรอิสระ Fair Trade International ใช้ในการรับรองคุณภาพสินค้าตามมาตรฐานแฟร์เทรดที่องค์กรกำหนด ซึ่งแบ่งได้ หลักๆ เป็น 3 ด้าน ได้แก่ (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

- 2.1 มาตรฐานเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น สินค้าจะต้องมาจากการผลิตที่ไม่ทำลายธรรมชาติ สินค้าที่ไม่มีส่วนผสมของ GMO เป็นต้น
- 2.2 มาตรฐานเรื่องการค้า เช่น การรักษาราคาตลาด การซื้อขายกันในระยะยาวระหว่างผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้า การกำหนดให้พ่อค้าคนกลางต้องช่วยเหลือเกษตรกรเรื่องการเงินก่อนฤดูเก็บเกี่ยว เป็นต้น

2.3 มาตรฐานเรื่องสังคม เช่น การจ้างงานที่เป็นธรรม การห้ามการใช้แรงงานเด็ก การร่วมมือในโครงการเพื่อสังคมต่างๆ เป็นต้น

โดยพบว่า สินค้าที่สามารถได้รับตราสัญลักษณ์แฟร์เทรดมีหลากหลายชนิด เช่น สินค้าด้านการเกษตร ได้แก่ ผลไม้ เครื่องเทศต่างๆ ดอกไม้ ข้าว น้ำผึ้ง เครื่องดื่ม น้ำตาล ไปจนถึง สินค้าจากผ้าฝ้าย และสินค้าประเภทเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น

3. โอกาสสำหรับผู้ประกอบการไทยในตลาดแฟร์เทรด

สำหรับสินค้าภายใต้ระบบการค้าแฟร์เทรดเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มในการเติบโตและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ทั้งในด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และหัวใจหลัก คือ ความเป็นธรรม ในระบบการค้า สินค้าไทยที่ดำเนินธุรกิจในระบบแฟร์เทรดและจำหน่ายในตลาดโลก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ น้ำสับปะรด สับปะรดกระป๋อง กาแฟ ผลิตภัณฑ์เซรามิก และหัตถกรรม สำหรับสินค้าที่เป็นธรรมเป็นสินค้าเฉพาะที่มีช่องทางการจัดจำหน่าย โดยปัจจุบันสินค้าที่เป็น ธรรมในยุโรป จะไม่ได้พบเฉพาะในร้านค้าที่มีชื่อเสียงเท่านั้น แต่ยังพบได้ในร้านค้าปลีก โดยในปี ค.ศ. 2010 การขายสินค้าที่เป็นธรรมจะมีอัตรายอดขายที่สูง ในระหว่างปี ค.ศ. 2008 และ ค.ศ. 2013 ผลประกอบการทั่วโลกเติบโตประมาณกว่าร้อยละ 90 ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารขนาดใหญ่ เช่น สตาร์บัคส์ เนสท์เล่ และแคสเบอร์รี่ ซึ่งแหล่งที่มาของวัตถุดิบมาจากการค้าที่เป็นธรรม ที่ระบุว่า ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะไม่เพียงรับจากกระแสสังคม แต่ยังให้ความสำคัญของตลาดอีกด้วย (Schleenbecker & Hamm, 2015)

การดำเนินธุรกิจแบบแฟร์เทรดจะช่วยลดข้อเสียเปรียบของผู้ประกอบการรายย่อยในตลาดโลก อีกทั้งเครื่องหมายรับรองการเป็นองค์กรแฟร์เทรดยังเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยให้ผู้ประกอบการมีตลาดพิเศษที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นธรรมในการดำเนินธุรกิจ เพื่อการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่ดีของสมาชิกในโลก รวมทั้งให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดสายการผลิตและดำเนินธุรกิจ เช่น เกษตรกรผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้กระจายสินค้า ผู้ขายส่ง และผู้ขายปลีก ผู้เกี่ยวข้องตลอดสาย การดำเนินธุรกิจ จะได้รับการตรวจสอบและรับรองตามหลักเกณฑ์ของแฟร์เทรด เพื่อยืนยันต่อผู้บริโภคว่า ผลิตภัณฑ์ของแฟร์เทรดได้ดำเนินการผลิตและจัดจำหน่ายอย่าง เป็นธรรมในทุกขั้นตอน

4. ปัจจุบันการค้าที่เป็นธรรมยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนักในส่วนของคนไทยทั่วไป แต่แท้จริงแล้วประเทศไทยได้ดำเนินตามหลักเกณฑ์ของการค้าที่เป็นธรรมมานานแล้ว โดยกลุ่ม ผู้บริโภคคนไทยรู้จักและให้การสนับสนุนสินค้าโครงการหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) ซึ่งมีวัตถุประสงค์คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการค้าที่เป็นธรรม นั่นคือ การช่วยเหลือ เกษตรกร ชาวนา ชาวเขา และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถลืมตาอ้าปากได้ถึงแม้ว่าสินค้าโครงการ หลวงยังไม่ได้ตรารับรองมาตรฐาน แต่เป็นสัญญาณที่ดีที่บ่งบอกให้เห็นถึงโอกาสของตลาด การค้าที่เป็นธรรมในประเทศไทย (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครซิดนีย์, 2553) ปัจจุบันการผลักดันในเรื่องการค้าที่เป็นธรรมในประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่น้อย การผลักดัน และส่งเสริมผู้ผลิตให้ดำเนินการด้านการค้าที่เป็นธรรมของสินค้าไทยจึงเป็นสิ่ง จำเป็นที่ภาครัฐบาลและภาคเอกชนจะต้องร่วมมือกันพัฒนาการค้าที่เป็นธรรมในประเทศไทย โดยเฉพาะ สินค้าเกษตรกรรม และสินค้าหัตถกรรม โดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การผลักดันให้ผู้ประกอบการสินค้าหัตถกรรมที่สนใจเรื่องการค้าอย่างเป็นธรรมขอรับรองมาตรฐานจากองค์กร Fair Trade Federation ซึ่งจะเน้นสินค้าหัตถกรรมเพื่อใช้เป็นจุดเริ่มต้นแล้วจึงขยายไปสู่สินค้ากลุ่มอื่นๆ

4.2 ภาครัฐควรมีบทบาทในการกำหนดระเบียบและกรอบการดำเนินการรับรองมาตรฐานการค้าที่เป็นธรรมและผลักดันให้เกิดองค์กรทำหน้าที่รับรองมาตรฐาน และการทำงานอย่างโปร่งใส หรือการพิจารณากระดับเครื่องหมาย SR Mark (Social Responsibility Mark) ที่แสดงถึงสินค้าของผู้ประกอบการ ผู้ผลิต/ส่งออกที่ซื้อขายล่วงหน้าเป็นธรรมกับเกษตรกร (contract farming) ของกระทรวงพาณิชย์ ให้ครอบคลุมการค้าที่เป็นธรรมและให้เป็นที่ยอมรับอย่างสากลทั่วโลก

4.3 การให้ความรู้ด้านการศึกษาแก่กลุ่มเยาวชน นักเรียน โดยมีจิตสำนึกและเข้าใจในการค้าที่เป็นธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อประชาชนส่วนรวมของประเทศ ให้ยอมรับในแนวทางของระบบการค้าที่เป็นธรรมมากขึ้น และการไม่เอาัดเอาเปรียบเกษตรกรของประเทศ

4.4 การสร้างรากฐานที่มั่นคง โดยระบบการค้าที่เป็นธรรมจะต้องมีความเข้มแข็ง ดังนั้นการสร้างศักยภาพสินค้าแฟร์เทรดในประเทศไทย ควรพิจารณาสินค้าในกลุ่มที่มีศักยภาพ เช่น สินค้าหัตถกรรมเป็นสินค้าที่มีศักยภาพ มีความเหมาะสม และเห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางด้านหัตถกรรมของประเทศไทย ซึ่งอาจจะผลักดันให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นแฟร์เทรด ทาวน์ (Fairtrade Town) แห่งแรกของประเทศไทย

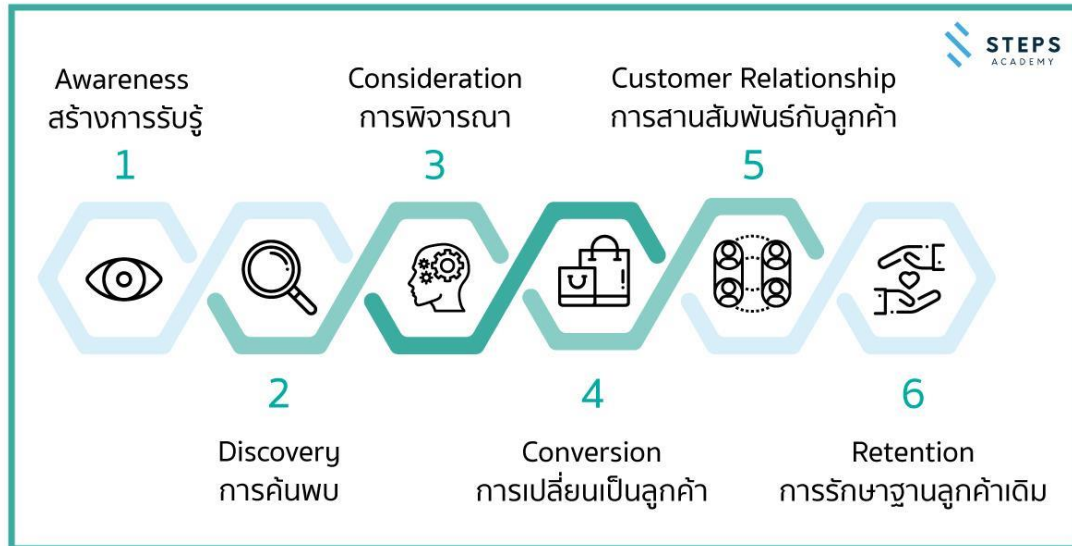
4.5 การดำเนินการสร้างเครือข่ายกับองค์กรในประเทศ เช่น Organic Trade Association, Green Net หรือ หน่วยงานที่ดำเนินการด้านการค้าที่เป็นธรรมอยู่แล้วในประเทศไทย (Thai Tribal Craft Fair Trade) เป็นต้น และหน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่การค้าที่เป็นธรรมของประเทศไทย

สหกรณ์ภาคการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงสู่ Digital Market

ตลาดปัจจุบันเป็นยุคที่มีการแข่งขันด้านการตลาดอย่างรุนแรง จากการตลาดที่มีสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าที่ชัดเจน เกิดการพัฒนาไปสู่การตลาดสมัยใหม่ที่เรียกกันว่า “ตลาดดิจิทัล” (Digital Market) บนสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Website Facebook Instagram Line เป็นต้น การพัฒนาด้านการตลาดดังกล่าวนี้ ส่งผลให้สหกรณ์ภาคการเกษตรผู้จำหน่ายสินค้าเกษตรจากสมาชิก สหกรณ์ และเครือข่ายสหกรณ์ตระหนักได้ว่า สหกรณ์จะต้องปรับตัว พัฒนาและขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรให้เพิ่มมากขึ้น

ตลาดดิจิทัล (Digital Market) ยังอยู่บนพื้นฐานการทำตลาดแบบดั้งเดิมอยู่แต่สิ่งที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ ลักษณะทางกายภาพ ขั้นตอนการทำ และกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นสหกรณ์ภาคการเกษตรจึงต้องวางแผนบริหารจัดการด้านการตลาดในรูปแบบ “Digital Market 6 step” หรือ “การตลาดดิจิทัล 6 ขั้นตอน” เพื่อให้เกิดความชัดเจนภายใต้กลยุทธ์ “เปลี่ยนจากคนแปลกหน้ามาเป็นลูกค้าตลอดกาล”

แผนภาพที่ 4-3 การตลาดดิจิทัล 6 ขั้นตอน

ที่มา : ออนไลน์, 2564

“Digital Market 6 step” หรือ “การตลาดดิจิทัล 6 ขั้นตอน” นี้ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาระบบการตลาดให้สอดคล้องกับหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์แบบยั่งยืน ค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดเสถียรภาพที่มั่นคง ซึ่งสำหรับสหกรณ์แล้วความมั่นคงย่อมสำคัญมากกว่า ความรวดเร็ว ซึ่ง Digital Market 6 step หรือ การตลาดดิจิทัล 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 สร้างการรับรู้ (Awareness) คือ การสร้างการรับรู้ต่อแบรนด์สินค้าเกษตรของสหกรณ์ผ่านการสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้า เพื่อให้แบรนด์เป็นที่รู้จัก โดยกระบวนการ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เน้นย้ำถึงจุดเด่นของแบรนด์ ความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ข้อดีของการใช้การตลาดออนไลน์ คือ การสร้างการรับรู้ (Awareness) โดยใช้งบประมาณที่ต่ำหรือไม่ต้อง ใช้งบประมาณเลย และสามารถวัดผลได้อย่างรวดเร็ว สิ่งที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การสื่อสารให้กลุ่มลูกค้าเข้าใจว่า ทำไมพวกเขาเหล่านั้นจึงเหมาะสมกับแบรนด์สินค้าเกษตรของสหกรณ์ โดยการใช้ Inbound Marketing เป็นการใช้ Content Marketing การทำ Search Engine Optimization (SEO) ให้ถูกหาเจอบน Google และการใช้สื่อ Social Media ต่างๆ เช่น Facebook, LINE, YouTube หรือ Instagram เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การค้นพบ (Discovery) คือ การสร้างการรับรู้ให้กับแบรนด์ และมีโอกาสที่จะกลายมาเป็นลูกค้าในภายหลัง โดยวิธีให้ความรู้ผ่าน Content และก่อให้เกิดการบอกต่อแบบปากต่อปาก โดยในขั้นตอนนี้ผู้คนจะเริ่มได้ข้อมูลผ่านหูผ่านตาเกี่ยวกับสินค้าเกษตรของแบรนด์สหกรณ์ หรือมีการรับรู้ว่ามีสินค้าเกษตรที่น่าจะตอบสนองความต้องการของตนเองได้ โดยผู้คนจะเริ่มค้นหา ข้อมูลบนโลกออนไลน์เพื่อเรียนรู้ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งวิธีแรกที่มีมักนึกถึงคือการพิมพ์คำค้นหบน Google หรือการพิมพ์คำค้นหบน Facebook แล้วเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ หรือหน้าเพจที่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในขั้นตอนนี้เองที่ผู้คนจะเริ่มค้นพบแบรนด์สินค้าเกษตรของ

สภกรณในกรณที่ เว็บไซต์ของสภกรณ หรือหน้าเพจ Facebook ของสภกรณติดอันดับหน้าแรก บนผลการค้นหา ในขั้นตอนนี้ Content ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ สภกรณจะต้องวางกลยุทธ์และ ทำการตลาดให้กับ Content โดยจุดประสงค์ในขั้นตอนนี้ไม่ใช่เพื่อการขาย หรือการนำเสนอ สิทธิพิเศษใดๆ แต่ให้โฟกัสไปที่การให้ข้อมูลที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มที่สนใจ

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณา (Consideration) คือ การให้ได้มาซึ่งลูกค้าที่จ่ายเงินซื้อ สินค้าเกษตรแบรนด์ของสภกรณ ผ่านวิธีการให้ข้อมูลที่สามารช่วยแก้ไขปัญหาหรือตอบสนอง ความต้องการในขั้นตอนนี้สภกรณจะต้องสื่อสารและนำเสนอแก่ผู้บริโภคได้โดยตรงว่า สินค้าเกษตร แบรนด์ของสภกรณนั้นคืออะไร และทำไมพวกเขาเหล่านั้นจึงเหมาะสมกับสินค้าเกษตร แบรนด์ของสภกรณ

ข้อควรระวังคือ ในขั้นตอนนี้ผู้คนยังไม่ปักใจเชื่อแบรนด์ของสภกรณเสียทีเดียว เพราะอย่าลืมว่ายังมีข้อมูลจากเว็บไซต์และหน้าเพจ Facebook ของคู่แข่งอีกมากมายที่มีข้อมูลที่ น่าสนใจเช่นเดียวกัน

ในขั้นตอนนี้ หากสภกรณสามารถเผยแพร่ Content ที่ตอบโจทย์พวกเขาได้ ผู้บริโภค จะเริ่มหาข้อแตกต่างและเริ่มเปรียบเทียบข้อมูลของแต่ละแบรนด์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่งที่สภกรณ สามารถนำเสนอรูปแบบของ Content ในขั้นตอนนี้ ควรจะเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับสินค้าเกษตร แบรนด์ของสภกรณ Content ประเภท How-to ให้ความรู้ในการนำสินค้าเกษตรแบรนด์ของสภกรณ ไปตอบโจทย์ต่างๆ ที่มีอยู่ในใจของผู้บริโภค ได้แก่ รายละเอียดและข้อมูลเชิงลึกของสินค้าเกษตร แบรนด์ของสภกรณนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 4 การเปลี่ยนเป็นลูกค้า (Conversion) คือ การปิดการขายกับลูกค้า โดยการ แสดงรายละเอียดและข้อมูลสินค้าเกษตรแบรนด์ของสภกรณ โดยนำเสนอจุดเด่นและนำเสนอคุณค่า ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแบรนด์สินค้าเกษตรของสภกรณ ในขั้นตอนนี้ผู้บริโภคมีความสนใจอย่างยิ่ง ที่ต้องการจะทำการซื้อขายกับแบรนด์สินค้าเกษตรของสภกรณ โดยสภกรณจะต้องโน้มน้าวและ เพิ่มความมั่นใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความพร้อมที่จะจ่ายเงินในการซื้อสินค้าเกษตรแบรนด์ ของสภกรณในทันที ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ สภกรณสามารถนำเสนอการขายอย่างตรงไปตรงมา (และหากพบว่า การขายแบบ Hard Sell มันเวิร์ค ก็จงใช้ในการปิดการขายให้จงได้) สิ่งที่สภกรณ ต้องทำในขั้นตอนนี้ ก็คือ Social Proof หรือ Testimonials ที่ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับแบรนด์ สินค้าเกษตร ของสภกรณ รีวิวจากลูกค้าที่เคยอุดหนุนไปก่อนหน้านี้ และใช้ระบบการรับชำระเงิน ที่น่าเชื่อถือ และมีระบบป้องกันสูงเพื่อปกป้องข้อมูลของลูกค้า

ขั้นตอนที่ 5 การสานสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship) คือ การติดต่อสื่อสาร กับลูกค้า เพื่อนำไปสู่การเป็นลูกค้าในระยะยาว ผ่านวิธีการออกแบบและสร้าง Content สำหรับ ลูกค้า ที่เคยอุดหนุนมาแล้วโดยเฉพาะ ในขั้นตอนนี้ลูกค้าได้ซื้อสินค้าเกษตรของสภกรณไปเป็น ที่เรียบร้อยแล้ว แต่งานของสภกรณยังไม่จบเพียงเท่านั้น ยังต้องมีการส่งสินค้า ขอรีวิวจากลูกค้า รับประกันสินค้า และให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับผลผลิตอื่นๆ ของสภกรณ เพื่อปูทาง ไปสู่การซื้อซ้ำ หรือซื้อผลผลิตอื่นๆ

ในขั้นตอนนี้ จำเป็นต้องออกแบบข้อความสื่อสารที่แตกต่างออกไปจากขั้นตอนแรกๆ ที่พวกเขาเหล่านี้ยังไม่ได้เป็นลูกค้าของสหกรณ์ โดยสหกรณ์จะต้องคำนวณมูลค่าทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นตลอดช่วงฤดูกาลสินค้าเกษตรของลูกค้าแต่ละราย ซึ่งมีสูตรคำนวณดังนี้

Customer Lifetime Value (CLV) = ระยะเวลาที่ลูกค้าใช้บริการ (เดือน) x (จำนวนสัปดาห์ใน 1 เดือน x มูลค่าเฉลี่ยของลูกค้า x กำไรเฉลี่ยของลูกค้า)

ยกตัวอย่างเช่น หากสินค้าของสหกรณ์คือ มังคุด ราคา 500 บาท โดยคาดว่าลูกค้าจะยังคงเลือกบริโภคมังคุดของสหกรณ์เป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งมูลค่าเฉลี่ยของลูกค้าที่จับจ่ายใช้สอยในแต่ละสัปดาห์ คือ 500 บาท โดยกำไรเฉลี่ยของลูกค้าอยู่ที่ 20%

ดังนั้น Customer Lifetime Value (CLV) = 3 x (4 x 500 x 0.20) = 1,200 บาท เมื่อรู้ตัวเลขของ Customer Lifetime Value แล้ว นั่นคือตัวเลขที่ลูกค้าคนหนึ่งๆ จะสร้างกำไรให้กับสหกรณ์ได้ ดังนั้น งบประมาณที่ใช้ในการรักษารฐานลูกค้า ก็ต้องไม่ควรจะเกินตัวเลขนี้ เพราะหากมีค่าการตลาดที่สูงกว่าตัวเลขที่คำนวณไว้ สหกรณ์อาจมีโอกาสดำเนินได้

ขั้นตอนที่ 6 การรักษารฐานลูกค้าเดิม (Retention) คือ การรักษารฐานลูกค้าเดิมเอาไว้ และเกิดการซื้อซ้ำ ผ่านกระบวนการบริการหลังการขาย ให้ความช่วยเหลือกับลูกค้าในด้านต่างๆ โดยในขั้นตอนนี้ต้องออกแบบ Content Marketing ที่แตกต่างออกไป เพราะในขั้นตอนนี้ จะเน้นที่การเพิ่มยอดขายจากรฐานลูกค้าเดิมเป็นหลัก ซึ่งจะช่วยประหยัดงบประมาณในการทำ การตลาดได้อย่างมาก เนื่องจากเป็นลูกค้าที่คุ้นเคยและรู้จักกับสินค้าเป็นอย่างดี และหาก แปรนต์สินค้าเกษตรของสหกรณ์สามารถตอบโจทย์และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีแล้วด้วยนั้น จะใช้การโน้มน้าวหรือยื่นข้อเสนอเพียงเล็กน้อย ก็ยอมทำให้เกิดการซื้อซ้ำได้อย่างง่าย ไม่ยากเย็นเท่ากับคนที่ยังไม่เคยเป็นลูกค้าของสหกรณ์มาก่อน

ลักษณะ Content Marketing ที่ต้องทำ อาทิ การให้ข้อมูลความรู้เชิงลึกที่ลูกค้าสามารถนำไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสหกรณ์อาจทำในรูปแบบของเอกสารสื่อดิจิทัล หรือวิดีโอคลิปต่างๆ ให้รับชม รวมไปถึงการส่งข้อเสนอพิเศษต่างๆ ในรูปแบบของ Voucher และ Coupon เป็นต้น

ทั้งหมดนี้คือ 6 ขั้นตอนในการเปลี่ยนจากคนแปลกหน้าให้กลายเป็นลูกค้าตลอดกาล โดยหากดูจากสถิติของการใช้งบประมาณในการทำตลาดแล้วจะพบว่า ต้นทุนในการหาลูกค้าใหม่นั้นสูงกว่าการรักษารฐานลูกค้าเดิมถึง 6 เท่าเป็นอย่างน้อย

ดังนั้น หากสหกรณ์ภาคการเกษตรมีการวางแผนกลยุทธ์ด้าน Content Marketing ที่เหมาะสมกับทั้ง 6 ขั้นตอน จะทำให้ “ตลาดดิจิทัล” (Digital Market) ของสหกรณ์ภาคการเกษตรเติบโตได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

ตัวแบบสหกรณ์การเกษตรที่น่าสนใจและนวัตกรรม

ในที่นี้จะกล่าวถึงตัวแบบสหกรณ์ที่น่าสนใจและนวัตกรรมของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ได้แก่

1. เครือข่ายคุณค่าผลไม้คุณภาพ

เป็นตัวแบบการดำเนินธุรกิจของเครือข่ายคุณค่าผลไม้ ภายใต้โซ่อุปทานที่สามารถเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และผู้ประกอบการในการกระจายผลไม้สู่ผู้บริโภค โดยการขับเคลื่อนกลุ่มผู้ผลิตผลไม้คุณภาพ ภายใต้กลไกของสหกรณ์การเกษตร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่เกษตรกรชาวสวนผลไม้ ภายใต้ตลาดการค้าเสรีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อช่วยลดปัญหาผลไม้ราคาตกต่ำและขายไม่ได้ในช่วงฤดูกาล ตลอดจนขยายผลการดำเนินธุรกิจเครือข่ายคุณค่าผลไม้ สู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศให้สอดคล้องกับการผลิตของชาวสวนผลไม้ ภายใต้ภาคีเครือข่าย เป็นตัวแบบของวิธีการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ สหกรณ์ และสมาชิก ที่มีกระบวนการพัฒนา เห็นคุณค่าสหกรณ์ในการนำประโยชน์สู่สมาชิกและชุมชน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นวิธีการทำงานแบบบูรณาการที่ผู้รับผิดชอบคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรเป็นหลักในการสร้างเป็นชุมชนเรียนรู้ของเกษตรกร

2. เครือข่ายคุณค่าข้าวหอมมะลิสหกรณ์ไทย

เป็นตัวแบบของเครือข่ายที่มีภาคีพันธมิตรเป็นสหกรณ์การเกษตร จำนวน 15 แห่ง ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ บุรีรัมย์ มหาสารคาม และนครราชสีมา ตัวแบบ เครือข่ายธุรกิจและแบรนด์ข้าวเกิดบุญที่ช่วยสร้างผลกระทบที่ทำให้ผู้นำและฝ่ายจัดการสหกรณ์ที่เป็นภาคีเครือข่ายฯ มีทักษะและประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องการบริหารจัดการธุรกิจข้าวหอมมะลิ ภายใต้โซ่อุปทานที่คำนึงถึงความเสี่ยงและการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนภายใต้สภาพแวดล้อมแข่งขันชุดความรู้สำคัญๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมภายใต้คำแนะนำของทีม ประสานงานกลาง ได้แก่ กลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าปลีกชั้นแนวหน้าชุดความรู้ เกี่ยวกับมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย มาตรฐานโรงงาน การสร้างแบรนด์ที่สร้างความพึงพอใจแก่ ผู้บริโภค การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า การบริหารความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจเครือข่ายฯ ระบบบริหารจัดการธุรกิจภายในโซ่อุปทานภายใต้สถานการณ์การเปิดเสรีการค้าและผลกระทบที่มีการปลอมปนข้าวคุณภาพต่ำจากประเทศเพื่อนบ้าน อันจะนำไปสู่การทำลายภาพลักษณ์ข้าวหอมมะลิ ไทยในอนาคต และแนวคิดการพัฒนาช่องทางการดำเนินธุรกิจของชาวนาขนาดเล็กผ่านเครือข่าย ธุรกิจสหกรณ์ เพื่อแก้ปัญหาราคาข้าวตกต่ำบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน

ปัจจุบันเครือข่ายฯ ได้ดำเนินการมุ่งไปในทิศทางของการสร้างความแข็งแกร่งเป็นปึกแผ่นของเครือข่ายฯ เพื่อขับเคลื่อนแบรนด์ “ข้าวเกิดบุญ” ควบคู่ไปกับการขยายผลเครือข่ายฯ เพื่อสร้างพลังความร่วมมือระหว่างสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายด้วยการสร้างคุณค่าในกิจกรรมภายใต้โซ่อุปทานทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยปกป้องชาวนา ตลอดจนช่วยรักษาคุณภาพมาตรฐาน และภาพลักษณ์ของข้าวหอมมะลิให้คงอยู่ตลอดไป

3. เครือข่ายคุณค่ายางพารา

ตัวแบบเครือข่ายคุณค่ายางพารา โดยมีสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว จำกัด เป็นแกนนำ เพื่อมุ่งดำเนินการในการพัฒนาโซ่อุปทานเชิงคุณค่าให้เกิดประโยชน์ต่อภาคีพันธมิตรของเครือข่ายธุรกิจยางพารา ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการตลาดขั้นสุดท้ายเพื่อให้ได้รูปแบบที่สามารถลดต้นทุนการตลาดในการนำสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค และมีการค้าที่เป็นธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพของชาวสวนยางพาราอย่างยั่งยืน

การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจยางพาราตั้งแต่ผู้ผลิตถึงผู้นำเข้าจากต่างประเทศ ภายใต้โซ่อุปทาน โดยมีสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวเป็นแม่ข่าย มีการจัดทำแผนธุรกิจเบื้องต้นเพื่อการส่งออกยางพาราของสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว ภายใต้ความเป็นไปได้ในการทำธุรกิจกับเครือข่าย ซึ่งได้มีการศึกษาดูงาน โดยการสอบถามความคิดเห็นจากบริษัทพันธมิตรทางธุรกิจส่งออกยางพารา การศึกษาดูงานการแปรรูปยางคอมปาวด์ของกลุ่มเกษตรกรทำสวนธารน้ำทิพย์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และมีข้อตกลงการทำธุรกิจร่วมกัน โดยสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวผลิตให้กลุ่มเกษตรกรทำสวนธารน้ำทิพย์เป็นผู้ส่งออก ศึกษาดูงานเรื่องการแปรรูปยางคอมปาวด์ของบริษัทยูโรมาร์เก็ต ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นพันธมิตรของกลุ่มเกษตรกรทำสวนธารน้ำทิพย์ และได้มีปฏิญญา 3 ข้อ คือ 1. มุ่งพัฒนาอาชีพชาวสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ภายใต้การเปิดเสรีทางการค้า 2. การรวมพลังสร้างสรรค์ธุรกิจของเครือข่ายให้มีความสามารถทางการแข่งขัน และ 3. ความร่วมมือทางวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เชิงวิชาการในการสนับสนุนเครือข่ายตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายกับชุมนุมสหกรณ์การผลิตและการตลาดจีน (ACFSMC) ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน

4. เครือข่ายคุณค่ามันสำปะหลัง

ตัวแบบเครือข่ายคุณค่ามันสำปะหลัง มีสหกรณ์การเกษตรชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแกนนำ และสหกรณ์ที่เป็นเครือข่ายพันธมิตร เช่น สหกรณ์การเกษตรศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี และสหกรณ์อื่นๆ ก่อให้เกิดผลผลิตและผลพลอยได้จากงานวิจัย ดังนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการของสหกรณ์ สหกรณ์ได้พัฒนารูปแบบของการดำเนินงานและการบริหารจัดการอย่างมีแบบแผน เพื่อรับรู้ถึงปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายก่อนกำหนดเป็นแผนงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง สหกรณ์ได้นำแนวคิดของการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่า การจัดการความรู้ (Knowledge management) มาประยุกต์ใช้ในงานสหกรณ์ จึงทำให้สหกรณ์การเกษตรชาณุวรลักษบุรี มีการเติบโตของธุรกิจและผลประกอบการที่เพิ่มขึ้นมาก

4.2 การเปลี่ยนแปลงในด้านสมาชิก จากการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์ ทำให้สมาชิกมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรของสหกรณ์มากยิ่งขึ้น โดยสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหกรณ์และเข้ามาทำธุรกิจกับสหกรณ์มากขึ้น

4.3 การเปลี่ยนแปลงด้านชุมชนและสังคม ภายใต้การจัดโครงการ “ต้นกล้าพันธุ์ใหม่หัวใจสหกรณ์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของโครงการในการสร้างความรู้จักเรื่องการสหกรณ์แก่เยาวชนในท้องถิ่นเพื่อเติบโตเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ดีในอนาคต ในการจัดกิจกรรม ดังกล่าวนั้นสหกรณ์ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคการศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน และหน่วยงานขององค์กร

การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ช่วยกันจัดกิจกรรมขึ้น ชุมชนและสังคม ได้รู้จักและเข้าใจบทบาทของสหกรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของสหกรณ์ในการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนภาคชุมชนและสังคมนั้น ถ้ามีความเข้าใจบทบาทอย่างแท้จริงของสหกรณ์ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าสหกรณ์จะสามารถขับเคลื่อนและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

สรุป

แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ เป็นการศึกษาพิจารณาของ สถานการณ์ต่างๆจากบริบทของโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ ได้แก่ 1. มาตรการการกีดกันทางการค้า (มาตรการภาษีและไม่ใช่ภาษี) 2. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) 3. สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) 4. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการปรับตัวของสหกรณ์ว่าจะต้องปรับให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านใดบ้าง ขณะเดียวกัน ได้พิจารณาร่วมกับสภาพรวมปัญหาของระบบสหกรณ์ในด้านต่างๆ ได้แก่ 1. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบของสมาชิกสหกรณ์ 2. ปัญหาด้านการทุจริตความโปร่งใส และการตรวจสอบ 3. ปัญหาขาดการเชื่อมโยงระบบสหกรณ์ระหว่างสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน 4. ปัญหาด้านการผลิต การรวบรวม เครื่องหมายการค้า จำหน่าย ตลาดแปรรูปและการขนส่ง 5. ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในระบบสหกรณ์ของสมาชิก 6. ปัญหาด้านคุณวุฒิของฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ 7. ปัญหาด้านการสนับสนุน และการกำหนด นโยบายภาครัฐ 8. ปัญหาด้านกฎหมายที่มีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน 9. ปัญหาด้านเงินทุนในระบบ สหกรณ์ที่ขาดเสถียรภาพ และ 10. ปัญหาด้านเทคโนโลยี และระบบสารสนเทศ ประกอบกับปัญหาในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย จากมุมมองของข้าราชการ กรมส่งเสริม สหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่แบ่งปัญหาหลักๆ ออกเป็นเรื่องบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถและอุดมการณ์สหกรณ์, เรื่องการจัดการสหกรณ์ที่ขาดประสิทธิภาพ, เรื่องนโยบาย ภาครัฐที่ขาดความต่อเนื่องและการประสานงานระหว่างกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชี สหกรณ์, ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการเมืองทั้งภายในสหกรณ์และการเมืองท้องถิ่น รวมไปถึงปัญหาด้านกฎหมายที่ไม่เอื้อให้สหกรณ์ทำงานร่วมกับภาคเอกชนได้อย่างคล่องตัว เพื่อประยุกต์ใช้แนวทางในการดำเนินธุรกิจที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของสหกรณ์ สำหรับแนวทางเพื่อการพัฒนาจะมุ่งสู่การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในระดับที่สามารถแข่งขันกับภาคธุรกิจได้เช่น ความเข้าใจด้านการทำธุรกิจ และความสามารถด้านภาษา ให้มีความสำคัญกับความต้องการของลูกค้ามากกว่าความต้องการผลิต ตลอดจนนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ทั้งในการบริหาร จัดการและการขาย ปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลก พัฒนาความร่วมมือสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งอย่างแท้จริงทั้งห่วงโซ่อุปทาน รวมถึง ระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย และยกระดับสู่สหกรณ์วิถีใหม่ เพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-พ.ศ.2580) (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ (พ.ศ.2560-พ.ศ.2564) นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หลักสหกรณ์และปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงและแนวทางของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในอนาคต ประกอบกับ การศึกษา งานวิจัยเชิงเอกสาร ทำให้เห็นได้ชัดว่า สหกรณ์ประสบปัญหาหลายด้านที่ส่งผลให้ สหกรณ์ขาดความเข้มแข็ง และไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามความประสงค์ของสหกรณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สมาชิกสหกรณ์ขาดความเชื่อถือต่อระบบสหกรณ์ และขาดแรงจูงใจ ในการให้ความร่วมมือ ในการพัฒนาและร่วมสร้างการเติบโตของสหกรณ์ ซึ่งการที่สหกรณ์ไม่สามารถ พัฒนาและเติบโต ในด้านความยั่งยืนได้นั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศได้ในระยะยาว

ปัญหาหลักที่พบ คือ สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการช่วยกันตรวจสอบความโปร่งใส ในการบริหารงานและขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ ทั้งด้านคุณภาพการทำงานและคุณภาพของสินค้า เนื่องจากความไม่ศรัทธาในระบบสหกรณ์อย่างแท้จริงจากช่องโหว่ที่เอื้อต่อการทุจริตของผู้บริหาร สหกรณ์ และโดยเฉพาะหากผู้บริหารสหกรณ์ไม่ได้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมและขาดคุณวุฒิ ก็ยิ่งทำให้สมาชิกขาดความเชื่อมั่นและขาดความสามัคคี ยากที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา และเติบโตได้ ประกอบกับข้อจำกัดในด้านกฎหมายสหกรณ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน ธุรกิจสหกรณ์ ที่เป็นอุปสรรคในการทำงานเพื่อการพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง

ปัญหาอื่นๆ รองลงมา คือ ปัญหาการขาดการเชื่อมโยงระบบสหกรณ์ ระหว่างสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนหรือธุรกิจเพื่อสังคม ขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ และการสร้างเครือข่ายร่วมกัน โดยจะก่อให้เกิดการขาดการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน และปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและจัดการเงินทุนที่ยังไม่สามารถตรวจสอบได้ อย่างถูกต้องโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและการเติบโตอย่างยั่งยืน

แนวทางการแก้ปัญหา คือ การพัฒนาด้านบุคลากรในการดำเนินงานของสหกรณ์ ด้วยการส่งบุคลากรเข้าไปรับการศึกษาให้มีความรู้และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น และควรมีการกำหนด แนวทางการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบงานสหกรณ์ (ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ) ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีประสบการณ์ และความสามารถ ยึดมั่นในหลักการ อุทิศการณ์ วิธีการสหกรณ์และ ผลประโยชน์สมาชิกอย่างเท่าเทียมทั่วถึง ตลอดจนการพัฒนาด้านขวัญและกำลังใจควบคู่กัน

การปรับโครงสร้างทั้งระบบ การปฏิรูปกฎหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ ทำหน้าที่เป็นองค์กรธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ คำนึงถึง หลักการและเจตนารมณ์ของสหกรณ์ และควรบูรณาการหน่วยงานภาครัฐให้เป็นหนึ่งเดียว โดยคำนึงถึงสมาชิกสหกรณ์เป็นหลัก โดยยกระดับการพัฒนาสหกรณ์ให้สามารถแข่งขันกับผู้ค้า คู่แข่ง สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมาชิกและชุมชนได้

การสร้างระบบเครือข่ายธุรกิจระหว่างสหกรณ์ และสหกรณ์กับธุรกิจเพื่อสังคม เป็นการ ส่งเสริมการขยายซึ่งกันและกัน เพื่อขยายเครือข่ายการทำธุรกิจของสหกรณ์ ประกอบกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในด้านการจัดการข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุง การขยาย การพัฒนา และการเชื่อมโยงต่อยอดความรู้ใหม่ๆ ระหว่างกัน เช่น ระบบการขายสินค้าออนไลน์ ระบบการขนส่ง ด้านโลจิสติกส์ และซัพพลายเชนที่มีประสิทธิภาพ ระบบการพัฒนาการสื่อสาร การตลาด เป็นต้น เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและยกระดับสู่สหกรณ์วิถีใหม่ เพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศ” ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดทำธุรกิจเพื่อสังคมสู่สหกรณ์วิถีใหม่

1.1 จัดตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์ สถาบันเพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์ ต้องเป็นสถาบันที่ดำเนินงานโดยภาคธุรกิจเพื่อสังคม มีจุดประสงค์ในการสร้างคนเก่งและคนดี ที่จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาของสหกรณ์ บ่มเพาะให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม และจริยธรรม มีความรู้รอบด้าน มีประสบการณ์ และมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่สามารถผลักดัน และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในทุกด้าน สามารถสร้างคนที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในการช่วยกันขับเคลื่อนการเติบโตของสหกรณ์ มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมของสมาชิก

คุณสมบัติที่ต้องสร้าง “คน” ที่จะกลับไปพัฒนาบ้านเกิดด้วยหลัก “สหกรณ์วิถีใหม่”

1.1.1 เป็นนักรัก คือ รักชุมชน รักบ้านเกิด และต้องการให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง

1.1.2 เป็นนักรบ คือ มุ่งมั่นต่อสู้กับระบบทุนนิยม ที่เป็นต้นเหตุของความเหลื่อมล้ำในสังคม คิดและวางแผนและขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ เป็นผู้ส่งต่อความ กินดีอยู่ดี ให้กับชุมชน

1.1.3 เป็นนักรู้ คือเรียนรู้ตลอดชีวิตและแบ่งปันประสบการณ์ ให้คนในชุมชน มีความเข้าใจในหลักการและเหตุผล รวมถึงให้คนในชุมชนรับรู้ถึงความสำคัญของการรวมกลุ่ม และสร้างงานในชุมชนให้มีความมั่นคง เติบโตอย่างยั่งยืน

1.1.4 เป็นนักรื้อ คือ ต้องสร้างอัตลักษณ์เป็น มีจุดเด่น ต่อยอดการพัฒนา
ด้านการตลาด ในการขายสินค้าผ่านช่องทางต่างๆ ทุกรูปแบบ

1.1.5 เป็นนักริเริ่ม คือ เริ่มเปลี่ยนแปลง และเริ่มปรับตัว มองหาโอกาสและ
ต่อยอดสิ่งต่างๆ จากรอบตัว อย่างรวดเร็ว

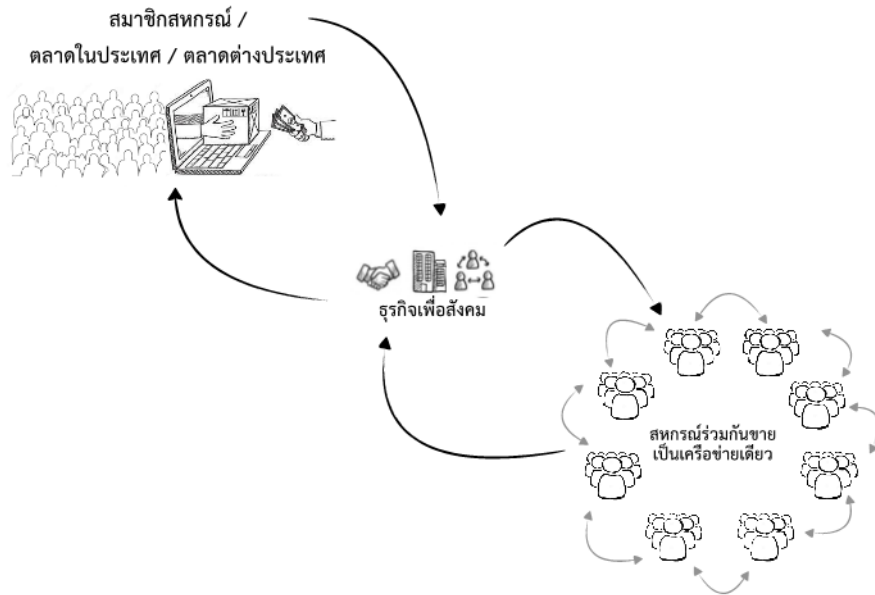
1.1.6 เป็นนักรวบรวม คือ สร้างเครือข่าย เชื่อมโยงความร่วมมือ ทุกภาคส่วน

1.2 นำหลักทฤษฎีใหม่ ชั้นที่ 3 คือ ชั้นก้าวหน้าในการผสมผสานความร่วมมือ
ทุกภาคส่วน

การผสมผสานความร่วมมือ และนำจุดแข็งของสหกรณ์และภาคธุรกิจเพื่อสังคม
มารวมเข้าด้วยกัน จะเป็นการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น โดยสหกรณ์มีจุดแข็ง
ในด้านการรวมกลุ่มกันผลิตและรวบรวม ธุรกิจเพื่อสังคมมีจุดแข็งในด้านการตลาดและการขาย
ผนวกกับการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยไร้ข้อจำกัด ลดสถานการณ์
การถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง เน้นการเพิ่มโอกาสให้สหกรณ์ที่รวมกลุ่มพึ่งกันเองได้แล้ว
ให้สามารถเข้าถึงเครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคมได้ง่ายขึ้น ผ่านฐานข้อมูลกลางที่มีการคัดกรองคุณสมบัติ
ของสหกรณ์แต่ละกลุ่ม และธุรกิจเพื่อสังคมแต่ละธุรกิจที่มีคุณสมบัติที่ตรงกับการสร้างความร่วมมือ
สู่สหกรณ์วิถีใหม่ โดยรูปแบบการทำธุรกิจร่วมกันนั้น ยังอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งปันทั้งในเชิงมูลค่า
และคุณค่าตลอดทั้งระบบ มีการแบ่งกำไรกลับไปสู่ผู้ผลิต และการแบ่งกำไรในแง่คุณค่ากลับไปสู่
ผู้บริโภค

การจัดทำรูปแบบการทำธุรกิจเช่นนี้ สหกรณ์จะได้ประโยชน์จากการ
เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกธุรกิจในปัจจุบัน
โดยมีพี่เลี้ยงเป็นบุคลากรจากธุรกิจเพื่อสังคม นำไปสู่การพัฒนาให้สินค้าและบริการสามารถสร้าง
ความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างแท้จริง ในขณะที่ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถบรรลุเป้าหมาย
ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงาน สร้างการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืนได้ตลอดทั้งซัพพลายเชน
ต่อยอดไปสู่การสร้างการเติบโตเป็นวงกว้าง จากระดับชุมชน ระดับประเทศ ไปจนถึงระดับโลก

แผนภาพที่ 5-1 รูปแบบการประสานความร่วมมือทุกภาคส่วน

ประสานความร่วมมือ ที่จะนำไปสู่การเป็นสหกรณ์วิถีใหม่ ไม่ได้จำกัดแค่ในด้านการผลิตและการขาย แต่ยังต้องประสานความร่วมมือกับภาคการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนา การปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการเชิงนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้เข้มแข็งขึ้น หรือแม้กระทั่งการประสานความร่วมมือกับภาคการเงินเพื่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีระบบ การใช้เงินทุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ถือเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาในทุกรูปแบบและจะทำให้สหกรณ์สามารถขยายเครือข่ายเพื่อสร้างการเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐในแง่นโยบายและข้อกฎหมายเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์

เนื่องจากกฎหมายสหกรณ์ไทย เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดบทบาทของทิศทางการทำงานของสหกรณ์โดยตรง การทบทวนและปรับปรุงข้อกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งให้สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาของสหกรณ์ในทุกรูปแบบ เช่น การพัฒนาเชิงโครงสร้างการบริหารงานภายในสหกรณ์ การพัฒนาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการ รวมไปถึงการพัฒนาด้านการสร้างความร่วมมือและรวมกลุ่มระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์ หรือระหว่างสหกรณ์กับกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและการเติบโตอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากนี้ ภาครัฐที่มีบทบาทต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ทุกรูปแบบ ต้องทำงานร่วมกันได้อย่างบูรณาการผ่านนโยบายที่ไปในทิศทางเดียวกัน เป็นต้น ดังนั้นจึงขอเสนอการทบทวนและปรับปรุงข้อกฎหมายสหกรณ์และนโยบาย ใน 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านคน

กฎหมายสหกรณ์และนโยบาย ควรสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงและต่อยอดความรู้ ทั้งด้านหลักการและความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารงานสหกรณ์และความรู้ด้านการทำธุรกิจ รวมไปถึง การต่อยอดเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต่อสมาชิก สหกรณ์ เช่น นโยบายการเชื่อมโยงการศึกษากับสถาบันหรือมหาวิทยาลัย ชี้นำในประเทศและ ต่างประเทศ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการพัฒนาตนเอง และให้สมาชิกที่มีความรู้กลับมาพัฒนา สหกรณ์ให้สามารถเติบโตได้อย่างแข็งแรง

ด้านที่ 2 ด้านการบริหารองค์กร

กฎหมายสหกรณ์และนโยบาย ควรสนับสนุนด้านการกำหนดให้โครงสร้างการ บริหารงาน บริหารโดยบุคลากรที่มีคุณวุฒิที่เหมาะสม มีความรู้และมีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ พร้อมทั้งสร้างหลักการตรวจสอบทั้งระบบที่จะลดช่องว่างในการทุจริตของการบริหาร งานสหกรณ์ให้มากที่สุด ใช้ระบบในการควบคุม เพื่อป้องกันการทุจริตผ่านนโยบายและข้อกำหนด เมื่อระบบไม่เอื้อให้เกิดการทุจริตก็จะเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการ ดำเนินงานมากขึ้น นำไปสู่การหันมาช่วยกันขับเคลื่อนและพัฒนาเพื่อประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

ด้านที่ 3 ด้านความร่วมมือระหว่าง สหกรณ์กับสหกรณ์ และระหว่างสหกรณ์กับ ธุรกิจเพื่อสังคม

กฎหมายสหกรณ์และนโยบาย ควรอนุญาตให้การรวมตัวกันของสหกรณ์มีความ ยืดหยุ่นและคล่องตัวเพราะสมาชิกสหกรณ์จะสามารถสร้างอำนาจต่อรองในเชิงธุรกิจได้อย่างเป็น รูปธรรม รวมไปถึงการปรับปรุงนโยบายให้ส่งเสริมแนวความคิดเพื่อการดำเนินธุรกิจระหว่างสหกรณ์ กับสหกรณ์ และ สหกรณ์กับธุรกิจเพื่อสังคม ให้เป็นการทำธุรกิจเพื่อให้เกิดกำไรที่เหมาะสม (optimize profit) บนพื้นฐานของการแบ่งปัน และการเติบโตร่วมกันอย่างยั่งยืน แทนที่จะเป็น นโยบายที่นำไปสู่แนวคิดของการไม่แสวงหากำไร ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การขาดการพัฒนา เพราะสมาชิกถูกจำกัดการใช้ความคิดสร้างสรรค์ จำกัดการฝึกสร้างวิสัยทัศน์ในการต่อยอดโอกาส ใหม่ ๆ เนื่องจากถูกรอไว้โดยนโยบายที่ไม่ได้รับการทบทวนและปรับปรุงโดยไม่รู้ตัว

3. ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนสหกรณ์วิถีใหม่โดยใช้ปัจจัยด้านการตลาด ที่ทันสมัยและระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชนที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทางด้านระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มีเป้าหมายด้านการพัฒนา ทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกัน ตลอดทั้งการผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ การขาย และการขนส่งสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภค ซึ่งในปัจจุบันนี้แนวโน้มของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์มุ่งไปสู่ การให้บริการข้อมูลแบบดิจิทัล (Information Service) และการใช้ข้อมูล Big Data ในการควบคุม วิเคราะห์ พยากรณ์ เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานผ่านการจัดการ ระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ดังนั้น บุคลากรหรือสมาชิกต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และ มีความพร้อมในเรื่องการใช้งานระบบ การจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถขับเคลื่อน สหกรณ์ให้เติบโตได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

เมื่อสมาชิกมีความรู้และมีความพร้อมในด้านการใช้งานระบบและเทคโนโลยีแล้ว แนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ต้องถูกปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำธุรกิจ โดยการเลือกใช้ระบบและเทคโนโลยีที่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานและเชื่อมโยงกับการขนส่งได้อย่างแท้จริง ถึงแม้จะมีราคาแพงกว่าระบบหรือ เทคโนโลยีที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เพราะท้ายที่สุดแล้วการใช้เทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้อง กับรูปแบบการทำงานเพื่อการพัฒนา ถึงแม้จะมีราคาต้นทุนที่ต่ำกว่าแต่จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ในด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานผ่านการใช้เทคโนโลยีหรือผลลัพธ์ที่ดีในระยะยาว

เมื่อสมาชิกและแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์มีความพร้อมต่อการทำงาน โดยระบบและเทคโนโลยีแล้ว จึงจะต่อยอดสู่การเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันทางด้านการขนส่งสินค้า หรือระบบโลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยให้โอกาสในการขายมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาคการขนส่งนั้นครอบคลุมทั้งการขนส่งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในส่วนของงานนี้ สหกรณ์จะต้องสร้าง การเชื่อมโยงกับธุรกิจเพื่อสังคมหรือองค์กรที่ให้บริการด้านการขนส่งครบวงจรและมีแนวทางการส่งเสริมความเจริญของสหกรณ์ในการยกระดับมาตรฐานการขนส่ง ทั้งด้านความถูกต้อง รวดเร็ว และราคาที่แข่งขันได้ ป้องกันการถูกเอาเปรียบจากองค์กรในระบบทุนนิยม พร้อมทั้งช่วยต่อยอดหาลูกค้าในต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตร่วมกันอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน นำมาสู่ความกินดีอยู่ดีของสมาชิกและการพัฒนาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกในสหกรณ์

4. ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยแบรนด์ไทย

ผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ต้องมีอัตลักษณ์ และ สร้างการรับรู้ผ่าน “แบรนด์” เช่น โลโก้ ชื่อสินค้า ผลิตภัณฑ์ สี ที่สื่อสารถึงประโยชน์ หรือ ภาพลักษณ์ของสินค้าได้ ควรประกอบไปด้วย

4.1 สร้างความเชื่อต่อแบรนด์ให้กับลูกค้า (Believe) ใช้การเล่าเรื่องของแบรนด์ สร้างความเชื่อมโยงกับ “คุณค่า” ที่ลูกค้ามองหา

4.2 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์และกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (Relevance) มีกิจกรรมที่ลูกค้าสามารถแบ่งปันประสบการณ์กับแบรนด์ได้ ทั้งการทดลองใช้สินค้า การมีส่วนร่วมกับการผลิตสินค้า หรือการสร้างคุณค่าร่วมผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์

4.3 มีจุดแข็งของแบรนด์ที่น่าจดจำ (Ability) มีพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างบุคลิกภาพที่ชัดเจนให้กับธุรกิจ

4.4 หาวิธีสร้างเครือข่ายการรับรู้แบรนด์ให้กว้างขวาง และรวดเร็วที่สุด (Network) โดยการสร้างร่วมมือระหว่างธุรกิจ และ สร้างความร่วมมือระหว่างลูกค้า และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ตลอดห่วงโซ่อุปทาน

4.5 สร้างความโดดเด่นของแบรนด์ โดยวิเคราะห์จุดอ่อนของคู่แข่ง และเพิ่มเติมสิ่งที่ลูกค้าต้องการ (Differentiated) พัฒนาสิ่งที่เป็นจุดเด่น ที่ทำให้สินค้าหรือบริการมีความ โดดเด่นมากกว่าคู่แข่งที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน

5. ข้อเสนอแนะการเพิ่มมูลค่าพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสหกรณ์ไทยสู่สหกรณ์ วิถีใหม่

การสร้างความเข้มแข็งด้านการแข่งขันให้กับสินค้าสหกรณ์ เพื่อการแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ต้องพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โดยใช้แนวทางการออกแบบโดยใช้ผู้บริโภคเป็นศูนย์กลาง สร้างนวัตกรรมให้กับสินค้าผ่านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับกระแสความนิยม เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนในการช่วยลดภาวะโลกร้อน ปรับปรุงช่องทางการเข้าถึงลูกค้าผ่านทางออนไลน์เพื่อให้สามารถเข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และปิดการขายได้รวดเร็วขึ้น แปรรูปสินค้า ให้มีคุณค่าสอดคล้องกับลักษณะที่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของแบรนด์ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในทุกรูปแบบ แต่ยังคงต้องรักษาความเป็นตัวตนที่เป็นคุณค่าหลักของแบรนด์ และสินค้าได้สื่อสารไว้ กับผู้บริโภค

6. ข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายสู่ความยั่งยืน

การพัฒนาสู่ความยั่งยืนนั้น คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพันธมิตร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดห่วงโซ่อุปทาน เน้นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่ายได้แก่

6.1 สร้างเครือข่ายการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิตและยกระดับคุณภาพของสินค้า นอกจากนี้ยังต้องไม่ลืมความสำคัญของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนา คุณภาพของสินค้าและบริการด้วย

6.2 สร้างเครือข่ายการขนส่ง การมีเครือข่ายการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะทำให้เพิ่มข้อได้เปรียบในการแข่งขันเชิงธุรกิจแล้ว ยังเพิ่มโอกาสการขายผ่านเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทานของกระบวนการขนส่งด้วย ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายการขนส่งในประเทศและต่างประเทศ

6.3 สร้างเครือข่ายการตลาดเป็นเครือข่ายที่มีความสำคัญในด้านการเพิ่มยอดขาย จำเป็นต้องรู้สภาพตลาด สภาพการแข่งขัน และความร่วมมือกับพันธมิตรทางการค้าที่สามารถสร้างผลลัพธ์ได้เป็นทวีคูณ แทนการทำการตลาดโดยไม่มีพันธมิตร เครือข่ายทางการตลาดหากตามหากันได้ถูกต้อง จะช่วยส่งเสริมยอดขายของกันและกัน เช่น ที่เห็นได้ชัด คือ ผู้ขายอาหารเสริมกับโรงพยาบาล เป็นต้น

6.4 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นอีกเครือข่ายที่สำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรม ต่อยอดการผลิตที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาทั้งศักยภาพของบุคลากรและคุณภาพสินค้าและบริการ ผ่านแนวคิดหรือการเรียนรู้ในเรื่องที่ทันสมัย เหมาะกับตลาด และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

7. ข้อเสนอแนะการตลาดดิจิทัลเพื่อสหกรณ์ไทยสู่ความยั่งยืน

สหกรณ์ต้องเพิ่มเพิ่มช่องทางการเข้าถึงลูกค้าผ่านการตลาดดิจิทัล ทำการตลาดออนไลน์ เพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ผ่านเครื่องมือที่เอื้อต่อการขายซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่ง มีหลายแพลตฟอร์มให้บริการด้านการขายสินค้าออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ติ๊กต็อก ไลน์ รวมไปถึง ซ้อปปี และ ลาซาด้า เป็นต้น

สิ่งนี้จะเพิ่มโอกาสการเข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดงบประมาณด้านการตลาดในด้าน
ของพื้นที่การขายสินค้าในร้านค้า ลดการจ้างพนักงานแนะนำสินค้า และ การขายแบบเดิมๆ ที่ใช้เวลา
และเงินอย่างไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

วารสารและหนังสือพิมพ์

ข้าราชการของกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์”, วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). ปีที่ 7(13), มกราคม - มิถุนายน 2558. หน้า 85-101.

วรชัย สิงห์ฤกษ์. “การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรของไทยด้วยระบบสหกรณ์สู่การค้าที่เป็นธรรม”, วารสารเกษตร มสธ. ปีที่ 2(1), มิถุนายน 2563. หน้า 109-125.

ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, กรม. “แฟร์เทรด (Fair Trade) ยกระดับสินค้าส่งออกไทยสู่ตลาดโลก”, จุลสาร กระทรวงพาณิชย์. ปีที่ 4 (34), สิงหาคม 2557. หน้า 3.

วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสารวิจัย

กลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์. “KM : การจัดการองค์ความรู้ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดชุมพร”. เอกสารวิจัย, สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชุมพร, 2560.

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการสหกรณ์. “แนวทางพัฒนาสหกรณ์และผลกระทบจากสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อสหกรณ์ภาค การเกษตร”. เอกสารวิจัย, กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2562.

คณะกรรมการการกมนาคม. “แนวโน้มการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัล โลจิสติกส์ไทย”. รายงานการพิจารณาศึกษา, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2564.

ฉลอง ทับศรี และคณะ. “แนวการตลาดสมัยใหม่สำหรับกลุ่ม SMEs ด้านอัญมณีและเครื่องประดับ”. เอกสารวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.), 2560.

ณัฐกานต์ สหวัชรินทร์ และคณะ. “แนวทางการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันภายใต้โซ่อุปทานของธุรกิจสหกรณ์การเกษตรไทย”. เอกสารวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556.

ดวงกมล บางขวด. “ศาสตร์กษัตริย์: การวิเคราะห์วิถีเกษตรกรรุ่นใหม่”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563.

พัฒนาธุรกิจสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์, สำนัก. “การดำเนินธุรกิจการขายของสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดมหาสารคาม”. โครงการศึกษา, กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, 2548.

ภูมิ จันทชุม. “ปัญหาการพัฒนาสหกรณ์ในระบบกฎหมายไทย”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

วัจน์ธนิศร์ ศรีวิชัย. “แนวทางการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย : ศึกษากรณีการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร”. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

“เศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอยแดน หมู่ 4 ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน”. รัฐประศาสนศาสตร์, มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2562.

อารยา สุนทรวิภาต และคณะ. “การสร้างหลักสูตรการบริหารสู่ความสำเร็จจากการถอดประสบการณ์ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรทำใหม่ จำกัด จังหวัดจันทบุรี”. เอกสารวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2558.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. “บริบทการดำเนินงานสหกรณ์ : โอกาสและข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.cai.ku.ac.th/article/BR-CO20-2-55.pdf>, 2555.

จิรณัทย์ ชาญเชิงพานิช. “เดินหน้าแก้ไขปัญหาสหกรณ์ประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=29173, 2558.

นายทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์, สำนัก. “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.office.cpd.go.th/rlo/index.php/2016-05-23-06-56-36/2016-06-02-02-37-35/2016-06-02-02-43-26?showall=1>, 2559.

บีบีซี นิวส์ ไทย. “โลกร้อน: ไทยจะประกาศลดก๊าซเรือนกระจก 25% ในที่ประชุม COP26 แต่นักสิ่งแวดล้อมว่าน้อยไป”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://www.bbc.com/thai/international59059419#:~:text=การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทย&text=จากการจัดลำดับของ,มาคือสหรัฐอเมริกา%20\(18.13%25\)](https://www.bbc.com/thai/international59059419#:~:text=การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทย&text=จากการจัดลำดับของ,มาคือสหรัฐอเมริกา%20(18.13%25)), 2564.

วิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สถาบัน. “ขบวนการสหกรณ์การเกษตร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.cai.ku.ac.th/Course_Syllabus/6-5-58/Ch_4.pdf, 2558.

เศรษฐกิจการเกษตร, สำนักงาน. “ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.oae.go.th/view/1/ภาวะการเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร/31802/TH-TH>, 2562.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมสหกรณ์. “จำนวนสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://office.cpd.go.th/itc/index.php/infocpd/info-coop/coop-info>, 2565.

- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://www.nesdc.go.th/download/ document/ Yearend/ 2021/plan13.pdf](https://www.nesdc.go.th/download/document/ Yearend/ 2021/plan13.pdf), 2564.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.nesdc.go.th/download/document /SAC/NS_Plan Oct2018.pdf, 2561.
- สหกรณ์จังหวัดน่าน, สำนักงาน. “การจัดตั้งสหกรณ์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.web.cpd.go.th/nan/index.php/9-uncategorised/108-2017-05-22-07-19-35, 2565>.
- สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย. “สหกรณ์ภาคการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงสู่ Digital Market”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.clt.or.th/news.php?nid=1402>, 2564.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. “การพัฒนาที่ยั่งยืน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-01.html>, 2557.
- ส่งเสริมสหกรณ์, กรม. “แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565) ของกรมส่งเสริมสหกรณ์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.cpd.go.th/images/plancpd3years.pdf>, 2563.
- ส่งเสริมสหกรณ์, กรม. “สาระความรู้สหกรณ์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.cpd.go.th/knowledge/general-coop.html>, 2565.
- ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครชิคาโก, สำนักงาน. การค้าอย่างเป็นธรรม (Fair Trade) ในสหรัฐอเมริกา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.ditp.go.th/contents_attach/59948/53004481.pdf, 2553.
- ส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่1, สำนัก. “แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และการขับเคลื่อนสู่สมาชิก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.sahakorn.pmk.ac.th/images/images/stories/1เศรษฐกิจพอเพียง_NEW.pdf, 2562.

ภาษาต่างประเทศ

Journals and Newspapers

- Schleenbecker, R. & Hamm, U. “Information Needs for a Purchase of Fairtrade Coffee”, Journal of sustainability. 7, May 2015. p.5944-5962.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : นายคมกฤช จูตะกานนท์
- วัน เดือน ปีเกิด : 1 มิถุนายน พ.ศ.2513
- ประวัติการศึกษา : มัธยมศึกษา โรงเรียนราชนิเทศมัธยม
: ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: ปริญญาโท Master of Business Administration Keller Graduate School of Management
- ประสบการณ์ทำงานโดยย่อ : ข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์
: พนักงาน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
: Regional Sales Director บริษัทเอกชนด้านโลจิสติกส์
: ที่ปรึกษาด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ
สำนักงานการค้ามีลตีฟส์ประจำประเทศไทย
: ที่ปรึกษาด้าน Logistics & Supply chain ของคลัสเตอร์สมุนไพรรไทย
ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และสำนักงาน
ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
: ที่ปรึกษาด้าน Logistics & Supply chain ของหน่วยงาน
SCB Business Center ทั่วประเทศ
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ประธานกรรมการบริหาร
: บริษัท เวิร์ทรานส์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
: บริษัท ออมไทย จำกัด
: บริษัท เล็ทส์ โก เอเชีย จำกัด
: ผู้ก่อตั้ง IGSP (Integrated Global Supply Partners)
Network เครือข่ายพันธมิตรด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชนทั่วโลก

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและยกระดับ
สู่สหกรณ์วิสาหกิจใหม่ เพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศ
ผู้วิจัย นายคมกฤช จุฑะกานนท์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 64
ตำแหน่ง ประธานกรรมการ บริษัท เวิร์ทรานส์ อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสหกรณ์เกิดขึ้นในประเทศไทยมานานมากกว่า 100 ปี แล้ว โดยพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ในขณะที่ทรงเป็นอธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ ในปี พ.ศ. 2458 ด้วยทรงเห็นว่าหลักสหกรณ์นี้จะสามารถอุปถัมภ์คนจนและผู้ประกอบกิจการย่อยๆ ได้ เนื่องจากขณะนั้น ท่านต้องการแก้ปัญหาที่ชาวนาต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนมาทำการค้าและขยายการผลิต แต่ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูง บางปีชาวนาได้รับผลกระทบจากสภาพดินฟ้าอากาศ ผลผลิตไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ ก็ส่งผลให้ชาวนาไม่สามารถชำระหนี้ได้ หนี้สินเพิ่มมากขึ้นจนต้องขายที่นาให้เจ้าหนี้ กลายเป็นผู้เช่าที่นาของตนเอง เมื่อศึกษาถึงวิธีการของสหกรณ์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในขณะนั้นแล้ว ในที่สุดก็เกิดเป็นสหกรณ์เพื่อการกู้ยืมเงินที่มีขนาดเล็ก สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีสหกรณ์แห่งแรก คือ "สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้" จ.พิษณุโลก จัดทะเบียนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 ซึ่งผลปรากฏว่าในปีแรกสมาชิกสามารถส่งคืนเงินต้นได้มากกว่ามูลค่าที่กำหนด ทั้งยังส่ง ดอกเบี้ยครบทุกราย ทำให้ทางราชการต้องการขยายกิจการสหกรณ์ให้มากขึ้น เนื่องจาก เห็นพ้อง ต้องกันแล้วว่า วิธีการสหกรณ์สามารถช่วยแก้ไขความเดือดร้อนของชาวนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงประกาศพระราชบัญญัติสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้การขยายกิจการสหกรณ์ เป็นไปได้อย่างกว้างขวาง มากขึ้น โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสหกรณ์ทั้งสิ้น 7 ประเภท คือ 1. สหกรณ์การเกษตร 2. สหกรณ์ประมง 3. สหกรณ์นิคม 4. สหกรณ์ร้านค้า 5. สหกรณ์บริการ 6. สหกรณ์ออมทรัพย์ และ 7. สหกรณ์เครดิตยูเนียน

เห็นได้ชัดว่าหลักการสหกรณ์นั้น ถือเป็นหลักการที่สร้างความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการควบคุมและพัฒนาคุณภาพการผลิต ด้านอำนาจเจรจาต่อรองด้านการเงิน และด้านการบริหารงาน แต่เกษตรกรและสมาชิกในสหกรณ์ยังเป็นหนี้ความเหลื่อมล้ำ ในสังคมยังไม่ได้รับการแก้ไข ประกอบกับการขายสินค้าที่ผลิตโดยสหกรณ์ ยังไม่สามารถพัฒนาด้าน คุณภาพให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้กระทั่งการแข่งขันกับตลาดในประเทศ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาการยกระดับการทำงานที่ประสานกันระหว่างภาคการสหกรณ์และภาคเอกชนโดยธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เป็น "สหกรณ์วิสาหกิจใหม่" พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย โดยการขับเคลื่อนผ่านด้านการตลาด

ที่ทันสมัยและ ระบบ Logistics และ Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับ ภูมิภาคและระดับโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำธุรกิจเพื่อสังคมสู่สหกรณ์วิถีใหม่ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลให้หลักการ อุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรมขาดหายไป จากสหกรณ์ไทยในปัจจุบันและปัจจัยที่สำคัญต่อการส่งเสริมการเป็นสหกรณ์วิถีใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์วิถีใหม่โดยใช้ปัจจัยด้านการตลาดที่ทันสมัยและระบบ Logistics & Supply Chain ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทาง เศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับโลก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารูปแบบของการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของสหกรณ์ และวิเคราะห์หาสาเหตุที่เป็นต้นเหตุและอุปสรรคของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูปของไทย เพื่อนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์การเกษตรสู่สหกรณ์วิถีใหม่ของประเทศไทย

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 - พฤษภาคม 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูล

ศึกษาจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคำว่า “สหกรณ์” (Cooperatives) หลักสหกรณ์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ในอนาคต ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการศึกษาทฤษฎีที่ได้ทบทวนไว้แล้ว ดำเนินการโดยวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ เนื้อหา ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

3. การนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากข้อมูลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเชิงเอกสาร จะเห็นได้ว่าสหกรณ์ประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน อันส่งผลให้สหกรณ์ขาดความเข้มแข็งและไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามความประสงค์ของสหกรณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้สมาชิกสหกรณ์ขาดความเชื่อถือต่อระบบสหกรณ์หากปล่อยให้สหกรณ์ประสบปัญหาอาจจะส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ ทั้งนี้ สภาพปัญหาของสหกรณ์และแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ สามารถรวบรวมและสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของสมาชิกสหกรณ์ สมาชิกหลายคนไม่มีส่วนร่วมและไม่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ ก่อให้เกิดช่องว่าง และการแสวงหาประโยชน์ของบุคคลที่ตั้งใจทุจริต
2. ปัญหาด้านคุณวุฒิของฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ สหกรณ์ภาคการเกษตรขาดแคลนบุคลากรที่พึงประสงค์ และขาดความต่อเนื่องในการบริหารหรือปฏิบัติงาน
3. ปัญหาด้านการสนับสนุนและการกำหนดนโยบายภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับต่างๆ ยังไม่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ร่วมกัน
4. ปัญหาด้านกฎหมายที่มีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน กรอบพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กฎกระทรวง หลักเกณฑ์ วิธีการ ข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ไม่สอดคล้องกับปัญหาในสภาวะปัจจุบัน ซึ่งมีความ จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยเร็ว
5. ปัญหาด้านเงินทุนในระบบสหกรณ์ที่ขาดเสถียรภาพ สหกรณ์ขนาดเล็กโดยเฉพาะสหกรณ์ภาคการเกษตรไม่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ตามต้องการ เนื่องจากขาดเครดิตและความน่าเชื่อถือ
6. ปัญหาด้านการผลิต การรวบรวม เครื่องหมายการค้า การจัดจำหน่าย การตลาด การแปรรูป และการขนส่ง
7. ปัญหาด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลในการดำเนินกิจการต่างๆ ของสหกรณ์

8. ปัญหาการขาดการเชื่อมโยงระบบสหกรณ์ระหว่างสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ และการสร้างเครือข่ายร่วมกันของระบบสหกรณ์ โดยจะก่อให้เกิดการขาดการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันของระบบสหกรณ์

9. สหกรณ์ต้องดำเนินธุรกิจกับสมาชิกตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ มุ่งเน้นเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกเป็นสำคัญ หากสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ เท่าที่ควรย่อมส่งผลให้สหกรณ์มีข้อจำกัดต่อการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง

10. บุคลากรของสหกรณ์ควรมีการกำหนดแนวทางการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบงานสหกรณ์ (ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ) ควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีประสบการณ์ และความสามารถ ยึดมั่นในหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์และ ผลประโยชน์สมาชิกอย่างเท่าเทียมทั่วถึง ตลอดจนการพัฒนาด้านขวัญและกำลังใจ ควบคู่กัน

11. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ควบคุม ตรวจสอบ และกำกับดูแลสหกรณ์จะต้องมีความรู้ มีความสามารถ และเข้าใจถึงระบบสหกรณ์อย่างแท้จริง สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดำเนินการของกิจการสหกรณ์ได้อย่างรอบด้าน สามารถตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากสมาชิกได้ มีการประเมินและติดตาม ผลการประเมินเป็นระยะ และปรับปรุงเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหา หาแนวทางป้องกัน ปัญหา เพื่อการยกระดับการดำเนินงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

13. การแก้ปัญหาโครงสร้างและระบบสหกรณ์นั้น จะต้องมีการปรับโครงสร้างทั้งระบบ ซึ่งจะต้องมีการปฏิรูปกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ให้สามารถ ดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ เป็นองค์กรธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ คำนึงถึงหลักการ และเจตนารมณ์ของสหกรณ์ และควรบูรณาการหน่วยงานภาครัฐให้ทำงานเป็น หนึ่งเดียวกันโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกสหกรณ์เป็นหลัก

14. ภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุนการจัดหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ การจัดหาตลาด เพื่อกระจายสินค้า การเปิดตลาดต่างประเทศให้กับกลุ่มสหกรณ์ต่างๆ แต่นอกจากการช่วยเหลือภาครัฐแล้ว สหกรณ์ก็ต้องช่วยเหลือตนเองในด้านการลดต้นทุนให้มีต้นทุน ต่ำที่สุดเพื่อเพิ่มกำไรให้มากขึ้น รวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง สร้างพันธมิตร ในด้านต้นทุนและการค้า

15. สร้างการซื้อขายผ่านระบบ online การค้าผ่านระบบ online เป็นการใช้เทคโนโลยี เกี่ยวกับด้านการเงินหรือบัตรเครดิตเข้ามาช่วยในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก และเป็นการสนับสนุนระบบตลาดแบบดิจิทัล

16. จัดตั้งศูนย์กลางข้อมูลธุรกิจสหกรณ์ และศูนย์ข้อมูลและการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยสหกรณ์ควรนำข้อมูลที่จัดเก็บมาใช้ในการติดตามและวิเคราะห์ การดำเนินธุรกิจของตน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ ได้อย่างทันท่วงทีและเข้าใจความต้องการของตลาดได้ดียิ่งขึ้น

17. สร้างระบบเครือข่ายธุรกิจระหว่างสหกรณ์ เป็นการส่งเสริมการขายซึ่งกันและกัน เพื่อขยายเครือข่ายการทำธุรกิจของสหกรณ์

18. สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม และกลุ่มเกษตรกรควรร่วมกันสร้างเสริมเครือข่ายธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจซื้อ ธุรกิจขาย ซึ่งส่งผลสำคัญต่อเกษตรกร ให้เข้มแข็งและเห็นผลเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดทำธุรกิจเพื่อสังคมสู่สหกรณ์วิถีใหม่

1.1 จัดตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อการพัฒนาสหกรณ์และมีจุดประสงค์เพื่อการสร้างคนเก่งและคนดีที่จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการพัฒนางานของสหกรณ์

1.2 นำหลักทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3 คือ ขั้นก้าวหน้าในการผสมผสานความร่วมมือทุกภาคส่วนและนำ จุดแข็งของสหกรณ์และภาคธุรกิจเพื่อสังคมมารวมเข้าด้วยกัน และยังเป็นการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐในแง่นโยบายและข้อกฎหมายเพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์

2.1 ด้านคน ควรสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงและต่อยอดความรู้ ทั้งด้านหลักการและความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารงานสหกรณ์และความรู้ด้านการทำธุรกิจ

2.2 ด้านการบริหารองค์กร บริหารโดยบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความรู้ และมีคุณสมบัติ ในการเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ พร้อมกับสร้างหลักการตรวจสอบทั้งระบบที่จะลดช่องว่าง ในการ ทุจริตของการบริหารงานสหกรณ์ให้มากที่สุด

2.3 ด้านความร่วมมือระหว่าง สหกรณ์กับสหกรณ์ และ สหกรณ์กับธุรกิจเพื่อสังคม ส่งเสริมแนว ความคิดเพื่อการดำเนินธุรกิจระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์ และสหกรณ์กับธุรกิจเพื่อสังคม ให้เป็นการทำธุรกิจเพื่อให้เกิดกำไรที่เหมาะสม (optimize profit) บนพื้นฐานของ การแบ่งปัน และการเติบโตร่วมกันอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนสหกรณ์วิถีใหม่โดยใช้ปัจจัยด้านการตลาดที่ทันสมัยและระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชนที่มีประสิทธิภาพ

บุคลากรหรือสมาชิกต้องได้รับการส่งเสริม ให้มีความรู้และมีความพร้อมในเรื่องการใช้งานระบบการจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถขับเคลื่อนสหกรณ์ให้เติบโตได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เมื่อสมาชิกและแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์มีความพร้อมต่อการทำงาน โดยระบบและเทคโนโลยีแล้ว จึงจะต่อยอดสู่การเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันทางด้านการขนส่ง สินค้าหรือระบบโลจิสติกส์ ซึ่งจะทำให้โอกาสในการขายมีเพิ่มมากขึ้นสหกรณ์จะต้องสร้างการเชื่อมโยงกับธุรกิจเพื่อสังคมหรือองค์กรที่ให้บริการด้านการขนส่งครบวงจร และมีแนวทางการส่งเสริมความ เจริญของสหกรณ์ในการยกระดับมาตรฐานการขนส่ง ทั้งด้านความถูกต้อง รวดเร็ว และราคาที่เหมาะสม ป้องกันการถูกเอาเปรียบ จากองค์กรในระบบทุนนิยม พร้อมทั้งหาโอกาสต่อยอดหาลูกค้า ในต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

และยั่งยืน นำมาสู่ความกินดีอยู่ดีของ สมาชิก และส่งเสริมการ พัฒนาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจาก คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกในสหกรณ์

4. ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยแบรนด์ไทย

ผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ต้องมีอัตลักษณ์ และ สร้างการรับรู้ผ่าน “แบรนด์” เช่น โลโก้ ชื่อสินค้า ผลิตภัณฑ์ สี ที่สื่อสารถึงประโยชน์ หรือ ภาพลักษณ์ของสินค้าได้ ควรประกอบไปด้วย

1. สร้างความเชื่อต่อแบรนด์ให้กับ
2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์และกลุ่มลูกค้า
3. มีจุดแข็งของแบรนด์ที่น่าจดจำ
4. หาวิธีสร้างเครือข่ายการรับรู้แบรนด์ให้กว้างขวางและรวดเร็ว และ
5. สร้างความโดดเด่นของแบรนด์

5. ข้อเสนอแนะการเพิ่มมูลค่าพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสหกรณ์ไทยสู่สหกรณ์วิถีใหม่

การสร้างความเข้มแข็งด้านการแข่งขันให้กับสินค้าสหกรณ์ เพื่อการแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ต้องพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการโดยใช้แนวคิดการออกแบบโดยใช้ผู้บริโภคเป็นศูนย์กลาง สร้างนวัตกรรมให้กับสินค้าผ่านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับกระแสความนิยม เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนในการช่วยลดภาวะโลกร้อน ปรับปรุงช่องทางการเข้าถึง ลูกค้าผ่านทางออนไลน์เพื่อให้สามารถเข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และปิดการขายได้รวดเร็วขึ้น แปรรูปสินค้า ให้มีคุณค่าสอดคล้องกับลักษณะที่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของแบรนด์ เพื่อเพิ่ม มูลค่าผลิตภัณฑ์ใน ทุกรูปแบบ แต่ยังคงต้องรักษาความเป็นตัวตนที่เป็นคุณค่าหลักของแบรนด์ และสินค้าได้สื่อสารไว้ กับผู้บริโภค

6. ข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายสู่ความยั่งยืน

การพัฒนาสู่ความยั่งยืนนั้น คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพันธมิตร และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทาน เน้นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย ได้แก่

1. สร้างเครือข่ายการผลิต
2. สร้างเครือข่ายการขนส่ง
3. สร้างเครือข่ายการตลาด
4. สร้างเครือข่าย การเรียนรู้

7. ข้อเสนอแนะการตลาดดิจิทัลเพื่อสหกรณ์ไทยสู่ความยั่งยืน

สหกรณ์ต้องเพิ่มเพิ่มช่องทางการเข้าถึงลูกค้าผ่านการตลาดดิจิทัล ทำการตลาดออนไลน์ เพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ผ่านเครื่องมือที่เอื้อต่อ การขายซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งมีหลายแพลตฟอร์มให้บริการด้านการขายสินค้าออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ติ๊กต็อก ไลน์ รวมไปถึง ซ้อปปี และ ลาซาด้า เป็นต้น สิ่งนี้จะเพิ่มโอกาสการเข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดงบประมาณด้านการตลาดในด้านของพื้นที่การขายสินค้าในร้านค้า ลดการจ้างพนักงานแนะนำสินค้า และการขายแบบเดิมๆ ที่ใช้เวลาและเงินอย่าง ไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด